

**HASAN AYCIN'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA
EĞİTSEL DEĞERLER**

Mehmet ERDEM
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN
Ocak, 2020
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HASAN AYCIN'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA EĞİTSEL
DEĞERLER

Hazırlayan

Mehmet ERDEM

Danışman

Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

AFYONKARAHİSAR 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Hasan Aycın’ın Çocuk Kitaplarında Eğitsel Değerler**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/01/2020

İmza

Mehmet ERDEM

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Ertan ENGİN

: Dr. Öğr. Üyesi Bilal UYSAL

İmza

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet ERDEM' in "Hasan Aycın'ın Çocuk Kitaplarında Eğitsel Değerler" başlıklı tezi, 16.01.2020 tarihinde saat 10:00' da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ( ) oy birliği ~~( ) oy çokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR**

ÖZET

HASAN AYCIN'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA EĞİTSEL DEĞERLER

Mehmet ERDEM

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Ocak, 2020

Danışman: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Günümüzde “Değerler Eğitimi” kavramı üzerinde sıkça durulmakta, değerlerimizin çocuklara aktarılabilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Değerler eğitiminde faydalanılabilecek nitelikli eserlere duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuk gelişimi için önemli iki tür olan masal ve çizgiyle eserler ortaya koymuş olan Hasan Aycin önemli bir sanatçıdır.

Bu çalışmada, Hasan Aycin'ın yazar ve çizer olarak ortaya koyduğu roman ve masalları eğitsel açıdan incelenmiştir. Çalışmada kaynak tarama metodu kullanılmıştır. Çözümlemeler sonucunda eserlerin çocuk edebiyatındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, masal, değer, değerler eğitimi, Hasan Aycin.

ABSTRACT

EDUCATIONAL VALUES IN CHILDREN BOOKS OF HASAN AYCIN

Mehmet ERDEM

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION**

January, 2020

Advisor: Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

Nowadays the concept of “Values Education” is considered too much and there are lots of studies about transfer of values to children. Therefore, necessity of qualified sources about values education is increased. When it’s looked from this point of view Hasan Aycin, who has some works with tales and illustrations that are two important type, is an important author and illustrator for child development.

In this work, Hasan Aycin’s (as an author and illustrator) novels and tales are researched in terms of educational values. In this research, the method of literature review is used. At the end of essay, the place of these works are specified in the children’s literature.

Keywords: Children’s literature, tale, value, values education, Hasan Aycin.

ÖN SÖZ

Çocukluk; hayatın henüz başlangıcındaki bireyin dünyayı tanıyıp anlamlandırdığı, kişiliğinin oluşmasında etkisinin büyük olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun masum dünyasına iyilik ve güzellikler eklenmelidir. Büyükler onun değeri ölçülemez bir cevher olduğunu unutmamalıdır. Fiziksel ihtiyaçları karşılanırken ruhsal ihtiyaçları da ihmal edilmemelidir.

Binlerce elektronik ve basılı kaynağın çocuğun kullanımına amade olduğu günümüz dünyası, seçici davranmayı gerekli kılmaktadır. Çocuklar sahibi olduğu elektronik araçları ve görsel medyayı sınırsızca tüketmelerinin karşılığında çocukluğundan giden güzelliklerin farkında olamamaktadır. Çocuklara doğru rehberlik etmek, yetişkinlere yüklenen büyük bir sorumluluktur. Edebî kıymeti olmayan, çocuğun hayal dünyasını ve ruh hâlini olumsuz yönde etkileyecek, yanlışları kasıtlı olarak sevimli gösteren birçok basılı ve elektronik eser kullanıma açık ve müşterisini beklemektedir.

Bunların dışında toplum olarak değerlerimizi zaman içinde yitirmemizden en çok etkilenen yine çocuklardır. Değerler eğitimi çalışmaları bu amaçla faaliyete geçmiş olsa da yeterli düzeyde değildir. Sağlıklı kişiliğe sahip, kendi toplumunun değerlerini benimsemiş, evrensel değerlerin bilincinde bireyler yetiştirmek isteniyorsa çocukların eğitiminde rol oynayan herkes bu konuyu önemsemeli, gereken çaba ve özeni göstermelidir.

En başta öğrencilerin büyük değer verip kendilerine rol model kabul ettikleri öğretmenler, değerler eğitiminin gerekliliğinin bilincinde olmalı; öğrencilerle birlikte olunan her anı bu eğitim için bir fırsat olarak görmelidir. Edebî eserler başta olmak üzere diğer sanat eserlerinden de değerler eğitimi içinde faydalanılmalıdır.

Bu çalışmada Hasan Aycın'ın çocuklar için yazıp çizgileriyle anlatımını desteklediği beş masal ve bir romanı, değerler eğitimi açısından incelenmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle eserlerin çocuk edebiyatındaki yeri ve değeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. M.Hilmi Uçan'a, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bayram Çetinkaya'ya ve her çalışmamda desteğini yakından hissettiğim aileme teşekkür ederim.

Mehmet ERDEM

Afyonkarahisar, Ocak, 2020

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. ÇOCUK VE EDEBİYAT	4
1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ AMACI VE İŞLEVİ	6
1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ ÖNEMİ	7
2. MASAL	7
2.1. MASALIN KAYNAĞI	8
2.2. MASAL TÜRLERİ	9
2.3. MASALDA ARANILAN NİTELİKLER	9
3. ROMAN	10
3.1. ROMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	10
3.2. ROMANDA ARANILAN NİTELİKLER	11
4. ÇİZGİ SANATI	11
4.1. ÇİZGİ VE ÖZELLİKLERİ	11
4.2. ÇİZGİNİN DİLİ	12
5. DEĞER KAVRAMI	12
5.1. DEĞERLERİN İŞLEVLERİ	13
5.2. DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	13

İKİNCİ BÖLÜM

HASAN AYCIN'IN HAYATI, ESERLERİ, KİŞİLİĞİ VE SANATI

1. HASAN AYCIN'IN HAYATI VE ESERLERİ	15
2. HASAN AYCIN'IN KİŞİLİĞİ	16
3. HASAN AYCIN'IN SANATI	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAZARIN İNCELENEN ESERLERİNDE YER ALAN EĞİTSEL DEĞERLER VE BUNA YÖNELİK YORUMLAR

1.KELOĞLAN İNCİLİ ÇEVRE	21
1.1. MASALIN ÖZETİ	21
1.2. MASALDAKİ KİŞİLER.....	22
1.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER	23
1.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER.....	25
2.KELOĞLAN ELMAS YÜZÜK	29
2.1. MASALIN ÖZETİ	29
2.2. MASALDAKİ KİŞİLER.....	30
2.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER	31
2.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER.....	33
3.KELOĞLAN BİLLUR SÜRAHİ	37
3.1. MASALIN ÖZETİ	37
3.2. MASALDAKİ KİŞİLER.....	38
3.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER	39
3.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER.....	42
4.KELOĞLAN AYNA	49
4.1. MASALIN ÖZETİ.....	49
4.2. MASALDAKİ KİŞİLER.....	50
4.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER	51
4.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER.....	53
5.KELOĞLAN ALPEMBECİK GÜLPEMBEÇİK	59
5.1. MASALIN ÖZETİ	59
5.2. MASALDAKİ KİŞİLER.....	60
5.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER	61
5.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER.....	63
6.ESRARNÂME	67
6.1. ÖZET.....	67
6.2. KAHRAMAN VE KİŞİLER	69
6.3. ANLATIMDA BULUNAN DEĞERLER	70
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	78
KAYNAKÇA	82
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Aycın, İncili Çevre.....	25
Şekil 2. Aycın, İncili Çevre.....	26
Şekil 3. Aycın, İncili Çevre.....	26
Şekil 4. Aycın, İncili Çevre.....	27
Şekil 5. Aycın, İncili Çevre.....	27
Şekil 6. Aycın, İncili Çevre.....	28
Şekil 7. Aycın, İncili Çevre.....	28
Şekil 8. Aycın, İncili Çevre.....	29
Şekil 9. Aycın, Elmas Yüzük	33
Şekil 10. Aycın, Elmas Yüzük	33
Şekil 11. Aycın, Elmas Yüzük	34
Şekil 12. Aycın, Elmas Yüzük	34
Şekil 13. Aycın, Elmas Yüzük	35
Şekil 14. Aycın, Elmas Yüzük	35
Şekil 15. Aycın, Elmas Yüzük	36
Şekil 16. Aycın, Elmas Yüzük	36
Şekil 17. Aycın, Billur Sürahi	42
Şekil 18. Aycın, Billur Sürahi	43
Şekil 19. Aycın, Billur Sürahi	43
Şekil 20. Aycın, Billur Sürahi	44
Şekil 21. Aycın, Billur Sürahi	44
Şekil 22. Aycın, Billur Sürahi	45
Şekil 23. Aycın, Billur Sürahi	45
Şekil 24. Aycın, Billur Sürahi	46
Şekil 25. Aycın, Billur Sürahi	46
Şekil 26. Aycın, Billur Sürahi	47
Şekil 27. Aycın, Billur Sürahi	47
Şekil 28. Aycın, Billur Sürahi	48
Şekil 29. Aycın, Billur Sürahi	48
Şekil 30. Aycın, Billur Sürahi	49
Şekil 31. Aycın, Ayna.....	53
Şekil 32. Aycın, Ayna.....	53
Şekil 33. Aycın, Ayna.....	54
Şekil 34. Aycın, Ayna.....	54
Şekil 35. Aycın, Ayna.....	55
Şekil 36. Aycın, Ayna.....	55
Şekil 37. Aycın, Ayna.....	56
Şekil 38. Aycın, Ayna.....	56
Şekil 39. Aycın, Ayna.....	57
Şekil 40. Aycın, Ayna.....	57
Şekil 41. Aycın, Ayna.....	58
Şekil 42. Aycın, Ayna.....	58
Şekil 43. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	63
Şekil 44. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	63
Şekil 45. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	64
Şekil 46. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	64
Şekil 47. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	65

Şekil 48. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	65
Şekil 49. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	66
Şekil 50. Aycın, Alpembecik Gülpembecik.....	66

KISALTMALAR DİZİNİ

- akt.** : Aktaran
Bkz. : Bakınız
C. : Cilt
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
ss : Sayfa sayısı
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın daha iyi anlaşılabilmesi için problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, kapsam ve sınırlılıklar, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

PROBLEM DURUMU

Her insan yaşadığı toplumun bir parçasıdır. Topluma yön veren toplumsal değerleri benimser. Çocuk bu değerleri ailesinden, yakın çevresinden ve okulundan öğrenir. Çocuğun ileride sağlıklı bir sosyal hayata sahip olması ve istendik değerleri benimsemiş olması alacağı eğitimin niteliğine bağlıdır. Bahsedilen nitelikli eğitim değerlerin doğru işlenip aktarıldığı, çocuğun kişilik gelişimini destekleyecek bir eğitimidir.

Modern çağda kendi değerlerine gereken hassasiyeti göstermeyen toplumlar kendilerine dayatılanı almakta, benliğinden giderek uzaklaşmaktadır. Yetişkinler çocuklarla güzel eserler arasında ilişkiyi kuramamaktadır. Bunun sonucunda çocuklar da ruhunu besleyecek hayal dünyasına seslenecek anlatımlardan uzak kalmaktadır.

“Masal dünyasına giremeyen çocuğun televizyonun görsel masallarına yönelişi de boşuna değildir. Çünkü çocuk, masal ihtiyacını çizgi filmler sayesinde gidermektedir. Çizgi filmlerin masalın yerini tutmadığını çocuğa nasıl anlatmalıyız? Çocuklara büyüme ve gelişme çağlarına uygun masallar anlatarak. Masal dünyasının farkına varmasına yardımcı olarak” (Şirin, 2017: 100).

Çocuğun eğitimini sadece bilgi edinimi olarak düşünmemek gerekir. İnsanı erdemler kazanılmadan edinilen bilgi, birey ve toplum için yararlı olmayacaktır. “Salt bilgi, kurtarıcı bir nesne değildir. ‘İlim ve irfan’, ‘ilim ve amel’, ‘ilim ve ahlak’ sözcükleri her zaman birbirinden ayrılmadan kullanılan sözcüklerdir (Uçan, 2017: 61).

Bilginin yanında sezdirilecek bu değerlerin zengin olarak yer aldığı kaynaklar edebî eserlerdir. Toplumun yaşayışı, kültürü, hayata bakışı, inançları, gelenek görenekleri bu eserlerin içine sinmiştir. Gelecek nesiller bu eserler vasıtasıyla kültürünü ve geçmişini tanıyacaktır. Bu sebeple çocuğa yönelik edebî eserlerimiz, değerlerimizi doğru bir şekilde yansıtmalı; ‘çocuksuluğu’, ‘çocuğa görelilik’ i yakalamalıdır.

Çocukların eğitiminde büyük öneme sahip olan edebî eserlerin içerdiği değerler belirlenmeli, değerler eğitimi süreci bu şekilde daha kolay ve verimli hale getirilmelidir.

PROBLEM CÜMLESİ

Çalışmada yanıt aranan problem cümlesi şudur:

Hasan Aycın'ın masallarındaki eğitsel değerler nelerdir ve bu eserler hangi yaş grubu çocuklara uygundur?

ALT PROBLEMLER

1. Hasan Aycın kimdir?
2. Hasan Aycın'ın konu edilen masallarında ve romanında neler anlatılmaktadır?
3. Hasan Aycın'ın konu edilen masalları ve romanındaki kişilerin özellikleri nelerdir?
4. Hasan Aycın'ın konu edilen masallarında ve romanında bulunan değerler nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı Hasan Aycın'ın çocuklar için yazdığı masal kitaplarında ve 1 romanında yer alan değerleri ve bu masalların çocuk edebiyatındaki yerini belirlemektir. Hasan Aycın'ı ve eserlerini tanımak, eserlerindeki mesajlarıyla değerler eğitimine yapabileceği katkıyı tespit etmeyi daha kolay hale getirecektir. Yazar ve çizer olarak farklı edebî türlerde eserler vermiş olan Hasan Aycın'ın çocuklara yönelik eserleri üzerinde daha önce tez çalışması yapılmamış olması eserlerinin taşıdığı değeri belirleyebilmek adına önemlidir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Araştırmada Hasan Aycın'ın masal türündeki eserlerinin tamamı (1- *Keloğlan İncili Çevre*, 2- *Keloğlan Elmas Yüzük*, 3- *Keloğlan Billur Sürahi*, 4- *Keloğlan Ayna*, 5- *Keloğlan Alpembecik Gülpembecik*) incelenmiş; ancak roman türündeki eserlerinden bir tanesi ile (*Esrâr-nâme*) sınırlandırılmıştır.

Çalışmada Elmas Taşkiran'ın “Mustafa Ruhi Şirin'in Masallarında ve Öykülerinde Eğitsel İletiler”, Seher İşnas'ın “Masal Türünün Çocuktaki Kavram Gelişimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma (Cahit Zarifoğlu Örneği)” ve Mehmet Gönen'in “Çocuk Edebiyatı Yazarı ve Çizeri Olarak Feridun Oral'ın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Eğitsel İlkeler” isimli yüksek lisans tezlerinden yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma Hasan Aycın'ın hem yazarlığını hem de çizerliğini yaptığı 5 masal kitabı ve yazar olarak ortaya koyduğu 1 romanı değerler eğitimi açısından incelendiği için nitel bir araştırmadır. Düzeyine göre ise betimsel bir araştırma olup tarama modellerinden kaynak tarama metodu kullanılmıştır. Konuyla ilgili çeşitli kaynaklar taranmış ve çalışmada bunlardan yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Hasan Aycın çizgilerini yayımladığı birçok albümün yanı sıra masal, roman, anı, söyleşi vb. türlerde de eser vermiştir. Araştırmada Hasan Aycın'ın hem yazıp hem çizdiği beş Keloğlan masalı ve yazarı olduğu bir romanı örneklem olarak belirlenmiştir. Belirlenen eserlerdeki değerler saptanmaya çalışılmıştır. Hasan Aycın'ın '*Gül Çocuk*' adlı dergide çocuklara yönelik yaptığı çalışmalar, derginin kapanması ve sayılarına ulaşılamaması sebebiyle örnekleme alınmamıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Yazarın örnekleme yer alan masalları ve romanı okunup özetlenmiştir. İncelenen bu eserler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

“Betimsel analiz yaklaşımına göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Birinci bölümde çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı türleri ve değer kavramları hakkında bilgi verilmiş ve bazı tanımlamalar yapılmıştır.

İkinci bölümde yazar ve çizer olarak Hasan Aycın'ın hayatından, kişiliğinden ve sanatından söz edilmiştir.

Üçüncü bölümde eserlerin özetine, eserlerdeki kişilerin özelliklerine ve eserlerdeki değerlere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. ÇOCUK VE EDEBİYAT

Çocuk edebiyatının eğitim içindeki yerini ve önemini kavrayabilmek için “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarının iyi bilinmesi gerekir. Bu aşamadan sonra “değerler” in çocuk dünyasında nasıl bir yer tuttuğu gözlenebilir. Bugün öneminin daha çok farkında olunan çocuk edebiyatı alanında, başarı ya da başarısızlığı belirleyecek şey çocuğu her yönüyle tanıyıp buna göre çalışabilmektir.

TDK Türkçe Sözlük’te çocuk sözcüğü şöyle tanımlanır:

“1. Küçük yaştaki kız veya erkek, 2.Soy bakımından oğul veya kız, evlat, 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak, 4. Genç erkek, 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi, 6.Büyüklerle yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse, 7. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse” (TDK, 2011: 556).

Çocuk kelimesi için yapılan bir başka tanım şu şekildedir:

“Genellikle bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk dendiği bilinmektedir. Ancak bu sınırlamanın her zaman ve her şartta geçerli olduğunu söylemek güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0-14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak ele almaktadırlar.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 13).

Çocuk edebiyatının farklı yazarlarca farklı tanımlamaları yapılmıştır. Genel kabul olarak şöyle tanımlanabilir: Bebekliğin bitmesiyle başlayan, ergenlikle sona eren dönemdeki bireyleri çocuk olarak tanımlayabiliriz. Çocuğun yaşına göre ruhsal durumu, zekâsı, yetenekleri göz önünde bulundurularak eserler ortaya koyulmalıdır. Başka bir deyişle “çocuk bakış açısı”nı yakalayan eserler çocuk edebiyatının kapsamına girer diyebiliriz.

Çocukların dünyası tertemizdir; yalan dolana, iftiraya, aldatmacalara yer yoktur. Onun bu güzelliği için Uçan, “Çocuk denilince ilk akla gelen safiyettir, temizliktir. Çocuğun gözlerinin arkasında başka bir göz düşünemezsiniz.” (Uçan,2005: 18), der. Şimşek de çocuğun dünyası için şunları söyler:

“Yetişkinler için ayrıcalık göstergesi olan değerler çocuklarda zaten vardır. Ancak keşfedilmesi, işlenmesi, sürdürülmesi ve geleceğe taşınması ebeveynlerin, öğretmenlerin, yazar ve şairlerin ilgisine bağlıdır.” (Şimşek,2011: 12).

Çocuğun çevresine karşı ilgisi büyüktür. Bu yüzden çocuk sürekli tanımak, anlamak ve öğrenmek ister. Çocuk oldukça dikkatlidir. Gördüğü her davranış, yaşadığı her olay, eline aldığı her eser, temiz dünyasında büyük bir etki uyandıracaktır. Çocuğu önemsememek, kandırmaya çalışmak; onun kendine ait bir dünyası olduğu gerçeğini yok saymak olacaktır.

İnceleyeceğimiz diğer kavram olan “Edebiyat” Arapça “edeb” kökünden türemiştir. Türkçe Sözlük’te edebiyat şu şekilde tanımlanır:

“1. Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür” (TDK, 2011: 754).

Edebiyat için yapılan diğer tanımlamalar ise şu şekildedir:

“Edebiyat; duygu, düşünce ve düşlerin yazılı ve sözlü olarak anlatımı demektir” (Kıbrıs, 2016: 10). “Edebiyat dilsel bir uzamdır.” (Uçan, 2016: 9). “Edebiyat, hayatı yansıtan ve düzenleyen, insanlara deneyimlerini şekillendirme gücü veren ifade sanatıdır.” (Gönen, 2013:1)

Verilen tanımlardan hareketle edebiyat, malzemesi dil olan sanat dalıdır, diyebiliriz. Edebiyatın insan için önemi ne kadar büyükse çocuklar için de o kadar büyüktür.

“Yetişkin bir insanla edebiyat arasında ne tür bir ilişki varsa, çocukla edebiyat arasında da o tür bir ilişki vardır: Edebiyatla yüz yüze gelen bir insan, duyarsız bir insan değildir. İnsan, edebiyatla dünyayı algılar, farklı bakış açılarını tanır, düşünür, yorum yapar, sever, nefret eder. Edebiyatın bu işlevleri çocuk edebiyatı açısından da geçerlidir.” (Uçan, 2005: 19).

Kelimelerin duygu değerleri vardır. İnsan edebiyatla birlikte bu duyguları tadar, dünyasını anlamlandırır. Sanatın verdiği hazzı hisseder.

Çocuk edebiyatının çocuksu bakışın hâkim olduğu bir edebiyat dalı olduğu unutulmamalıdır. Mustafa Ruhi Şirin çocuk edebiyatını şöyle tanımlamaktadır:

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.” (Şirin, 2000: 9).

Yalçın ve Aytaş’a göre ise çocuk edebiyatının tanımı şöyledir:

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17).

Çocuk edebiyatı, çocuğun kahraman olduğu ya da çocuklara çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Çocuk edebiyatını farklı kılan öge, çocuğun zevk ve duyarlıklarına seslenebilmesidir. Çocuksu duyarlılığı yakalayan eserler yalnızca çocukların değil

yetişkinlerin de zevkine hitap edecek, yetişkinlerce de sevilecektir. Bu duyarlılığı oluşturabilmek ise ayrı bir yazarlık ve çizerlik yeteneğidir. Bu sanatçılar meydana getirdikleri eserin konusunun, dil ve anlatımın çocuğa göre olmasını; edebî değerinin yüksek olmasını sağlamalıdır. Bunun için Ahmet Efe şöyle der:

“Yazarın ilk meselesi, gerçekten evrensel özellikleri olan, edebiyatın genel geçer kurallarına uygun, estetik değeri yüksek ve ileride “klasik”lerden olmasını istediği eserler ortaya koymak olmalıdır.” (Efe, 2014: 129).

Çocuk edebiyatı genellikle ihmal edilmiş bir alan olmakla birlikte günümüzde bu alanın önemi kavranmaya başlanmış, bu alanda verilen eserlerin sayısında da büyük artış olmuştur. Eserlerin sayısı artmış ancak bu kez de edebî açıdan nitelikli ve niteliksiz olanları birbirinden ayırmak gerekliliği doğmuştur. Bu görev de okumalar/okutmalar sonucunda çocuk davranışları gözlemleyen yetişkinlere düşmektedir.

1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ AMACI VE İŞLEVİ

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğun dilsel, zihinsel, toplumsal ve kişilik gelişimini desteklemektedir. Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi kazandırmasıdır. Çocukların kitaba olan ilgisinin daha konuşmadan başladığını düşünürsek eserlerin işlevinin önemi daha belirgin biçimde ortaya çıkacaktır.

“Dilin yalın, güzel, doğru ve etkileyici kullanımı okuyucuyu etkileyecek, okuma alışkanlığı kazanmasında veya okumayı bir yana bırakmasında çok önemli bir rol oynayacaktır” (Uçan, 2016: 78).

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğu eğitirken aynı zamanda ona edebî bir haz yaşatır. Çocuklar duygularına seslenen eserleri çok sever, bu eserlerden etkilenir, hatta kahramanlarıyla özdeşim kurar. Olaylara farklı açılardan bakabilmeyi, merak edip sorgulamayı, insani duyarlılıkları kazanmayı, erdemleri benimsetmeyi sağladığı gibi dil ve zihin gelişimi açısından da çocuğa yardımcıdır. Sever bu konuda şunları söyler:

“Çocukları insana özgü duyarlıklarda buluşturmak, onun öncelikli amacıdır. Çocuk edebiyatı, anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanları yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir” (Sever, 2017: 24).

Çocuk edebiyatının amacı ve işlevi üzerine vurgulanması gerekenleri Baş şöyle sıralar:

- Edebiyat hazzını ve estetiğini taşıyabilecek ve aktarabilecek hüviyete sahip olmalıdır.
- Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını içerebilmeli ve bu yönde amaçlar geliştirmelidir.

- Çocuğu küçük, basit ve yetişkin biblosu olarak görmemelidir.
- Çocuğun yeteneklerini keşfetmeye yardımcı olmalıdır.
- Edebiyatın sözlü ve yazılı bütün eserlerinden faydalanabilmelidir.
- Çocuğa seçici ve eleyici olma niteliklerini kazandırmalıdır.
- Bireyin ve toplumun tecrübelerini yansıtabilmelidir.
- Kültür aktarımı sağlamalı ve çocuğun evrensel değerleri tanınmasına yardımcı olmalıdır.
- Diğer disiplinlerle iş birliği içinde olmalıdır.
- Çocuğa okur hüviyeti kazandırmalıdır.
- Çocuğun ana dil bilincini kazanmasına örnek ve etkin olmalıdır.
- Çocuk edebiyatının, bireyin çocukluk dönemi ile yetişkin olma süreci arasında kalan bir nevi tutuşma dönemi olan gençlik çağına hitap eden gençlik edebiyatına da zemin hazırlayabilmesi önemlidir. (Baş, 2014: 473-474)

1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ ÖNEMİ

Çocuğun eğitimi için nitelikli edebiyat eserlerine ihtiyaç duyulur. Bunun sebebi şu şekilde açıklanmıştır:

- Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlenceli bir şeydir.
- Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü arttırır.
- Edebiyat hayat keşfe yardım eder.
- Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
- Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
- Edebiyat güzel bir dil demektir (Jacob 1955'ten akt. Oğuzkan, 2001: 5-7).

Edebiyat beyni olduğu kadar kalbi de etkileyen bir sanattır. Çocukların ilgi, yetenek ve ihtiyaçları vardır. Edebiyat bu ihtiyaçları temel alarak onların dünyalarını şekillendirir. Çocukların ihtiyaçlarının karşılanıp yeteneklerinin belirlenmesinde destek işlemini görecektir olan edebiyat eserleri onun geleceğini tayin edebilir. Çocuk edebiyatı sunduğu faydalar açısından eğitim için vazgeçilmez bir kaynaktır.

2. MASAL

Çok uzak geçmişte ortaya çıkmış olan masallar, başlangıçta sözlü edebiyat ürünüyken sonradan yazıya aktarılmış yazılı edebiyatın bir türü olmuştur. Sevilen bir tür olarak masal, dinleyenleri etkilemiş ve bu yönüyle istenilen davranışları kazandırabilmek amacıyla bir araç olarak kullanılmıştır. Masalın tanımını için Osmanlıca sözlüğe bakıldığında “1. Örnek, benzer, numune. 2. Dokunaklı ve manalı söz. 3. Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikâye” (Devellioğlu, 2010: 726) açıklamalarını görürüz.

Türkçe Sözlük'te masal “1. Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü geleneğe yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri, vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” (TDK, 2011: 1630) olarak

tanımlanmaktadır. Masalın bir başka tanımı da şu şekildedir: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü” (Sakaoğlu, 1999: 2).

Bu tanımlardan hareketle masal için ‘olağanüstülüklerle dayanan, yer ve zamanın belli olmadığı bir anlatım türü’dür diyebiliriz. Masalın konusu, türüne göre değişmekle birlikte genellikle sonunda iyiler kazanır, kötüler kaybeder. Şahıs kadrosunda hayvanlar olabileceği gibi olağanüstü varlıklar ya da gerçek hayatta karşılaşılabilecek kişiler de olabilir.

Çocukların hayal ve duygu dünyasına seslenen bir tür olan masal; şiirsel diliyle büyükler tarafından da zevkle dinlenip anlatılmaktadır. Ülkemizde Eflatun Cem Güney, Oğuz Tansel, Pertev Naili Boratav ve Naki Tezel masallar konusunda çalışmış ve eserler vermiş yazarlardır.

Masalların çocuğun dünyasına sağladığı katkılar şöyle sıralanabilir:

- Masal çocuğun hayal dünyasını zenginleştirir.
- Masallar çocuğu hayata hazırlar.
- Masallar çocukların dinleme becerilerinin gelişmesine katkılar sağlar.
- Okuma alışkanlığının temeli masallarla atılır.
- Masallar çocukların kelime hazinesini geliştirir.
- Masallar çocuklara planlı olmayı öğretir.
- Masallar çocukların belleklerinin gelişmesini kolaylaştırır.
- Çocukta edebî zevk geliştirir.
- Çocukların konuşma becerisinin gelişmesine katkı yapar.
- Çocukların ahlak duygusunu geliştirmeye yardım eder.
- Masallarla kültür aktarımı sağlanır (Şimşek, 2011: 166-168).

2.1. MASALIN KAYNAĞI

Masallar çok eski bir geçmişe sahip sözlü edebiyat ürünleridir. Anlatımında olağanüstülükler bulunmakla birlikte, yer ve zamanın belirsizliği de çıkış kaynağı konusunda birçok farklı görüşün oluşmasına sebep olmuştur.

“Masalların kaynakları ve nereden geldikleri hakkında, çeşitli teoriler ortaya atılmıştır:

1. Mitoloji Okulu: Grimm Kardeşler, Max Müller ve G.V.Cox gibi araştırmacılar bu görüşü savunurlar. Bu okulda masalların mitolojiden çıktığına inanılmaktadır. Grimm Kardeşler’den Wilhelm Grimm’e göre,

masalların kaynağı Hint-Avrupa'dır. Bu görüşe göre Hint-Avrupa dairesine giren milletlerin mitolojileri zamanla değişikliğe uğrayarak masalları meydana getirmiştir.

2. Hindoloji Okulu: Bu görüşte masalların kaynağı olarak Hindistan gösterilmektedir. 10. yüzyıldan itibaren masalların Hindistan'dan bütün dünyaya yayıldığı kabul edilir. İ.Kunoş, Theodor Benfey ve Emanuel Cosquin bu görüşü benimseyen kişilerdir. Bu görüşten hareketle İgnacz Kunoş, masalları kaynak bakımından kökü Hindistan'a uzanan masallar ve millî masallar olmak üzere ikiye ayırır.

3. Antropoloji Okulu: Edward Taylor ve Andrew Lang bu okulun kurucularıdır. Franz Boaz ve Paul Saintyess'in de benimsediği bu görüşe göre masallar ilkel hayatın birer kalıntısıdır.

4. Psikoloji Okulu: Yukarıdaki görüşlerin dışında masalların kaynağı üzerine farklı görüşler de ortaya atılmıştır. Alman halkbilimci Von der Leyen, masallardaki bazı olayların kaynağını çok eski rüyalara bağlamıştır. Bu görüşü geliştiren Ludwig Laistner, bütün masalların kaynağını rüyalarda arar." (Temizyürek vd., 2016: 44)

Masalların ortaya çıkışında bu şekilde farklı görüşler olsa da aslında her millet masallarına dilden dile kendi kültür ve inançlarını aktarmıştır.

2.2. MASAL TÜRLERİ

Masalları sınıflandırmada birçok farklı tasnif ortaya konulmuştur.

"Masallar gelişme özelliklerine göre ikiye ayrılır:

a. Halk Masalları,

b. Edebî Masallar (Edebî peri masalları, sanat masalları)" (Oğuzkan, 2000: 19)

"Masallar yapılış ve çıkış kaynakları açısından ikiye ayrılabilir:

- Halk geleneğiyle oluşmuş folklorik nitelikli masallar (Halk Masalları)

-Yapay nitelikli-yazınsal-masallar" (Kıbrıs, 2016: 80).

Bunların dışında en yaygın kabul gören Stith Thompson'a ait olan tasnif şu şekildedir:

1.Hayvan Masalları

2.Asıl Halk Masalları

3.Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar

4.Zincirlemeli Masallar

5.Sınıflamaya Girmeyen Masallar (Sakaoğlu, 1999: 13).

2.3. MASALDA ARANILAN NİTELİKLER

Çocukların eğitiminde büyük önem taşıyan masallar özenle seçilmelidir. Çocuğa edebiyatı sevdirecek, edebî zevk sahibi olmasını sağlayacak, dil ve anlatım yönünden,

biçim ve içerik açısından nitelikli eserler olmalıdırlar. Anlatılan konu çocuğun ilgisini çekmeli ve ona belirli faydalar sağlayabilmelidir. Olaylar hareketli ve konuşma bölümleri yeterli olmalıdır. Eğlendirici yönü ihmal edilmemeli, çocuğun dikkati ve ilgisi diri tutulmalıdır. Çocukların duygularını olumsuz etkileyecek, onları korkutacak karakterlere yer verilmemelidir. Toplumsal değerleri küçümseyen, yanlış düşüncelere sahip anlatımlar içermemelidir. Kelimeler dil gelişimine faydalı olacak biçimde seçilmiş olmalıdır. Hakaret veya küfür içeren sözler barındırmamalıdır.

Çocuk masallarında bulunması gereken özellikleri Oğuzkan şöyle sıralamıştır:

- a. Masalı meydana getiren olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- b. Masalın dili sade ve anlatımı akıcı olmalıdır.
- c. Masalda düğüm bölümü ustaca işlenmiş olmalı, olaylar beklenmedik biçimde sonuçlanmalıdır.
- d. Tasvirler, kahramanların davranışları ve beğenileri çocuklarda iyilik ve güzellik duygusunun geliştirmelidir.
- e. Masalda anlatılanlar zaman zaman çocukları neşelendirmeli ve eğlendirmelidir.
- f. Masal, konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmetten uzak olmalıdır.
- g. Masalda çocukları uyuşukluğa, boş inançlara ve yazgıcılığa (kaderciliğe) yönelten telkinler bulunmamalıdır”(Oğuzkan, 2001: 26).

3. ROMAN

3.1. ROMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Çocuk edebiyatının şiir ve masal gibi, zengin kaynağa sahip türlerinden biri romandır. Roman, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde “İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür” (TDK, 2011: 1982) şeklinde tanımlanmıştır.

Çocuklar 10-12 yaşlarında masal dünyasından çıkar ve dikkatlerini daha gerçekçi olaylara verirler. Bu dönemde roman türüne daha çok ilgi gösterirler. Hacim olarak da masal ve hikâyeden kapsamlı olan roman çocuğa yeni dünyalar sunar. Çocuk romandaki kişilerle özdeşim kurarak okuduğu olaylardan hayat tecrübesi çıkaracak ve farklı bakış açılarını keşfedecektir. Romanlar aynı zamanda çocuğa bilgiler de verecek, görüş kazandıracaktır. Diğer türlere göre daha uzun olan roman; çocuğun okuma, anlama ve yorumlama becerilerine katkıda bulunacaktır. Roman çocuğun kelime dağarcığının gelişmesi için de önemlidir.

Oğuzkan, romanları konusuna göre yedi başlıkta incelemiştir:

- 1.Çocuğun yakın çevresiyle ilgili hikâye ve romanlar
- 2.Hayvan hikâyeleri ve romanları
- 3.Mizahi hikâyeler ve romanlar
- 4.Serüven(macera) hikâyeleri ve romanları
- 5.Duygusal hikâyeler ve romanlar
- 6.Tarihi hikâyeler ve romanlar
- 7.Gezi hikâyeleri ve romanları” (Oğuzkan, 2001: 99-106)

Yukarıda verilen roman konuları yetişkinler için yazılan romanların konularıyla ortaklık gösterebilir. Bu sebeple gerekli inceleme yapılarak gerektiği hâllerde yetişkin romanlarından da yararlanılabilir.

Edebiyatımızda Ömer Seyfettin, Kemalettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Cahit Uçuk, Muzaffer İzgü, Üzeyir Gündüz, Sevinç Çokum çocuk edebiyatı alanında roman türünde eser vermiş yazarlarımızdan bazılarıdır.

3.2. ROMANDA ARANILAN NİTELİKLER

Romanda işlenen konular, çocukların ilgi ve tecrübelerine uygun olmalıdır. Eğer varsa resimler canlı ve ilgi çekici örneklerden alınmalıdır. Çocuğu sıkmayan, hareketli bir anlatım içermelidir. Çocukların seviyeleri gözetilerek yazılmalı, anlamını bilmedikleri kelime sayısı fazla olmamalıdır.

Ayrıca karmaşık bir olay örgüsü olmamalı, olaylar mantıkla sonuçlanmalıdır. Kişilerin betimlemeleri çocuğun düzeyini aşmadan yapılmalıdır. Uzun betimlemelerin yerine konuşmalar verilmelidir. Çocuklara slogan tarzında mesajlar veren sakıncalı konular anlatılmamalıdır.

4. ÇİZGİ SANATI

4.1. ÇİZGİ VE ÖZELLİKLERİ

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde çizgi şu şekilde tanımlanmıştır: “1. Çizilerek veya çeşitli yollarla oluşmuş iz, çizi, hat, tahril” (TDK, 2011: 553).

Çizgi, kavram olarak çizim sonucu ortaya çıkan izleri ifade etmekle birlikte sanatsal bir yöntem olarak belirli yönleriyle resim, hat ve karikatürden ayrılan bir anlatım biçimidir. Lekesiz’e göre çizgi sanatı üç temel konuda resim sanatından ayrılır: “1. Çizgi sanatında, iki karşıt rengin, yani siyah ve beyazın esas alınması, 2. Şeylerin biçimlenişindeki –salt görüntü olarak- keyfilik, 3.Mesajın vazgeçilmezliği” (Lekesiz, 2003: 13).

Karikatür çizgilerden meydana gelmiş bir sanat olmakla birlikte karikatürün bugünkü çizgi sanatından farkları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çizgi sanatı, üretim aşamasında, karikatürün teknik imkânlarını da içeren ancak, karikatürün komikleştirme unsurundan çok eleştirelliği, ucubeleştirme unsurundan çok bilinçli/biçimli biçim bozmayı, güncellik unsurundan çok tarihsellik bağlamında güncelleştirmeyi, gündeme göre düşünme unsurundan çok bilgi birikimine dayalı üretken düşünceyi içeren ve yine karikatüre nazaran resme daha yakın duran hatta onun alanında sayılan bir sanat türüdür” (Lekesiz,2003: 20).

Çizgi sanatı resim, yazı ve hat sanatıyla da arasında farklar barındırmaktadır. Resimler gibi renkli olmamakla birlikte zıt iki rengin, yani siyah ve beyazın uyumu söz konusudur. Çizgi sanatında mesaj vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmektedir.

“Çizgi sanatı, çizgisel mesaj sanatıdır. İnsana ait ilk çizgilerden yola çıkarak bir değerlendirme yapıldığında, söz konusu çizgilerin bir figür desen çizme çabasından öte bir haberleşme, bir dileği, bir durumu iletme çabası taşıdığı anlaşılmaktadır” (Lekesiz, 2003: 18).

Bizde kendine ait üslubuyla çizgi sanatının önemli bir temsilcisi olan Hasan Aycın'ın çizgileri için bu açıklama doğru bir açıklamadır. Onun çizgileri anlam yüklüdür, simgelerle ifade edilen düşünceler figür veya desen çizmenin arkasındaki iletiyi hissettirmektedir.

4.1. ÇİZGİNİN DİLİ

Çizginin dili sembollerden oluşan bir dildir. *Güvercin* barışı, *bıçak* ihaneti, *kalem ve kâğıt* ilmi simgeleyebilir. Bu simgeleri çözümleyebilmek çizgi sanatını okuyabilmekle mümkün olacaktır.

Çizgi sanatında anlatılmak isteneni açıklayan uzun kelimeler ya da ayrıntıları belirginleştiren rengârenk boyalar yoktur. Buna karşın insanı derinden etkileyebilen siyah-beyaz çizgiler vardır. Bu bir sanatçının eserine kısa ve öz bir şekilde nasıl duygu değerleri yükleyebildiğinin örneğidir. Belki çizimde tek bir nesne vardır, ancak ifade ettiği anlam o nesneden çok daha fazlasıdır. Çizgi sanatında en önemli unsur mesajdır. Karikatür ve resim arasında tür olarak net bir yer belirlenemese de kullandığı dil oldukça etkilidir.

5. DEĞER KAVRAMI

Değer, toplumun toplumsallaşmanın bir getirisi olarak kabul ettiği, gelecek nesillere aktarmak istediği inanç ve fikirlerdir. Toplumda kabul gören değerler aslında kültürü meydana getiren öğelerdir. Okullarda verilen değer eğitimi çocukların

kültürümüzle aynı yönde tercihlerde bulunmasını sağlamaya yöneliktir. Çocuklarımız bizim değerlerimizi benimseyip aktarabildiğimiz kadar bu değerlere sahip olacaklardır. Değer soyut ve toplumlara göre değişebilen bir kavram olmanın verdiği belirsizlikle kesin bir tanıma tabi tutulamamaktadır.

Değer Latince “kıymetli olmak” anlamındaki “valere” kökünden türemiştir. Değer kavramının TDK Türkçe Sözlük’teki karşılığı şöyledir:

“1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, 3.Üstün nitelik, meziyet, kıymet, 4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse, 5. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü”(TDK, 2011: 607).

Eğitim işinde sadece bilimsellik değil, çocuğa insanlık kazandırabilmek olmalıdır. Bu sebeple değerler eğitiminin büyük bir önemi ifade vardır. Ortak değerleri çocuklara kazandırabilmek amacıyla yapılan çalışmalar olsa da bu çalışmalar modern dünyanın güçlü ve küresel etkileri karşısında yeterli olamamaktadır.

5.1. DEĞERLERİN İŞLEVİ

“Değerler” insanın karar vermesinde ya da sonuçları yargılamasında kullandığı bir ölçüttür. Toplumun ortaklığı söz konusu olduğu için yardımlaşmaya ve birlikteliğe imkân sağlar. Aynı zamanda ideali yansıtmayı yönüyle insanı doğruya ve iyiye teşvik etmeye yarayan bir araçtır.

“Değerlerin işlevi, “bütün beşeri olayların gerçekleşmesinde belirleyici olmak” şeklinde formüle edilebilir. Siyasi, estetik, sosyal, ailesel, bütün beşeri olaylar bir değere dayanırlar. Gerçi sosyal olguların gerisindeki değerlerin bir kısmı geri dönüşlü olarak sosyal şartlar gereği üretilmiş ve dolayısıyla da süreci belirleyicilik özelliği zayıf olabilir ama bu, sonucu değiştirmez” (Aydın,2011: 39).

Değerin işlevlerinden en önemlisi toplumsal hayatı düzenlemesidir, denilebilir. İnsanlar kendilerine biçtikleri rollere uygun davranarak toplumun bir parçası olurlar.

5.2. DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

İnsanın tüm hayatı boyunca devam eden değer kazanma/kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denilmektedir (Yaman, 2016: 18).

Toplumsal gelişim ve kalkınmanın birinci koşulu insanın iyi eğitilmesidir. İnsani değerlerin yok olduğu toplumlarda kurumlar işlemez hale gelir, her şey çıkmaza sürüklenir. Toplumların değerlerine sahip çıkamadığı, ahlakın çöküntüye uğradığı günümüzde, değerler eğitiminin önemi gittikçe artmaktadır. Olumsuz içerikleri yazılı ve

görsel medyanın sıradan bir biçimde halka aktardığı şu ortamda, medya okur-yazarlığı ve değerler eğitiminin önemi daha net görülmektedir. Ayrıca madde bağımlılığı çocuk ve gençler arasında artmış, toplumun geleceğini tehdit eder hale gelmiştir. Boşanmaların artması, psikolojik tedavi gören hastaların sayısındaki artış değerler eğitiminin gerekliliğini vurgulayabileceğimiz örneklerden sadece birkaçıdır.

Sağlam karakterli bireyler yetiştirebilmek için yapılacak eğitimde edebî eserler kullanılabilir. “Çocuklara kazandırılması hedeflenen değerlerin aktarılmasında edebî kitaplardan yararlanmak geçerli ve pratik yöntem olarak kabul edilmektedir” (Andrews, Bennet, Tomlinson ve Lynch-Brown, Wynne ve Ryon, akt. Karatay, 2011: 1404).

İKİNCİ BÖLÜM

HASAN AYCIN'IN HAYATI, KİŞİLİĞİ VE SANATI

1. HASAN AYCIN'IN HAYATI

20 Eylül 1955'te Balıkesir'in Aslıhantepecik köyünde doğan Hasan Aycin, ilkokulu köyünde bitirir. Ardından Balıkesir İmam Hatip Lisesinden mezun olur.1974 yılında evlenir.1975-1982 yılları arasında Merinos fabrikasında grafiker olarak çalışır.1980 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun olur. Bir süre Balıkesir'de pazarcılıkla meşgul olduktan sonra 1983 yılında Menemen'de askerliğini tamamlar.1984 yılında İstanbul'a yerleşerek serbest grafikerliğe başlar. 1986'da Aycan Grafik adlı şirketi kurar. Kayıtlar dergisinin kurucuları arasında yer alır. İlerleyen zamanda çizerliğiyle birçok albüm ortaya koyacak olan Aycin'ın ilk çizgisi 3 Şubat 1978 tarihinde Yeni Devir gazetesinde yayımlanır. Albümlerinin yanı sıra masal, roman, anı ve söyleşi türlerinde eserler verir.

“İnsanın Altını Çizmek” adlı albümü T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından yayımlanır. Pendik Belediyesi tarafından Aycin'ın kendisine özgü portre çalışmalarından ve ithaf içeren çizimlerinden bir seçki hazırlanarak “Portreler&İthaflar” adıyla okura takdim edilir. Yurt içinde ve yurt dışında sayısız sergileri olur.

Mavera, Yönelişler, Aylık Dergi, İslâm, Kadın ve Aile, Gül Çocuk, Mavi Kuş, Birdirbir, Inquiry, Kardelen, Kayıtlar, Kitap Postası, Kudüs, Elif, Hece, Hece Öykü, Tohum ve Mostar dergilerinde çizgileriyle yer alır.

Halen Yedi İklim, İtibar, Genç Doku, Kur'ani Hayat, İlim ve İrfan, Derin Tarih, Temmuz dergileri ile Yeni Şafak gazetesinde çizmektedir.

Hasan Aycin'ın Eserleri:

Albüm:

Bocurgat (1989), Gece Yürüyüşü (1994), Âsâ (1998), Kulbar (2003), Gözğü (2007), Kırk Hadis Kırk Çizgi (2007), Ahzan (2008), Nun (2009), Zılal (2009), Kudüs Ey Ey (İbrahim Demirci ile, 2009), Sayha (2011), Üns (2012), Hub (2013), Sarp Geçit (2014), Eyse (2015), İftah (2016), Şâr (2017), Berk (2018), Sidre (2019)

Roman:

Esrâr-nâme (2003)

Sâhipkırân/ Nâm-1 diğêr Hamzanâme (2007)

Bin Hüseyin/ Nâm-1 diğêr Battalnâme (2012)

Masal:

Keloğlan Alpembecik Gûlpembecik (2004-2016)

Keloğlan Billur Sûrahi (2016)

Keloğlan Elmas Yûzük (2016)

Keloğlan Ayna (2016)

Keloğlan İncili Çevre (2016)

Anı :

Müşahedat (2003)

Söyleşi:

Güneşin Altında (2007)

2. HASAN AYCIN'IN KİŞİLİĞİ

Hasan Aycin eserleriyle kişiliğini de ortaya koyar. Onun için Çamdereli şöyle der: “Her sanatkâra nasip olmayacak bir ‘eserleriyle özdeş ömür ifası’ onu bir metin olarak okuma çabamızı haklılaştıracaktır” (Çamdereli, 2019: 14). Kendisi de sanatçının eserleriyle özdeş olması gerektiğini şöyle ifade eder:

“Hem diyeceksiniz, iman dolu göğsüm var; hem de sadrınızda olan eserimize yansımayacak; olacak iş mi bu? Cümlelerin mâlumu olan bir atasözü var; küp içindekini sızdırır. Derûnunuzda olanı değil de neyi yansıtacaksınız eserinizde? Yoksa hiçbir şeyi mi? O zaman o nasıl bir sanat eseri olacak öyle? İnsan hiçbir şey söylememek için konuşmaz bile; ölçe biç, özene bezene ve bir hayli zahmetlere girerek ortaya koyduğu sanat eserine bunu nasıl reva görür” (Aycin, 2014: 50-51).

Dünyaya Müslüman nazarıyla bakar; Ortadoğu’yu, Kudüs’ü, Müslümanları hep yüreğinde taşır, mazlumların feryatlarını yüreğinde duyar. Bir sohbetinde sorulan, “bir genç sizden nasihat istese ne söylersiniz” sorusuna verdiği cevap da bu yöndedir: “Yeri, göğü ve bunların arasındakilerle beraber seni yaratanı sakın unutma ve yeryüzünün gariplerini dualarından uzak tutma, derim” (Aycin, 2014: 54).

Kıbleli bir insan olduğunu, dünya görüşünde Kâbe'nin merkezi bir konumu olduğunu söyler. Lekesiz onun için şöyle der:

“1985'ten benim hatırladığım kadarıyla bugüne değin “Müslümanlar”ın çıkardığı hemen hemen her dergide gerek çizgisiyle gerek metinleriyle gerekse o dergiyi çıkaranların yanında duasıyla yer almıştır.” (Lekesiz, 2007:20).

Bu yönüyle hayatında ve sanatında sorumluluklar hisseder, ahirette verilecek hesabı hiç unutmaz. Çocukluğundan kalan bir alışkanlık olarak ‘son kez’ hissiyle yaşamıştır Hasan Aycın. Bu hissin yani ölümün hayata anlam ve ciddiyet kattığını düşünür.

Kişiliğinde dedesinin de derin tesiri bulunmaktadır. Hayrullah dedesi Balkan Savaşından sonra köylerine gelmiştir. Yüklü bir hayat hikâyesi vardır. Rumeli’de medrese eğitimi almış, ilkeleri olan, âbid bir insandır. Dedesinden ona kalan çoğu Osmanlıca, bazıları da el yazması kitaplar onun için çok değerlidir.

Hasan Aycın’ın hayatında tabiat da büyük öneme sahiptir. Tabiatı kopmamıştır, büyük bir sevgi duyar tabiata karşı. Çağdaş hayatın karmaşasına karşı huzur bulduğu yerdur. Ancak insanın tabiata karşı sorumsuz davrandığını düşünür:

“İnsan topraktan aldığı toprağa iade etmekten kaçındı. Elmayı dişledi, çekirdeklerini toprağa bırakmaz oldu. Yani toprağın verdiğini topraktan kışkırdı. Benden başkası, benden sonrası olmasın dercesine mekânı ve zamanı sahiplenmeye soyundu; kendini geleceğinden kışkırdı. Hayvanları yırtıcı, doğayı vahşi olarak görür oldu, doğru. ‘Gözler yıldızları küçük görürler/Küçüklük kusuru yıldızlarda değil gözlerdedir.’ Böyle bir beyit hatırlıyorum. Vahşilik, yırtıcılık, uyumsuzluk insanlardandır. Diğerleri ancak yaratılış üzeredirler” (Aycın, 2014: 13-14).

Hasan Aycın’ın övgü ve ödül kaygısı olmamıştır. “İnşallah hiçbir zaman söz konusu olmaz.” diyerek ödülünden uzak olmayı temenni eder. O sanatını icra eder, övgü ve yergi onun işi değildir. Aycın acze tutunur; aczin büyük bir güç olduğunu söyler, hayatında ve sanatında aczin gücünü görmek mümkündür.

Dünyayı değiştireceğine inancı vardır, gelecek için umutludur. O elinden geleni yapmakla, hayra yarar işlerle uğraşmakla mükellef olduğunu bilir ve yapar, gerisi yaratının takdiridir.

Hasan Aycın çocukların taşıdığı değere dair şunları söyler:

“Aile olgusundan bakmaya devam edersek anneler, babalar ne kadar önemliyse, nineler dedeler ne kadar önemliyse torunlar ve çocuklar da o kadar önemli. Hatta geleceği yüklenecekleri için onlar daha önemli oluyorlar. Yapamadığımız, güç yetiremediğimiz ideallerimizi gelecekte gerçekleştirmelerini onlardan bekliyoruz.” (Userin, 2012: 42).

3. HASAN AYCIN'IN SANATI

Sanatının temelinde çocukluğunda geçirdiği hastalığın ona sağladığı bazı imkânlar vardır. Sekiz yaşına kadar yürüyemeyen Hasan Aycin çocukluğunu konuşmanın, dinlemenin ve gözlemleninin faydalarıyla doldurmuştur. O günleri kendisi şu şekilde ifade eder:

“İhtiyar bir komşu kadın anneye sabır telkin ederken çocuğa da sayısız masallar anlatıyor. Elinde öreke, sürekli yün eğiren ve nefesi çok güzel kokan bir başka ihtiyar kadın da cenneti anlatıyor. Arada ilahiler söylüyor. Anlatılanlarda melekler var, peygamberler var, Hızır var, Ömer var, Ali, Hasan, Hüseyin var, mübarek, şerefli, kutsal, aydınlık, keremli şehirler, Hoca Nasrettinler, Keloğlanlar var.

Anne, komşu çocukları arka bahçeye topluyor ara sıra, onları seyretmesi için oğlunu dut ağacının gölgesine oturtuyor. Önce çocuklar gidiyor, sonra ağacın gölgesi dönüyor. Bu hep böyle oluyor. Gökyüzüne bakmaktan gözleri kamaşıyor; gurupları izliyor, ışıktan atlara binip ufukların ötesine geçiyor. Yıldızların altında geç saatlere kadar unutuluyor bazen, seslerin kırbacına hükmetmeye çalışıyor” (Aycin, 2017: 8-9).

Çizmeye bir yandan zor bir yandan da birikimle dolu çocukluk yıllarında başlar. Köyde kumlara, taşlara şekiller çizer, resimler yapar. Babasının oyalanması için verdiği kâğıt kalemle çizdiği insan figürü babasını sevindirir. Annesinin çizgiye bakışı ise hep yadırgayacağı ancak vazgeçemeyeceği dili olan çizgilerine yön veren bir uyarı olur:

“Annesi, ‘Yarın ahirette yaptığına can ver deseler ne yaparsın? der.’ Ümmi fakat iç görüşü yüksek bir kadının söylediği bu söz, çocukluğundan itibaren onun zihninin bir kenarında durur, onu etkiler, bir kandil gibi ona yol gösterir. Anneden, annenin sözünden çıkarılan ve zamanla daha genel bir ilke hâline gelen bir derstir bu: ‘Kötü olan hiçbir şey yapmamalıyım; hesabını veremeyeceğim işlerden uzak durmalı, daima bir ilke ve ahlâk eşliğinde yol almalıyım.’ Kendisini bir zırh gibi kuşatan bu nasihat ve ikaz gömleğini hep üstünde taşıyacaktı Hasan Aycin” (Şakar, 2016: 14).

Balıkesir’e dede ve ninesinin yanına taşınıp İmam-Hatip okuluna giden Aycin okulda da çizmeye devam eder. “Daha orta kısımdayken bazı öğretmenlerinin de dikkatini çeken bir ‘Murtaza’ tiplemesi vardır. Sınıf gazetesinde karikatür çizer, okul gazetesi ‘Bizim Sesimiz’de fıkralar yazar” (Şakar, 2016: 16).

Sonraki yıllarda da çizgi çalışmalarına devam eder. İlk çizgisi arkadaşları Osman Bayraktar’ın ısrar ve çabalarıyla 3 Şubat 1978’de Yeni Devir’de yayımlanır. Pazarcılık yaptığı dönemde de sanatından kopmaz, yeri geldiğinde pirinç çuvalı üzerinde çizim yapar. 80’li yılların sonlarında çizimlerini albümlerde toplamaya başlar ve günümüze kadar birçok albümü yayımlanır. 90’lardan itibaren dergi ve gazetelerde çizgileri daha çok görülür. Hasan Aycin yalnız çizgiyle yetinmez, 2000’li yıllardan itibaren düz yazı

alanında da eserler verir. Çizgilerinde olduğu gibi düzyazılarında da birçok yönden edebiyatımızda öncesi bulunmayan eserler yazar. Romanları ve masalları çocukluğunda beslendiği sözlü kültürün ve geleneğin değerleriyle donanmış tek bir türün özellikleriyle sınırlı tutulamayan eserlerdir.

Hasan Aycın'ın sanatında özellikle üzerinde durulması gereken taraf çizgileridir. Çizimlerine tür olarak karikatür denmemesini Cemal Şakar şöyle açıklar:

“Bu aşamada verdiği ilk karar karikatür çizmeyeceğiydi. Yaptığı işlere bir isim de bulamadı; ‘çizgi’ dedi ve adı öylece konmuş oldu. Yaptığı işlere çizgi demesinin öncelikle tevâzuyla bir ilişkisi olduğu açıktır. Zaten çizgi çiziyordu; yani bir cins ismi özel isme dönüştürmüştü. Karikatürün araçlarını kullanmakla birlikte hem içerik hem de biçim olarak karikatürden uzaktı. Karikatürün komikleştirme, abartma, güldürme, suretleri çarpıtma gibi unsurlarını hiç kullanmadı” (Şakar, 2014: 60).

Kendine has bir türü, çizgiyi, oluşturan sanatçı bu safhada İsmet Özel'in kendi çizgisini bulmasında büyük rolü olduğunu söyler. Mustafa Kutlu ile yaptığı röportajda bunu şu şekilde aktarır:

“Sanıyorum çizgi benim için asıl İsmet Özel'le karşılaşmamla başladı. İzlediğini ve ciddiye aldığını hissetti. Yükümlendiren bir yaklaşımı vardı. Kendi çizgimi çizmemi önermişti. Bu benim çizgi hayatımda ilk ve önemli bir uyarıdır” (Kutlu, 1993: 12).

Bu anlamda Hasan Aycın'ın sanatında bir ustası yoktur. Şimdilik bir çırağı da yoktur. Çizgisi için şunları söyler: “O benim dünya yolculuğumu kolaylaştıran kâh dayandığım kâh omuzlarıma aldığım bir asa gibidir; yol benim yolumdur, yolcu olan benim. Ve eğer, yürüdüğüm yol gideceğim yere varıyorsa doğru bir yoldur; yolculuğumu kolaylaştıran asa da –yani çizgi- doğru bir yol arkadaşıdır” (Aycın,2014: 50).

Hasan Aycın'ın çizgilerinde bu sanatın temeli olan ‘mesajın vazgeçilmezliği’ belirgindir. Bu mesajları yorumlayıp anlayabilmek çoğu zaman güçtür. Bu durumu Ali Göçer şöyle anlatır:

“Hasan Aycın'ın çizgilerini izlerken, yoğun bir zihinsel üretime geçeriz. Zaman zaman Dali'den sürrealist esintiler, zaman zaman da Picasso'nun Guernika'sını andırır sahneler yakalarız. Örneğin, ‘Filistin Sahnesi’ gibi. Resmin, o geniş olanaklarından yoksun olan çizgi, kendi dili içinde en geniş çağrışımları yaptırır bize.” (Göçer, 1994: 64).

Çizgi sanatının sadeliğine karşın taşıdığı mesajlar fazladır. Aycın bahsedilen bu sadeliği çizgilerinde nasıl yansıttığını şöyle anlatır:

“Benim çizgilerimin temelinde hep insan var. Kadın yoktur, erkek yoktur, meslekler, milletler, şunlar bunlar yoktur. İnsan vardır. Belki de Kur’an’da tanımını bulan insan tipine en yakın en yalın olan şey. Yani ayrıntılar yoktur, kılık kıyafet gibi birtakım şeyler yoktur.” (Başar, 2017: 39).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAZARIN İNCELENEN ESERLERİNDE YER ALAN EĞİTSEL DEĞERLER VE BUNA YÖNELİK YORUMLAR

1. KELOĞLAN İNCİLİ ÇEVRE

1.1. MASALIN ÖZETİ

Keloğlan bir gün anasına üç gecedir onu ürperten bir düş gördüğünü anlatır. Düşünde karanlıklar içinden gelen bir ses kalbine vurur, kalbi tir tir titrer. Ezan okunurken kan ter içinde uyanır. Anası hayır şer diyemez; “Hayır umalım, hayır bulalım” der. Keloğlan, değirmenci hem bana bir yol gösterir, öğüt verir hem de buğdayı götürmüş olurum düşüncesiyle değirmene gider. Derdini değirmenciye anlatır. Değirmenci Keloğlan’ı dinler, karanlıktan gelen sesin karanlıkta ondan medet uman birinin sesi olduğunu söyler. Keloğlan’a öğüt verir. Keloğlan da ondan hayır dua ister. Sonra Keloğlan abdest alıp secdeye varır. Dualar edip kalbinin aktığı yere doğru yola koyulur. Değirmenci, Keloğlan’dan kel eşiği alıp ona demir bir asa ve dombay derisi çarıkları alıp bir çift demir çarık verir. Demir asa ve demir çarık küp gibi ağır olmasına rağmen “Destur ya Allah!..” deyince kuş gibi hafiflemektedir.

Keloğlan gide gide bir pınara varır. Yorulup susamıştır. Şırıl şırıl akan yemyeşil pınırdan kana kana su içmek ister. Bir adım atar ama bir daha atamaz; demir asa ve demir çarık küp gibi ağırlaşır, yerinden oynamaz. Meğer pınar sarı akarmış, kıyısındaki otlar sararmıştır. Keloğlan sarı pınarı geçer gide gide başka bir pınara varır. Şırıl şırıl akan pınırdan kana kana su içmek ister ama demir asa ve demir çarık küp gibi ağırlaşır, yerinden oynamaz. Meğer pınar kara kara akarmış, kıyısındaki otlar kararmıştır. Keloğlan kara pınarı da geçer gide gide başka bir pınara varır. Şırıl şırıl akan bu pınırdan da kana kana su içmek ister ama demir asa ve demir çarık küp gibi ağırlaşır, yerinden oynamaz. Meğer bu pınar da kupkurudur, kenarındaki otlar kurumuştur.

Kuru pınarı da geçen Keloğlan çift sürmekte olan Çiftçi Baba’ya rastlar. Çiftçi Baba öküzleri salıp Keloğlan’ı yanına çağırır. Keloğlan Çiftçi Baba’ya, “Burası nasıl diyar? Pınarlar sarı, kara, kurudur; su bulunmaz?” diye sorar. Çiftçi Baba ak ya da kara bir şey demez, çengeliyle yeri eşer. Eştiği yerden buz gibi su kaynamaya başlar. Çiftçi Baba’yla Keloğlan abdest alıp serinlerler, kana kana su içerler. Onların ardından öküzler

de içer, kuşlar da. Çiftçi Baba pınarların sırlarını anlatır Keloğlan'a. "Sarı pınarın başında sarı benizler, kara pınarın başında kara benizler, kuru pınarın başında kuru benizler bulunur; görsen hasta sanırsın." der. Yolun doğru ise korkma, diye ođđt verir Keloğlan'a. Ardından Keloğlan tekrar yollara düşer. Gittikçe karanlık koyulaşır, yer gök seçilmez olur, kalbinin sesinden başka ses duyulmaz olur. Karanlığın koynuna geldim mi, diye kendi kendine düşünür ancak soracak kimse de yoktur. Uzakta cılız bir ışık görür ona yönelir. Yaklaşınca grdđđ ışığın kapkara bir ejderhanın gözleri olduğunu, kendisini szdđđn görür. Ejderha kıpırtısız durmaktadır nk uyku vaktidir; gözleri açık uyumaktadır. Demir asa ve demir çarık yine kp gibi ağırlaşır, yerinden oynamaz. Kalp sesi duyulur ve ses gittikçe artar. Keloğlan fırlayacak gibi atan kalbini bastırır. Ses ejderhanın kalbinden gelmektedir. Cılız bir "İmdat!" sesi duyar. Ses, "Kalbine girip çağırdığım yiğit; medet!" der. Keloğlan uykularını bölen o sesi hemen tanır. Anlamakta zorlanır, ejderhanın gözleri tehditkr ona bakarken yüreği medet ister. Ejderhanın kalbinin üstünde demir sürgülü bir kepenk vardır. Keloğlan "Allah!" diyerek davranır ve kepenki açar. Kepenkten Güzeller Güzeli çıkar, çok kişinin kendisini kurtarmaya geldiğini ancak kimsenin Keloğlan gibi kepenki aamadığını söyler. Bu karanlıktan kurtulmanın yolunun dağları aşıp Kaf dağının ötesine varmak, kaynağa ulaşarak oradan bir evre su getirip ejderhanın yüzüne samak olduğunu söyler. Güzeller Güzeli incilerle işlediği çevreyi iki damla gözyaşıyla mektup gibi katlayıp Keloğlan'a verir.

Keloğlan yola düşer, dağlar açar, Kaf dağının eteğine vardığında Zmrdanka'nın onu beklemekte olduğunu görür. Zmrdanka Keloğlan'ı kaynağa götürmek için kanadına binmesini, gözlerini yummasını söyler. Keloğlan gözlerini yumar. Gözlerini atığında ne Kaf Dağı ne Zmrdanka vardır. Elinde kaynaktan alınan suyla dolu incili çevreyle yürür gider halde bulur kendini. Gide gide karanlık ırmağa varır. Ejderhanın yüzüne aydınlık suyu saçar, ejderha birden yok olur. Güzeller Güzeli meydana çıkar, karanlık sular aydınlanır. Güzeller Güzeli Keloğlan'a sınavı kazandığını söyler. Gz göze bakışıp el ele tutuşurlar. Keloğlan'ın evine doğru yola koyulurlar. Değirmene gelirler ki değirmenci unu ođđtmř eşeğe yükler. Eşeği de alıp eve varırlar. Anası Keloğlan'la Güzeller Güzeli'ni görünce çok sevinir. Muratlarına ererler.

1.2. MASALDAKİ KİŞİLER

Masalda yer alan kişiler: Keloğlan, Keloğlan'ın Anası, Değirmenci, ifti Baba, Güzeller Güzeli.

- a) Keloğlan: Sorumluluk sahibidir. Büyüklerinin fikrine, ona yol göstermesine değer verir, temiz kalplidir. Rabbine ibadet eder, niyazlarda bulunur. Davranışlarının arkasında planlar ya da hileler yoktur. İnsanın temiz yaratılışının bir örneğidir.
- b) Keloğlanın Anası: Biricik kel oğluyula yaşayan garip bir kadındır. İrfan sahibidir. Olanları haktan bilir, işlerinde hayır umar.
- c) Değirmenci: Ak sakallı bilge bir kişidir. Yol gösterir, yardımını esirgemez. Masalın tamamında üzerinde durulacak öğütler verir.
- d) Çiftçi Baba: Keloğlana yol gösterip, dua eden bir başka bilge kişidir.
- e) Güzeller Güzeli: Keloğlana düşlerinde seslenip onu çağırın güzeldir. Karanlıklar içinde ejderhanın kalbinde hapis olmuş, karanlığın sonunda bir aydınlık gibidir. Keloğlana verilen ödüdür.

1.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER

Sevgi: Keloğlan'la anası birbirlerini çok sevmekte, birbirlerine sevgi dolu sözlerle hitap etmektedirler.

“-A benim eli kınalı anam, dili dualı anam!” (s. 5).

“ A gözümün nuru oğlum” (s. 7)

Keloğlan ve Güzeller Güzeli birbirlerini severler:

“Bakışmışlar göz göze, tutuşmuşlar ele ele” (s. 32).

Allah İnancı: Değirmenci Keloğlan'a yol gösterirken isteklerini Allah'a arz etmesini söyler.

“-Ne hâl var ne mecal.

-Allah'tan iste.

-Cesaretim yok.

-Onu da iste.

-Verir mi?

-İstemedem neler verdi, isteyince neler vermez?.. Ama inanırsan olur, inanmazsan olmaz. (s. 11)

Keloğlan işlerine hep Allah diyerek başlar:

“Destur yâ Allah! demiş Keloğlan, düşmüş yola. (s. 21)

“Destur yâ Allah! demiş. Demir asa hafiflemiş kuş gibi, kanatlanmış sanki; titremesi durmuş, kalbi sükûn bulmuş.” (s. 25)

Öğüt: Keloğlan değirmenciden öğüt almak ister, yanına gider:

“Bir şinik buğday yükleyeyim eşeğe, varayım değirmene, hâlimi açayım değirmenciye. Belki bir yol gösterir, yordam söyler. Hem buğday öğütürüm hem de öğüt alırım.” (s. 7).

Değirmenci ona birçok öğüt verir:

“İnsan; eli ile ayağı arasındadır. Elini ayağımı bağla, bağlanır; çöz, çözülür. Allah'tan destur istersen çözülür.(...) Ama; inanırsan olur, inanmazsan olmaz. Elin doğru işlesin, ayağın doğru gitsin, gözün doğru görsün, kulağın doğru duysun, dilin doğru söylesin...” (s. 13-15).

Yolda karşılaştığı Çiftçi Baba da Keloğlan'a öğüt verir:

“Haydi şimdi var yolunca. Yolun doğru ise ne korkarsın bre yiğidim? Eğri ise vay haline” (s. 21)

Dua: Keloğlan büyüklerinden hayır dua ister. Kendisi de Allah'a dualar eder.

Değirmenci Keloğlan için şöyle dua eder:

“Yolun karanlıktır, bahyın aydınlık olur inşallah.” (s. 9).

Yardımlaşma: Değirmenci Keloğlan'a demir asa ve demir çarıklar vererek yolculuğunu kolaylaştırır:

“Eşeği almış, bir demir asa vermiş Keloğlan'a.(...) Dombay derisi çarıkları almış, bir çift demir çarık vermiş Keloğlan'a” (s. 13).

Çiftçi Baba yolculukta çok susayan Keloğlana su verir.

“Çiftçi Baba (...) çengeliyle yeri eşmiş, eşmiş... Eştiği toprakları avuçlayıp avuçlayıp kenara koymuş. Eşmenin dibinden buz gibi su kaynamaya başlamış” (s. 19).

Çalışkanlık: Keloğlan'ın dağa odun kesmeye, değirmene un öğütmeye gider.

“Dön dağa oduna gidermiş, dön değirmene una” (s. 5).

Çiftçi Baba tarlada çalışır:

“Biri ak biri kara çifte öküzle çift süren Çiftçi Baba’ya rastlamış” (s. 17).

Sorumluluk: Keloğlan masalın tamamında aldığı işleri sabır ve kararlılıkla tamamlar. Evine, anasına karşı sorumluluklarını bilir bunun için çalışır.

Abidlik: Keloğlan ve Çiftçi Baba abdest alırlar:

“İhtiyarla Keloğlan abdest alıp serinlemişler” (s. 19)

Şükür: Keloğlan’ın anası masalın sonunda şöyle şükreder:

“Hayır umduk hayır bulduk bin şükür

Hasretimiz dindi kavuştuk bin şükür

Güzeller Güzeli gelin geldi bin şükür

Bir istedik bin geldi bin şükür, bin şükür” (s. 34).

1.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER

Şekil 1. Aycın, İncili Çevre

Şekil 2. Aycın, İncili Çevre

Şekil 1 ve Şekil 2’de Keloğlan kaygılı görünmektedir. Annesine ve değirmenciye derdini anlatır. Annesini elleri göğsünde saygıyla dinler. Onların kendisine yol göstermesini, öğüt vermesini bekler. Bu yönüyle Keloğlan büyüklerinin sözlerine değer vermektedir. Masalda da büyüklerinin verdiği öğütleri her zaman dinler, buna göre davranır.

Şekil 3. Aycın, İncili Çevre

Şekil 3’te Keloğlan’ın namaz kıldığı görülmektedir. Etrafı ağaçlarla dolu güzel bir yer olarak tasvir edilmiştir. Masalın konu ve kurgusuna uygun bir özellik gösteren bu çizgi Keloğlan’ın Allah inancına sahip olması ve ibadet etmesi değerlerini yansıtmaktadır.

Şekil 4. Aycın, İncili Çevre

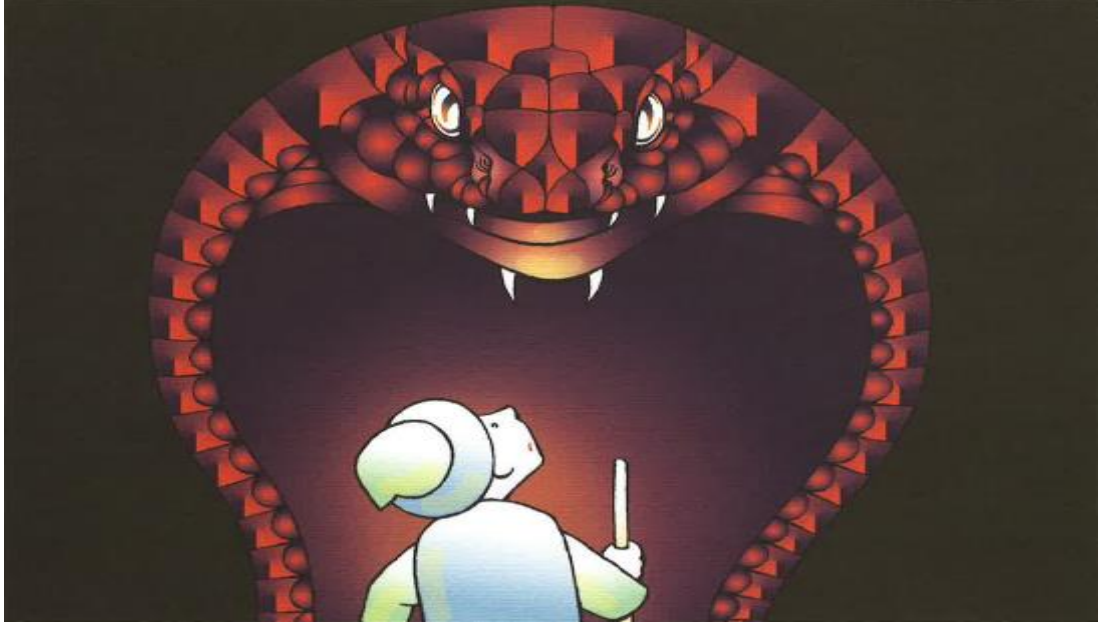
Şekil 4’te yaşlı bir kimse olmasına rağmen Çiftçi Baba’nın öküzlerle tarla sürmesi gösterilmiştir. Bunun zor bir iş olduğu çizgilerle okuyucuya hissettiriliyor. Çiftçi Baba burada çalışkanlık değerine örnek olarak yer almıştır.

Şekil 5. Aycın, İncili Çevre

Şekil 5’te Keloğlan Çiftçi Baba’yı dinlemektedir. İkisinin de yüzünde endişe vardır. Diğer büyüklerini dinlediği gibi onu da dikkatle dinler, Çiftçi Baba’dan öğütler alır. Ayrıca bu çizgide yeşil bir çimen, ortada temiz bir kaynak suyu ve rengarenk kuşlar çocuklarda görsel zevk uyandıracak değere sahiptir.

Şekil 6. Aycın, İncili Çevre

Şekil 6’da Keloğlan, korkutucu bir şekilde tasvir edilmiş ejderhanın karşısına kadar gelmiştir. Ejderhadan korkup kaçmamış, karşısında durmaktadır. Çizgide işlenen değer Keloğlan’ın cesaretidir.

Şekil 7. Aycın, İncili Çevre

Şekil 7’de kimsenin yapamadığını yapıp ejderhanın kalbindeki demir kepengi açtığı gösterilmiştir. Ejderhanın kalbinde ona bakan bir güzel vardır. Bu çizgide Keloğlan’ın cesareti gösterilmektedir.

Şekil 8. Aycın, İncili Çevre

Şekil 8’de Keloğlan’ın annesi oğlunu ve gelinini evin kapısında gülererek karşılamaktadır. Keloğlan ve Güzeller Güzeli’nin de yüzlerinde mutlu bir ifade vardır, birbirlerinin elini tutarlar. Bu çizgide sevgi değeri güler yüzlü bir anne ile işlenmiştir.

2. KELOĞLAN ELMAS YÜZÜK

2.1. MASALIN ÖZETİ

Keloğlan bir gün eşeğine binip dağa odun kesmeye gider. Körpe ve yaş olan ağaçlara balta vurmaz; dolana dolana bir kütük bulup onu kesmeye başlar. O sırada kırk süvari ortaya çıkar. Süvaribaşı Keloğlan’la konuşunca onun padişah fermanından haberi olmadığını anlar. Aysultan’ın yüzüğünü bahçedeki kuyuya düşürdüğünü, kederinden yataklara düştüğünü ancak kuyunun dibindeki yılan yüzünden kimsenin yüzüğü alamadığını anlatır. Padişahın memleketin tüm bekâr yiğitlerini saraya çağırdığını, yüzüğü çıkarana Aysultan’ı vereceği fermanını Keloğlan’a söyler. Bunu duyan Keloğlan saraya varmak için hemen yola düşer.

Saraya vardığında memleketin tüm yiğitlerini camide görür, o da abdest alıp camiye girer. Padişah namazdan sonra konuşma yapar, elmas yüzüğün kuyuya düştüğünü; çıkarana yiğide Aysultan kızını vereceğini, söyler. Padişah konuşurken Keloğlan minberin dibinde uyuyakalır. Camiden çıkan yiğitler dua ederek teker teker kuyuya inmeye başlarlar. Ancak hepsi de aşağıda feryat figan edince yüzüğü alamadan kuyudan çıkarılır. Kuyudan çıkarılan yiğitler sapsarı kesilmiş, tiril tiril titrerler. Padişah bir kızının solgun yüzüne bakar bir de titreyen yiğitlere. Ülkemde kara yılanla baş edecek bir yiğit yokmuş, diye üzülür. Bu arada camide uyuyan Keloğlan’ın uykusu

derinleşir, rüya görmeye başlar. Rüyasında odun keserken çalılıarın ardından Şeytankız çıkagelir. Şeytankız Keloğlan'ı peşine takarak götürür. Keloğlan gitmek istemez ama duramaz da. Dilinde bir cümle vardır söylese kurtulacaktır ama söyleyemez. Şeytankız Keloğlan'ı karanlığa uçurur. Bir yılan görürler. Yılan çekilince bir delikten içeri süzülürler. Keloğlan'a onu Koca Şeytan'a götüreceğini ve evlenmek için izin isteyeceğini söyler. Keloğlanın kalbi daralır ama dilindeki cümleyi yine söyleyemez. Koca Şeytan'a varırlar. Şeytankız evlenmek için müsaade ister. Şeytan sinirinden esip gürler, kendilerinin ateşten yaratıldıklarını bu yüzden insandan üstün olduklarını söyler. Çok sinirlenen Koca Şeytan, Şeytankız'a tükürük cezası verir. İnsanların tükürüklerini bir küpte toplayacaksın, der. Keloğlan o sırada besmele çeker ve Şeytankız yılanı dönüşür. Keloğlan yine besmele çekerek Koca Şeytan'la konuşur ve onların insanın büyük düşmanı olduğunu anlar. Koca Şeytan, Şeytankız'la Keloğlan'ı geri gönderir. Bir deliğin başına varırlar o delikten Keloğlan'ın sarığına bir şey düşer ama bakacak vakti olmaz. Delikten çıkarlar bir kuyuya varırlar, bu kuyu Aysultan'ın yüzüğünü düşürdüğü kuyudur. Keloğlan sarığına düşen şeyin elmas yüzük olduğunu görür, sevinir. Ancak Şeytankız'dan kurutulmak zordur, çaresiz kalır. Dilindeki cümleyi yine söyleyemez, daralır; yüzüne tükürmek ister. Şeytan kız o anda küpe dönüşür. Keloğlan onun niyetini anlar, tükürmez; besmele çeker, kız yılanı dönüşüp gider.

Keloğlan kuyunun dibinden urgana bağlanıp çıktığını görürken uykusundan uyanır. Pişmanlıkla ağlayıp inlerken avucunda bir serinlik hisseder. Bakınca avucunda elmas yüzüğü görür. Sevinçle padişaha koşar. Merdivenleri paldır küldür çıkan Keloğlan sona geldiğinde ayağı kayar ve geri aşağı yuvarlanır. Keloğlan perişan bir haldedir, her yeri kanar. Bağban gelip aşkın merdivenlerini edeple çıkması gerektiğini söyler. Keloğlan gayret eder, sürüne sürüne kemali edeple merdivenleri çıkar. Padişah elmas yüzüğü Aysultan'ın parmağına takar. Aysultan sağlığına kavuşur. Padişah Aysultan'ı Keloğlan'a verir, muratlarına ererler.

2.2. MASALDAKİ KİŞİLER

Masalda yer alan kişiler: Keloğlan, Süvaribaşı, Padişah, Aysultan, Şeytan Kız, Koca Şeytan, Yiğitler ve Bağban.

a) Keloğlan: Dünyada anasıyla kel eşeğinden başka bir şeyi olmayan garip bir oğlandır. Günleri dağa oduna, değirmene una gitmekle geçer. Dağda canlı, taze ağaçları kesmez; doğayı sever, düşünür.

- b) Süvaribaşı: Padişahın süvarilerinden sorumludur. Dağda Keloğlan'ı görünce padişahın fermanını ona anlatır.
- c) Padişah: Allah'a hamd ve dualar eden, tebaasına namaz kıldırın, sözünde duran biridir.
- d) Aysultan: Padişahın biricik kızıdır. Yüzüğünü kuyuya düşürünce kederinden hastalanır.
- e) Şeytan kız: Fırfır gözleriyle Keloğlan'ı hep çaresiz bırakır. Keloğlan hakkında yalanlar söyler. Keloğlan'ı kandırmaya çalışır, Keloğlan ondan kolay kurtulamaz.
- f) Koca Şeytan: Şeytan ahalsinin başıdır. Ateşten yaratıldığı için kendini insanlardan üstün görür.
- g) Yiğitler: Cesaretlidirler. Allah kelamıyla kuyuya teker teker inmekten korkmazlar.
- h) Bağban: Keloğlana yol gösterir. Bilgili bir kimsedir.

2.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER

Doğa Sevgisi: Keloğlan ormana odun kesmeye gider ancak bunu rastgele yapmaz:

“Körpeye ilişmemiş, yaşa balta vurmamış, dolana dolana bir kütük bulmuş” (s. 5). Doğaya karşı düşünceli ve merhametli davranmanın bir örneğini temsil eder.

Saygı: Keloğlan padişah fermanını duyar duymaz, padişahın sözüne saygı gösterir:

“Madem padişahımız ferman buyurmuş, benim dağda işim ne?” (s. 9). diyerek saraya koşar.

Allah İnancı: Sarayın camisi vardır. Padişah, Keloğlan ve memleketin tüm yiğitleri oradadır. Ezanlar okunur. Allah'a ibadet ederler:

“Şerefelerde müezzinler çiftler çiftler Ezan-ı Muhammedî okurlarmış.(...) Yiğitler toplanmış şadırvan başında; kimi abdest almış, kimi sırasını beklermiş. Keloğlan da beklemiş sırasını, almış abdestini.(...) Her gün sabah namazlarını, her hafta cuma namazlarını ve her yıl bayram namazlarını padişah kıldırırılmış” (s. 11) Anlatımda Allah'a inanıp ona ibadet etme örneklenmiştir.

Dua: Keloğlan masalın birçok yerinde kötü durumlardan dua ederek kurtulur:

“Eûzübillâhimineşşeytanirracîm!.. Bismillahirrahmanirrahîm” (s. 23-24). Keloğlan anlamı Allah’a bir dua olan bu kelimeleri söyledikten sonra dilinin düğümü çözülür.

Padişah camide yiğitlere yaptığı konuşmada dualar eder:

“Yüreğiniz pek, yüzünüz ak olsun. Allah yâr ve yardımcınız olsun. Amin!..” (s. 13).

Yiğitler kuyuya inmeden dua edip Allah’tan yardım dilerler:

“Urganı beline bağlayıp duasını etmiş:

-Ya Allah!..deyip sallanmış kuyuya” (s. 13)

Görgülü Olmak: Masalda kötülüğün simgesi olan şeytan insanların yere tükürmesinden fayda sağlar. Keloğlan da hiçbir yere tükürmeyeceğini söyler:

“Benim de inadım inat!.. Ne helâyâ tükürürüm ne de yola!..” (s. 26).

Keloğlan padişahın karşısında merdivenleri kemâl-i edeple çıkmayınca ayağı kayıp merdivenlerden aşağı yuvarlanır:

“Mahfilin merdivenlerini paldır küldür çıkarmış.(...) Ayağı kayıvermiş, eyvah ki; eyvaaah!.. Paldır küldür çıktığı basamakları paldır küldür inermiş Keloğlan. Padişaha elmas yüzüğü kemâl-i edeple sunmanın biricik yolu; basamakları kemâl-i edeple çıkmakmış” (s. 36).

Sabır: Keloğlan rüyasında yaşadığı sıkıntılı durumlarda sabreder; ne bir kötülük yapar, ne de kötü bir söz söyler. Masalın sonunda cenneti temsil eden merdiveni çıkmak zordur ancak Keloğlan sabırla, edeple çıkar:

“Gayrete gelmiş Keloğlan, merdiveni sürünerek çıkmış bir bir. Aşkın basamaklarını kanyla mühürlemiş bir bir” (s. 38).

Özgüven: Keloğlan zor durumlarda şaşırmaz, aklını kullanır ve doğru olana yönelir. İşini tamamlamaya çalışır, kendine güvenir.

Sorumluluk: Keloğlan camide uyuyakalıp sorumluluğunu yerine getirmediği için çok pişman olur; hatta bunun için ağlayıp inler:

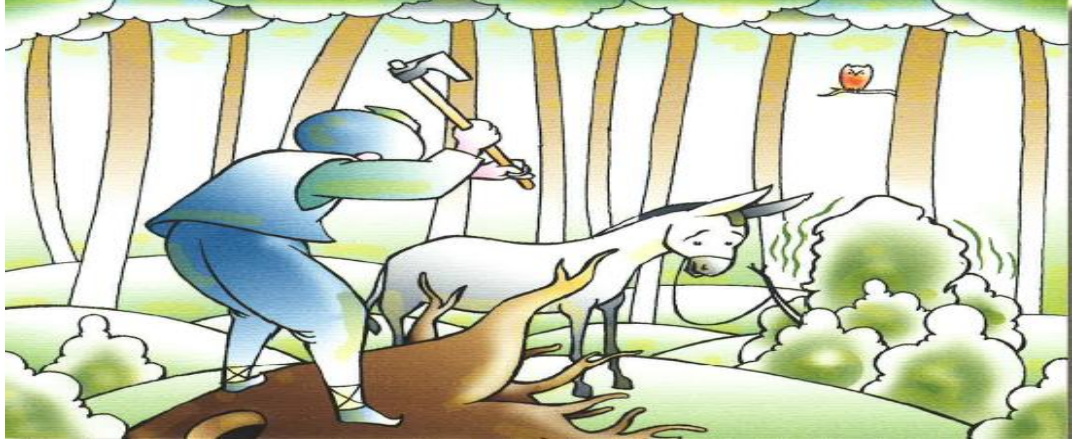
“-Eyvah!.. Yazık bana,demiş. Başını secdeye koymuş, ağlamış, inlemiş...” (s. 34).

Öğüt: Bağban merdivenlerden yuvarlanıp yaralanan Keloğlan'ın başına dikilerek öğüt verir:

"-Sana bugün kimseden yardım olmaz. Bu aşkın merdivenidir; sürünerek çıkmalısın! Her basamağını kanınla mühürlemelisin!" (s. 38)

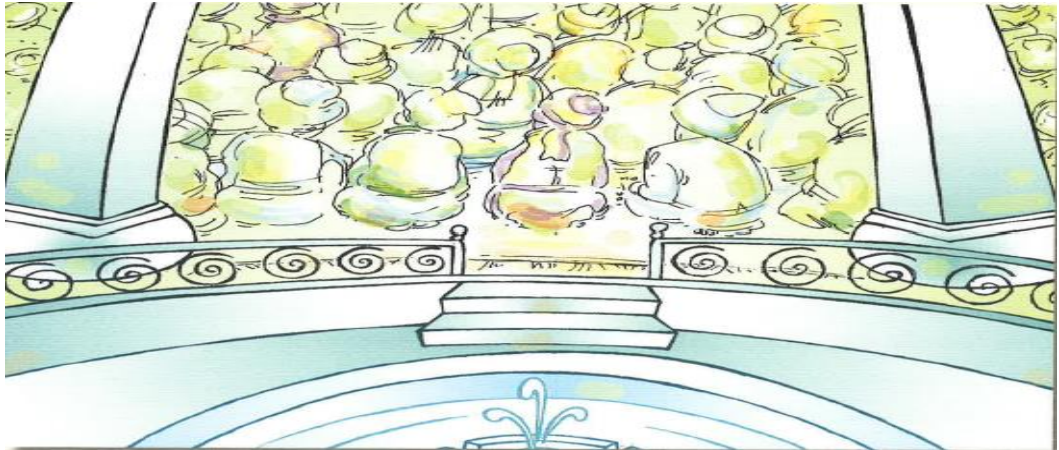
2.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER

Şekil 9. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 9'da Keloğlan ormanda ağaç keserken görülmektedir. Bunu evinin odun ihtiyacını karşılamak için yapar. Çizgide sorumluluk sahibi olmak ve çalışkanlık değerleri görülmektedir. Ayrıca dikkat edildiğinde Keloğlan fidanları ya da yeşil ağaçları değil kuru bir kütüğü keser. Doğaya karşı da merhametlidir. Burada çocuklara örnek olacak önemli bir değer, doğa sevgisi, vurgulanmıştır.

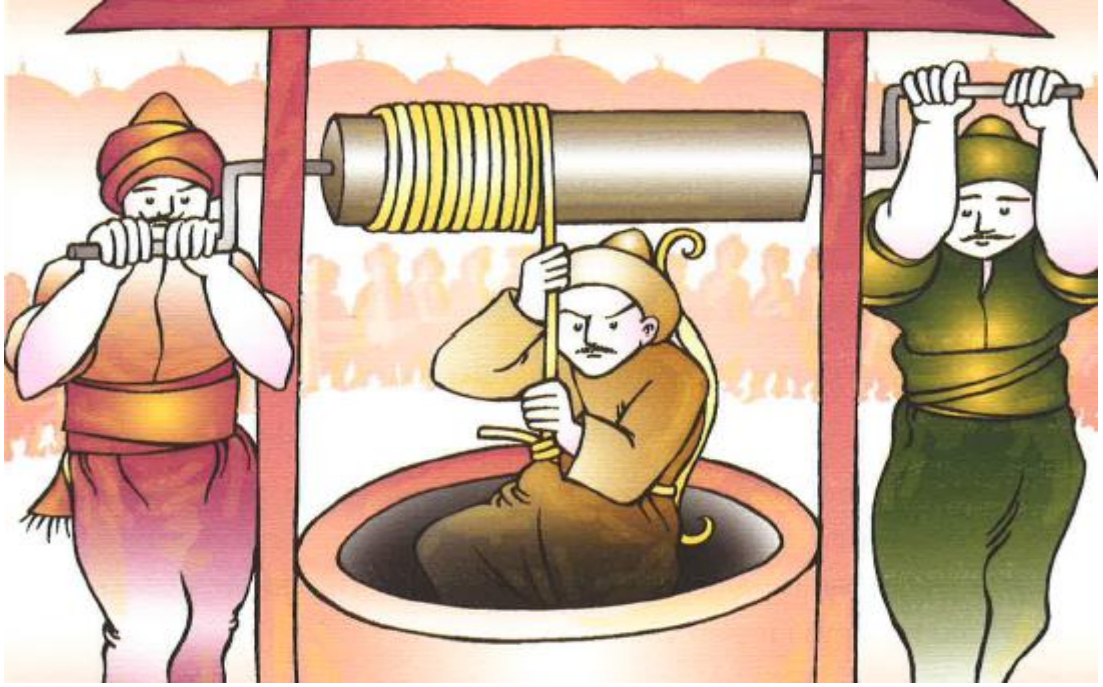
Şekil 10. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 10'da camide oturan kişiler bulunmaktadır. Burada yine Allah inancı ve ibadet gibi değerler işlenmiştir. Camide oturanlar vaaz dinleyecek, namaz kılacak, Allah'a dua edeceklerdir.

Şekil 11. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 11’de elmas yüzüğü çıkarmak için kuyuya sarkıtılan bir yiğit gösterilmiştir. Kuyunun dibinde kara bir yılan olduğunu bilmesine karşın bu yiğidin yüzünde korku ifadesi yoktur. Çizgide, çocuklara kahraman örneği oluşturacak bir yiğidin cesur davranışıyla cesaret değeri işlenmiştir.

Şekil 12. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 12’de padişah, eli çenesinde hasta kızı Aysultan’a bakıp onu düşünmektedir. Duruşunda kaygı ve üzüntü vardır. Tek isteği kızının iyileşmesidir. İşlenen değer kızına karşı duyduğu sevgidir.

Şekil 13. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 13'te ise Keloğlan Koca Şeytan'ın karşısındadır. Buldukları yer karanlık ve korutucudur. Ancak Keloğlan'ın yüzünde ve el hareketlerinde bir korku görülmez. Hatta öfkelidir. Allah'a inanıp güvenir; besmele çeker ve şeytandan korkmaz. Ona soracaklarını sorar, söyleyeceklerini söyler. Cesaret ve Allah inancı bu çizgide açıkça hissedilir.

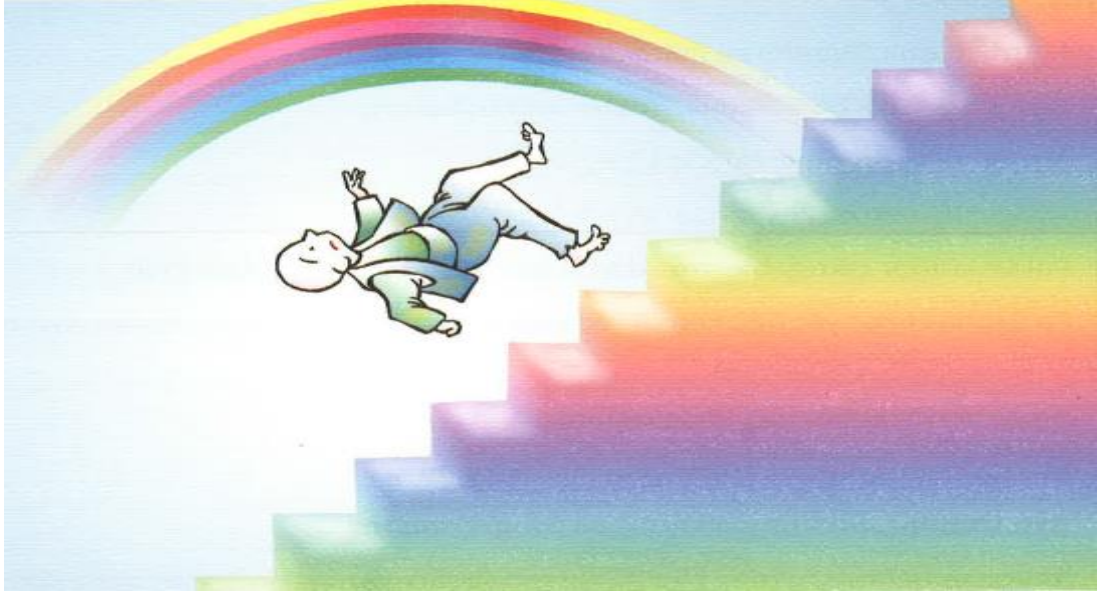
Şekil 14. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 14'te Keloğlan elindeki elmas yüzüğü padişaha vermek için koşmaktadır. Elmas yüzüğün parıltısı gökkuşağı gibi rengârenk gösterilmiştir. Bu çizgi eklenen renklerle çocuklarda estetik haz uyandıracak değere sahiptir. Ayrıca Keloğlan'ın giyim kuşamındaki sadelik de kanaatkârlık değerini yansıtır.

Şekil 15. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 15'te basamakları kemâl-i edeple çıkmayan Keloğlan'ın merdivenlerden aşağı düşmesi çizilmiştir. Padişahın dolayısıyla bir büyüğünün karşısında saygı göstermenin gerekliliği vurgulanmıştır.

Şekil 16. Aycın, Elmas Yüzük

Şekil 16'da Keloğlan merdivenin basamaklarını tekrar tırmanmış, padişahın karşısında saygıyla durmaktadır. Keloğlan'ın düşmesi sebebiyle her yeri kan revan içindedir, ancak o sabırla padişahı dinlemektedir. Aysultan da padişah babasının karşısında başı öne eğik, ellerini kavuşturmuş şekilde saygıyla durmaktadır. Bu çizgilerde saygılı ve ölçülü davranma değerleri işlenmiştir.

3. KELOĞLAN BİLLUR SÜRAHİ

3.1. MASALIN ÖZETİ

Bir garip anasıyla yaşayan Keloğlan günlerini dağa oduna ve değirmene una gitmekle geçirir. Bir gün yine anası Keloğlan'ı değirmene gönderir. Keloğlan değirmene varır buğdayını indirir, eşeğini de yayılsın diye salar. Değirmenci eşeğini bağlamasını söyler ancak Keloğlan'ın eşeği çoktan gitmiştir. Keloğlan eşeğin peşine düşecektir. Değirmenci aşağı karanlık uçurumda bir devin yattığını, eşeği görürse yutacağını; yukarıda karanlık dağda bir kurdun yattığını, onun da eşeği görürse yutacağını söyler. Keloğlan'a bir değnek verip izi doğru sürmesini, Allah'tan korkup başkasından korkmamasını tembihler. Keloğlan iz süre süre karanlık dağa varır. Dağda yürürken oturmuş ağlayan bir adamla karşılaşır. Adam yaşadıklarını anlatır, Keloğlan'la aynıdır adamın yaşadıkları. Kurt gelip adamın eşeğini yutmuştur. Keloğlan eşeğini aramaya devam eder. Sonra ağlayan bir adam daha görür, onunla konuşur o da ilk adamla aynı şeyleri yaşamıştır. Keloğlan tekrar yoluna devam eder ve eşeğinin önünde gittiğini görür. Mutlu olup eşeğinin boynuna sarılmışken kurt çıkagelir. Keloğlan değneği kaldırıp "Yektir Allah!" deyince binlerce değnek kalkar havaya. Kurt korkup gider ancak eşeği yine kaçar. Keloğlan yine eşeğinin izini aramaya başlar. Bir tepenin ardından tüten ince dumanı görür. Gider bakar ki kulübenin içinde bir nine namaz kılmaktadır. Keloğlan nineye eşeğini görüp görmediğini sorar. Nine eşeğinin ürkmüş olduğunu, hızla geçip gittiğini söyler. Keloğlan'ı ocağın başına buyur edip çorba içirir. O diyarda dört bahçeli bir saray vardır. Buldukları yer sarayın kış bahçesidir. Sırasıyla güz, yaz, bahar bahçeleri vardır ve hepsi üçer aylık yoldur. Nine Keloğlan'a dosdoğru gidip saraya varmasını söyler. Keloğlan da ninenin hayır duasını alıp yola düşer. Keloğlan bahçeleri teker teker geçer ve saraya varır. Saray kapısından girer, hasta yatan bir güzelle onun başında ağlayan bir başka güzel görür. Kız, Keloğlan'a bakıp kendisinin Aykız, yatan ablasının da Sultankız olduğunu söyler. Hasta yatan ablasını Keloğlan'ın karşılaştığı nine ile torununun gelip istediğini; padişahın verdiğini ancak delikanlının küstahlık yapıp huzurdan kovulduğunu anlatır. Bu olay üstüne delikanlı ah edip gider. Aykız'la Sultankız'ın bahçedeki ömür güllerinden Sultankızın gülü de her geçen gün solar.

Padişah Keloğlan'a buraya kadar geldiğine göre Aykız'ının nasibi olduğunu ancak sınavdan geçmesinin gerektiğini söyler. Keloğlan'ın sınavı Sultankız'ın şifa bulmasıdır. Bunun için karanlık dağın ardında karanlık uçurumun dibindeki devi kırk

gün ağlatıp gözyaşını getirmesi gerekmektedir. Bu gözyaşını da padişah Sultankız'ın ömür gülüne dökerek gül canlanırsa Keloğlan Aykız'ı ve eşğini alabilecektir. Keloğlan namazını kılıp Allah'tan yardım diler. Keloğlan padişah'tan en hızlı atını ve Sultankız'ın başındaki billur sürahiyi alıp yola düşer. Keloğlan devin yanına varır, dev kapkara alamet bir şeydir. Keloğlan'ı görünce höykürür, yer gök inler, zelzele olur. Keloğlan değneğini kaldırıp "Yektir Allah!" der. O anda yüzlerce binlerce değnek havaya kalkar. Dev korkar, sesi kısılır. Keloğlan, Sultankız'ın başına gelenleri anlatır. Dev de aslında yaptığı hatadan dolayı Sultankız'ı alamayan delikanlıdan başkası değildir. Dev billur sürahiden Sultankız'ın kokusunu alıp ağlar, gözyaşı billur sürahiye dolar. Ninesine de Keloğlan'la selam gönderir, hayır dua ister. Keloğlan ninesine varır olanları anlatır. Keloğlan, nineye torununun zakkum yiyip zikkım içtiğini; şişe şişe koca bir dev olduğunu söyler. Ninesi de billur sürahiden torununun kokusunu alıp gözyaşını döker. Keloğlan elinde gözyaşı dolu billur sürahiyle saraya varır.

Padişah billur sürahideki gözyaşını besmeleyle Sultankız'ın ömür gülüne döker. Keloğlan kırk gün böyle billur sürahiyle Sultankız'ın ömür gülüne gözyaşı taşır. Dev in ise her gün boyu biraz daha küçülmekte rengi açılmaktadır. Kırk gün sonunda dev nur yüzlü bir delikanlı olur. Sultankız'ın ömür gülü yeşerir, Sultankız da şifa bulur. Kırk birinci gün Keloğlan çifte atla gider. Kulübeden Akça Pakça Nine'yi alır karanlık uçuruma varırlar. Nur Yüzlü Delikanlı ile Akça Pakça Nine kucaklaşırlar, şükür secdesine varırlar. Birlikte saraya dönerler. Padişah Sultankız'ı Nur Yüzlü Delikanlı'ya, Aykız'ı da Keloğlan'a verir. Keloğlan Aykız'la beraber yola düşer, değirmenden unu alıp eve gelirler. Onları gören anası çok sevinir. Muratlarına ererler.

3.2. MASALDAKİ KİŞİLER

Masalda yer alan kişiler: Keloğlan, Keloğlan'ın Anası, Değirmenci, Akça Pakça Nine, Aykız, Sultankız, Padişah ve Nur Yüzlü Delikanlı.

a) Keloğlan: Bir anası bir de kel eşğiyle yaşar. Anasının sözünü dinler. Cesurdur. Zor durumlarda namazını kılıp Allah'tan yardım ister.

b) Keloğlan'ın Anası: Oğluna nasihat verir, hayır dualar eder. Oğlunu çok sevmektedir.

c) Değirmenci: Ak sakallı bilge bir kişidir. Keloğlan'a öğütler verir, hayır dualar eder.

d) Akça Pakça Nine: Nur Yüzlü Delikanlı'nın ninesidir. Çoğu zaman kulübesinde namaz kılar. Keloğlan'ı misafir edip, hayır dualar eder ve ona yol gösterir.

e) Aykız: Ablası Sultankız'a üzüntüsünden sürekli onun başındadır ve onun için gözyaşı döker.

f) Sultankız: Derdinden erimiş, halsiz mecalsiz sürekli yatar.

g) Nur Yüzlü Delikanlı: Padişaha karşı küstahlık yapar ancak sonra pişman olur. Derdinden kapkara koca bir dev olmuştur.

h) Padişah: Kızları için üzülen iyi bir baba, sözünde duran adil bir hükümdardır.

3.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER

Allah İnancı: Anası Keloğlan'ı değirmene gönderirken şöyle der:

“Oğlum oğlum Kel oğlum/ Katmer katmer gül oğlum/ Başına ne gelirse/ Allah'ından bil oğlum” (s. 5) Keloğlanın anasının bu sözleri Allah inancına örnektir.

Keloğlan işlerine hep besmeleyle başlar:

“Besmeleyle bir şinik buğday yüklemiş eşeğe” (s. 6).

“Besmeleyle binmiş Doru İstek'in sırtına” (s.27).

“Keloğlan besmeleyle mahmuzlamış Doru İstek'i” (s.30)

Değirmenci Keloğlan'a yalnız Allah'tan korkup başkasından korkmaması gerektiğini anlatır:

“Allah'tan korkarsan olur, kurttan korkarsan olmaz.(...) Allah'tan korkarsan olur, devden korkarsan olmaz”(s. 8) diyerek Allah'a olan inancı ve Allah'a duyduğu güven örneklenmiştir.

Yine değirmenci Keloğlan'a karşılaşıacağı tehlikelerde Allah'ın adını anmasını söyler:

“-Seni beni yaratan hakkı için destur! de. Durmazsa;

-Yektir Allah! deyip kaldır değneği.” (s. 8)

Sevgi: Aykız ablası Sultankız'ı çok sever, onun hastalığına üzülüp durmadan ağlar:

“Atlas döşek içinde halsiz mecalsiz bir güzel yatarmış. Erim erim erimiş de yürek dayanmazmış. Yüzü ay kaşları yay bir güzel başucuna oturmuş boyun bükür, gözpınarlarından yıldızlar dökermiş de sırrına erilmezmiş.” (s. 20)

Deve dönüşen Nur Yüzlü Delikanlı da Sultankız'a duyduğu sevgi ve özlemle ağlar:

“Sultankız’ın kokusu uçurumu doldurmuş. Devın burnunun direği sızlamış, yüreği erimiş; ağlamış, ağlamış, ağlamış...” (s. 28)

Akça Pakça Nine torunu Nur Yüzlü Delikanlı’yı çok sevmektedir, onun için şunları der:

“-Ah nur yüzlüm, telli gözlüm, yavruuum!..(..)Gözlerini yumup torununun kokusunu içine çekmiş” (s. 30)

Keloğlan da Aykız’ ı sevmekte, ona güzel sözlerle hitap etmektedir:

“-Yüzü ay kaşları yay sultanım Aykız”(s. 32)

Keloğlan’ın anası Aykız ve Keloğlan’ı gördüğüne çok sevinir:

“Aykız’la Keloğlan’ı bir bir kucaklamış” (s.38) Keloğlan’ın anasının oğlu ve gelinini kucaklaması onlara duyduğu sevgiyi göstermektedir.

Abidlik: Keloğlan yol üstünde gördüğü kulübeden içeri bakınca bir nineyi ibadet ederken görür:

“Pencereden bakmış; akça pakça bir nine pöstekide namaz kılarmış” (s. 18).

Keloğlan Padişah’ın kendisine verdiği göreve başlamadan önce ibadet eder:

“Abdest alıp iki rekat namaz kılmış. Ellerini açmış, Allah’tan yardım istemiş” (s. 26)

Öğüt: Değirmenci eşeğini salıveren Keloğlan’a şöyle öğüt verir:

“Ah vah etmek istemezsen tez eşeğini bağla” (s. 6)

Değirmenci eşeğini aramak için yola koyulacak olan Keloğlan’a öğütler verir:

“Gözlerini dört aç. İzini iyi seç. Yanlış iz sürersen kaybolursun. Doğru iz sürersen inşallah aradığını bulursun.(...) Sen sen ol eşeğini kaptırma. Gözün izde, izin düzde olsun. Her sese kulak asma, dönüp arkana bakma. Kurda rastlarsan hiç korkma.(...) Deve rastlarsan hiç korkma” (s. 6-8) deyip onu yüreklendirir. Keloğlan da değirmencinin öğütleri dinler, onun dediği gibi davranır.

Akça Pakça Nine eşeğini arayan Keloğlan’a yol gösterip öğüt verir:

“Öte beri dolanma. Bahçeleri bir bir geç, saraya var; inşallah aradığını bulursun. Doğru gidersen yoluna çıkan olmaz, eğri gidersen tepelerler, bilmiş ol” (s. 20)

Yardımseverlik: Değirmenci Keloğlan’a yolculuğunda kendisine yardım edecek bir değnek verir:

“-Al bu değneği elden bırakma; kâh dayanırsın, kâh korunursun” (s. 8) der.

Akça Pakça Nine lapa lapa kar yağarken dışarıda gördüğü Keloğlan’ı evine buyur eder; ikramda bulunur:

“Keloğlan’ı ocağın başına buyur etmiş. Çorba pişirip yedirmiş.” (s. 18)

Dua: Keloğlan Değirmencinin, Akça Pakça Nine’nin hayır dualarıyla düşer yola. Kendisine verilen zorlu göreve başlamadan önce Allah’a dua eder ve Allah’tan yardım ister.

Akça Pakça Nine Sultankız’a hayır duada bulunur:

“Sultankız’ın ömrüne bereket olsun” (s. 30).

Keloğlan’ın anası Keloğlan ve Aykız’a:

“-Aykızım’la ömrünüz bereketlensin/ Dirlik olsun, düzenlik olsun” (s. 40) diyerek hayır dua eder.

Cesaret: Keloğlan karanlık dağlarda, karanlık uçurumlarda yürür. Eşeğini aramaktan vazgeçmez. Yoluna çıkan tehlike ve zorluklara karşı durur.

Görgü: Aykız Keloğlan’ın saraya destursuz girmesi üzerine şunları söyler:

“Bir hata işledin, saraya destursuz girdin; besbelli erkân bilmiyorsun. Bilmezsen olmaz, öğrenmezsen olmaz.” (s. 22)

Nur Yüzlü Delikanlı erkân bilmediğinden küstahlık yapar ve padişaha şöyle der:

“-Padişahım, Sultankız benim nasibimse vermemeye çareniz mi var” (s. 24). Bu yanlış davranışı yüzünden huzurdan kovulur, Sultankız’a kavuşamaz. Bu örnekte de sözlerimizin ve davranışlarımızın ölçülü olması gerektiği vurgulanmıştır.

Saygı: Keloğlan padişahı memnun edecek bir şekilde ve saygılı konuşur:

“Padişahımın emri can baş üstüne!” (s. 26). Padişah Keloğlan’ın bu sözünden çok hoşnut olur.

Nur Yüzlü Delikanlı ninesine Keloğlan'la selam gönderir:

“Akça Pakça ninesine de selam söylemiş, hayır dua istemiş” (s. 28)

Sabır: Keloğlan kendisine verilen görevi kırk gün boyunca sabırla yerine getirir. Her gün at sırtında elinde billur sürahiyle karanlık uçuruma devin yanına gider. Devi ağlatıp gözyaşlarını billur sürahiye doldurur. Oradan Akça Pakça Nine'nin kulübesine gelir. Sonra da billur sürahiyi saraya getirip padişaha teslim eder.

Şükür: Akça Pakça Nine'yle torunu kavuşunca çok sevinirler, şükrederler:

“Nur Yüzlü Delikanlı ile Akça Pakça Nine kucaklaşmışlar, sarılıp ağlamışlar, şükür secdesine varmışlar” (s.36).

Keloğlan'ın anası masalın sonunda şunları söyler:

“Ekmeğimizin unu geldi çok şükür. Yoğuracak gelin geldi çok şükür...” (s. 40).

3.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER

Şekil 17. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 17’de Keloğlan eşeğine çuvalı yüklemiş değirmene gitmektedir. Annesi de arkasından ona bakar. Keloğlan evinin ihtiyacını karşılamak için böyle çalışmakla sorumluluk sahibi olduğunu gösterir. Çizgide çalışkanlık ve sorumluluk sahibi olma değeri işlenmektedir.

Şekil 18. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 18’de Keloğlan Değirmenci Baba’yla konuşmaktadır. İkisinin de şaşırmış bir hali vardır. Değirmenin dışında yeşil bir alan, ağaçlar, kuşlar ve bir ırmak vardır. Bu çizgi çocuklara doğa sevgisini kazandırır.

Şekil 19. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 19’da Keloğlan’ın yürüdüğü yol karanlıktır. Elinde Değirmenci Baba’nın verdiği değnek vardır. Keloğlan korkusuzca yoluna devam etmektedir. Çizgi cesaret ve yardımseverliği vurgulamıştır.

Şekil 20. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 21. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 20 ve Şekil 21’de Keloğlan ağlayan adamlarla karşılaşmaktadır. Onlara neden ağladıklarını sorar; adamların dertlerini dikkatle dinler. Bu iki çizgi, insanın etrafındaki kimse ve olaylara karşı duyarlı olması gerektiğini vurgulamıştır.

Şekil 22. Aycın, Billur Sürahi

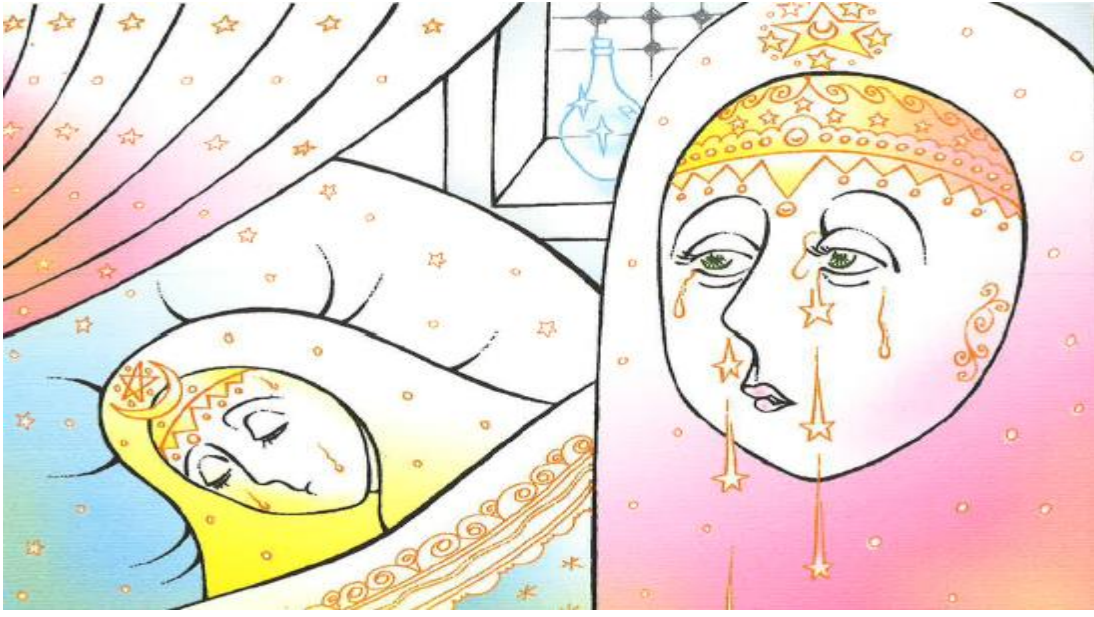
Şekil 22’de Keloğlan, eşek ve kurt resimleri çizilmiştir. Kurdu kırmızı gözleri vardır. Burnundan dumanlar çıkmaktadır, öfkeli, insanı korkutmaktadır. Keloğlan ise elinde değneğiyle ondan korkmayan bir tavır sergilemektedir. Burada Keloğlan’ın gözü pekliği ve cesareti işlenmiştir.

Şekil 23. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 23’te karlı ve soğuk bir havada yolculuğuna devam eden Keloğlan ve kulübenin içinde namaz kılan bir nine görülmektedir. İçeride bir ateş yanıyor. Ocaktaki yanan ateşin görülmesi bile insanın içini ısıtıyor. Ayrıca ninenin görünümü de insana huzur vermektedir. Ninenin ibadet etmesi sebebiyle bu çizgi Allah inancını vurgulamaktadır. Keloğlan’ın da zor şartlarda bile yoluna devam etmesi azminin ve sabrının göstergesidir.

Şekil 24. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 24'te yatakta hasta yatan Sultankız ve onun başında göz pınarlarından yıldızlar döken kardeşi Aykız vardır. Aykız ablasını çok sevmekte ve onun hastalığına dayanamayıp ağlamaktadır. Bu çizgi insanın sevdiği kişiler için kaygılanıp üzülmesini anlattığı için sevgi değerini işlemektedir.

Şekil 25. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 25' te ise Keloğlan güzel bir atın sırtına binmiş, masalda her birinin arası üçer aylık yol olarak tarif edilen ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış bahçelerini geçmektedir. Şekilde mevsimler çocuğun anlayabileceği ve dikkat çekecek güzellikte kaleme alınmıştır. Keloğlan'ın bunca yolu geçip gitmesi yine azmine örnek gösterilebilir.

Şekil 26. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 26'da gözleri kırmızı, burnundan dumanlar çıkan kapkara bir dev gösterilmiştir. Devın karşısında Keloğlan elinde değnek ve billur sürahiyle biraz öfkeli ve korkusuzca durmakta ona bir şeyler söylemektedir. Şekilde Keloğlan'ın korkusuzluğu örneklenmiştir.

Şekil 27. Aycın, Billur Sürahi

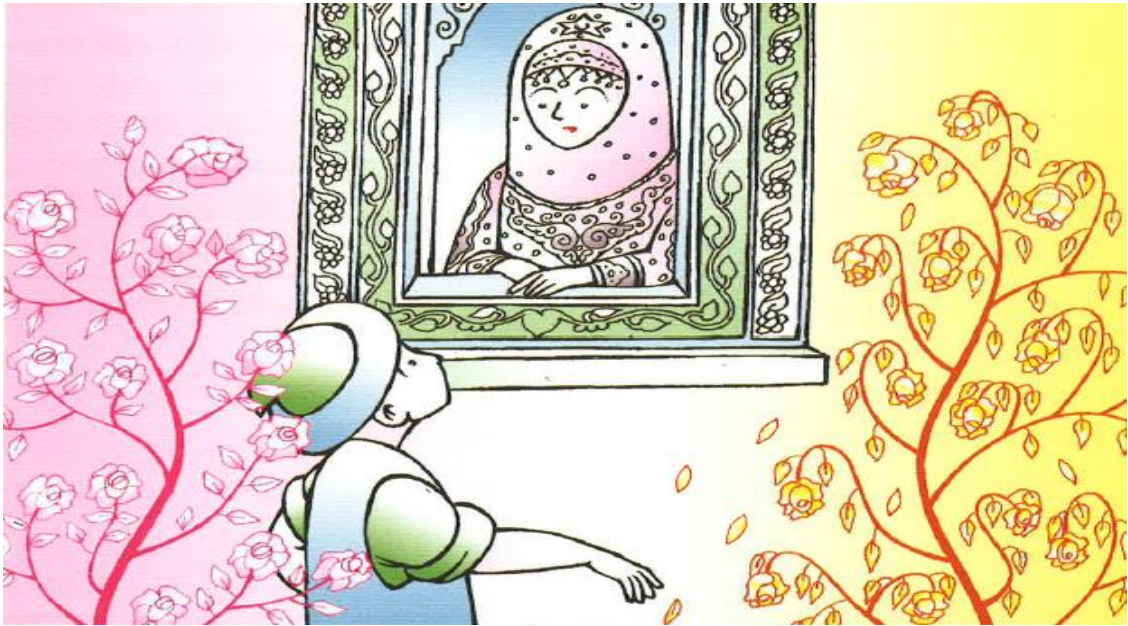

Şekil 28. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 27 ve 28’de Akça Pakça Nine Keloğlan’ın taşıdığı billur sürahiden torununun kokusunu alır. Keloğlan’ın saygılı bir duruşu vardır. Torununa duyduğu sevgi ve hasret gözyaşları döker. Bu iki çizgi sevgi değerinin işlendiği örneklerdir.

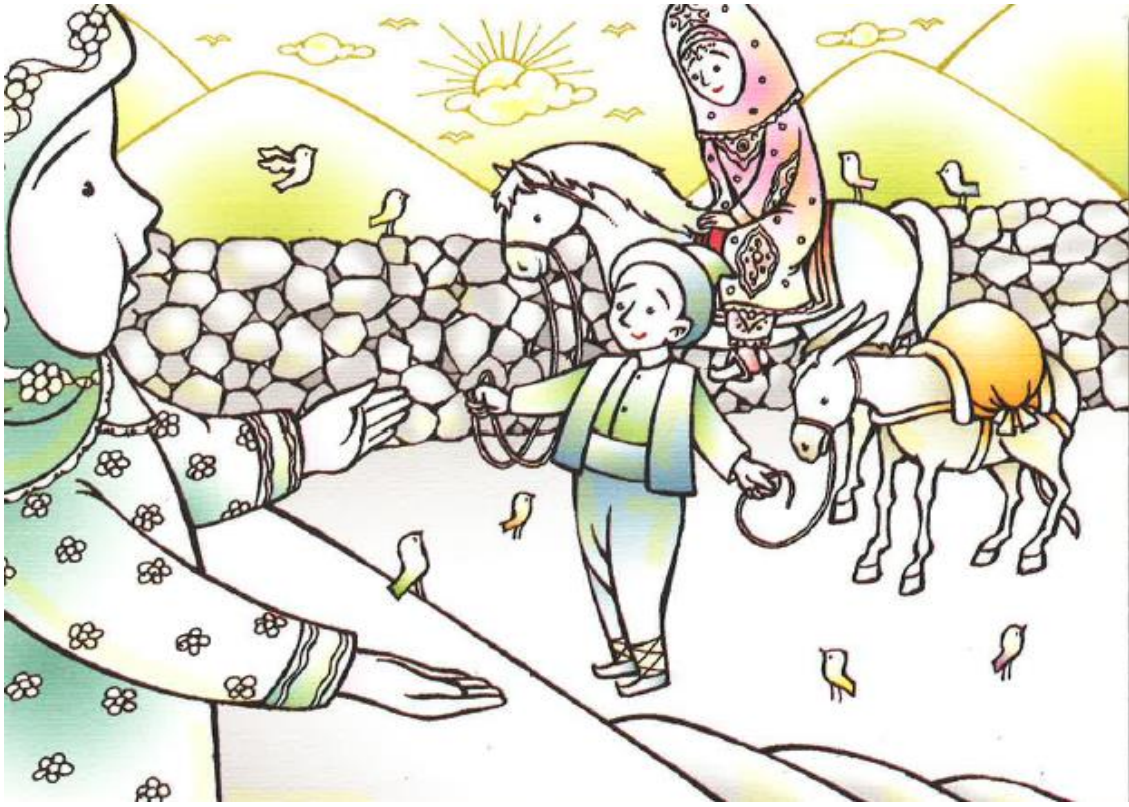
Şekil 29. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 29’da Aykız’la Keloğlan konuşurken görülmektedir. İki yanda güller vardır. Solda Aykız’ın ömür gülü çiçekler açmakta sağda Sultankız’ın ömür gülü solmaktadır. Keloğlan’ın her gün onca yol gitmesi bu gülün tekrar yeşermesi içindir. Keloğlan’ın başkasının derdiyle de dertlenen duyarlı bir insandır.

Şekil 30. Aycın, Billur Sürahi

Şekil 30’da ise Keloğlan’ın annesi, Keloğlan ve Aykız’ı kapıda sevinçle karşılamaktadır. Keloğlan bir elinde un çuvalı yüklü eşeğin, diğer elinde Aykız’ın bindiği atın yularını tutmaktadır. Annesine hem un hem de güzeller güzeli padişah kızı bir gelin getirmiştir. Bu çizgide yine sevgi değeri ön plandadır.

4. KELOĞLAN AYNA

4.1. MASALIN ÖZETİ

Bir gün Keloğlan ağacın gölgesinde semer onarır, anası da Keloğlan’ın yanına oturmuş yama yapar. Keloğlan’ın başına bir kelebek konup kalkar; kondukça anası güler. Güler de bir yandan da içine bir kaygı düşer. Elde avuçta yok; bu oğlanı nasıl evlendiririm, diye düşünür. Gariplik ve çaresizlik boynunu büker, gözleri yaşla dolar. Sonra kapıdan gelen bir ses duyarlar. Keloğlan kapıya koşar. Kapıda yardım isteyen yaşlı bir hayırcı vardır. Keloğlan anasına döner, anası yumurtayı vermesini söyler. Keloğlan yumurtayı hayırcıya verir, hayırcı da ona bir el aynası verir. Keloğlan aynada kendi güzelliğine bakmaya, bununla övünmeye dalar. Hayırcıya bir şey demez, hayırcı ihtiyar da uzaklaşır gider. Keloğlan’ın anası, oğlunun alık alık aynaya baktığını görünce durumu anlar; koş hayırcının arkasından yetiş, der. Keloğlan koşar ancak hayırcı ihtiyarı bulamaz. Aramaya devam eder. Gide gide bir yar başına varır. “Hayırcı Baba!” diyerek

bağırır ancak sesine karşılık bulamaz. Gide gide bir dağ başına varır. “Hayırcı Baba!” diyerek tekrar bağırır. Geri dönmeyi düşünürken Hayırcı Baba’nın sesini duyar. Bakar ki Hayırcı Baba kaya kovuğunda güneşlenmektedir. Hayırcı Baba Keloğlan’ın bilmediklerini, anlayamadıklarını ona anlatır. Keloğlan aynayı Hayırcı Baba’ya geri verirken birdenbire aynayı elinden düşürür. Hayırcı Baba, Keloğlan’a; koş, der. Keloğlan yuvarlanan aynanın peşine koşar. Gittikçe gider ancak ne aynayı bulur; ne de izine rastlar. Keloğlan gide gide masmavi gök ile masmavi deniz arasında güzel bir adaya düşer. Soluklanmak için bir ağaç dibine çömelir ve uyuyakalır. Uyur uyumaz rüyaya dalar. Rüyasında gökyüzü, deniz, ada, eli, ayağı, üstü başı göz göz olmuş ona bakar. “Amanın, görüldüm!” deyip zangır zangır titremeye başlar. Yanı başında bir Hurikız vardır. Hurikız: “Zaten görülüydün, görüldüğünü gördün.” der ona. Elini Keloğlan’ın sırtına koyar, Keloğlan’ın titremesi geçiverir. Sonra Keloğlan’a koşmasını söyler. Keloğlan koş koş tekrar dağa varır. Hayırcı Baba hâlâ oradadır. Hayırcı Baba’ya aynayı bulamadığını söyler. Hayırcı Baba da Keloğlan’a düşürdüğü yere bakmasını söyler. Keloğlan düşürdüğü yere bakar; aynayı orada kırılmış halde görür. Kırık parçaları toplar ve Hayırcı Baba’ya uzatır. Hayırcı Baba ayna kırık olduğu için Keloğlan’a ceza olarak bir şey vereceğini söyler. Vereceğim şey Allah rızası için verdiğin yumurta için bir ödül de olmalıdır, der.

Hayırcı Baba Keloğlan’a topal, çolak, kör, sağır, dilsiz olduğunu söylediği kızını verir. Keloğlan da kabul eder. Hayırcı Baba bir atın üzerinde çulla örtülü kızını Keloğlan’a teslim eder. Eve varana kadar örtüyü açmamasını söyler. Keloğlan çulu açmadan eve varır. Anası hala yama yapmaktadır. Yardım edecek gelinim geldi, diye sevinir ama Keloğlan gelinin topal, çolak, kör, sağır, dilsiz olduğunu söyler. Anası çulu açar altından güzelliği tarif edilemez Hurikız çıkar. Anası Hurikız’ı görünce çok sevinir. Muratlarına ererler.

4.2. MASALDAKİ KİŞİLER

Masalda yer alan kişiler: Keloğlan, Keloğlan’ın Anası, Hayırcı Baba ve Huri Kız.

- a) Keloğlan: Dünyada bir anası bir de kel eşiğiyle yaşayan garip bir oğlandır.
- b) Keloğlan’ın Anası: Oğlunu çok sever, onun geleceği için tasalanır. Garip ve çaresizdir ama bir o kadar da cömerttir.
- c) Hayırcı Baba: Nur yüzlü bir ihtiyardır. Keloğlan’ın anasının iç sesini duyar. Adil olmaya gayret eder. Yol göstericidir.

d) Hurikız: Babası onun için topal, çolak, kör, sağır, dilsiz der. Ancak kız dünyalar güzeldir. Burada Hayırcı Baba'nın kastettiği kızının haramlara karşı topal, çolak, kör, sağır ve dilsiz olmasıdır. Hakikatleri bilir, Keloğlan'a söyler.

4.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER

Sevgi: Keloğlan'ın anası ona baktıkça sevgisinden güler. Bir yandan da onun geleceği için kaygılanır.

“Minik minik kelebek oğlunun cavlak başına kondukça yanakları çukurlanır, gözbebekleri gülermiş. Gülermiş gülmesine ama; yüreğine de kapkara bir kaygı inermiş.

“-Elde yok avuçta yok, ben bu oğlanı nasıl baş göz ederim, diye kara kara düşünürmüş” (s. 5-7) Annesinin oğluna olan sevgisi onun için duyduğu kaygıyla belirtilmiştir.

Yine Keloğlan'ın anası Hurikız'a kendi kızı gibi sevgiyle davranır:

“Keloğlan'ın anası da Hurikız'ı alından öpmüş, bağrına basmış” (s. 34).

Çalışkanlık: Keloğlan ve annesi boş durmazlar; çalışkandır:

“Keloğlan iğdenin gölgesinde semer onarırmış.(...) Anası da gölgenin ucuna ilişmiş yama yamarmış” (s. 5).

Yine Keloğlan günlerini evin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmakla geçirir:

“Dön dağa oduna gidermiş, dön değirmene una...”(s. 5)

Kanaatkârlık: Keloğlan ve annesi gariptirler, yoksuldurlar ancak hiç şikâyet etmezler. Elde olanla yaşar, mutlu olurlar.

Yardımseverlik: Keloğlan ve anası ellerindeki tek yumurtayı ihtiyaç sahibi Hayırcı Baba'ya hiç düşünmeden verirler.

“Anası sergendeki yumurtayı hayırcıya vermesini söylemiş Keloğlan'a. Keloğlan sergendeki yumurtayı hayırcıya vermiş” (s. 9)

Allah inancı: Masaldaki kişiler konuşmalarında, davranışlarında Allah rızasını gözetir; sözlerinde de bunu söylerler. Keloğlan hayırcıya yumurtayı verince:

“-Allah kabul etsin, demiş Hayırcı.

-Amin! demiş Keloğlan” (s. 9)

Yine Hayırcı Baba Keloğlan'a Allah için şunları söyleyerek:

“-Aynayı aldın, Allah kabul etsin demedin. Allah'ın senin için kabul etmesini istemediğin hiçbir şeye sahip olamazsın” (s. 19) Allah inancını ortaya koyar.

Keloğlan rüyasında etrafındaki her şeyin göz göz olup kendine baktığını görür:

“-Amanin, görüldüm!..” der. *“Bunun üzerine “-Zaten görülüydün. Sen sadece görüldüğünü gördün, diye hafif bir ses duymuş.” (s. 26)* anlatımda Allah'ın her an bizi gördüğü inancı anlatılmıştır.

Dua: Keloğlan Hayırcı Baba'nın ona verdiği aynada kendisine bakar. Güzelliğine dalıp kibirlenince Hayırcı Baba Keloğlan'a:

“-Allah seni senden korusun” (s. 11) diyerek dua eder.

Saygı: Keloğlan Hayırcı Baba'nın söylediklerini hemen yapar, saygıda kusur etmez.

“Hayırcı Baba dağın ardını göstermiş:

-Koş Keloğlan!.. demiş.(...) Keloğlan koşmuş dağın ardına” (s. 21).

Hurikız Keloğlan'ın annesine saygıyla davranır:

“Attan inip Keloğlan'ın anasının elini öper” (s. 34).

Şükür: Keloğlan eve dönünce annesi gelin geldi diye düşünerek şükreder.

“-Yamamızı yamayacak gelinim geldi çok şükür, deyip fırlamış ayağa kadıncağız” (s. 32)

4.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER

Şekil 31. Aycın, Ayna

Şekil 31’de Keloğlan eşeğinin semerini onarmaktadır. Masum ve mutlu bir hali vardır. Çalışmanın, onarmanın verdiği bir huzur halidir bu. Onun bu saflığını, temizliğini sanki etrafındaki kuşlar, kelebekler bile hissetmiştir. Keloğlan’ın etrafında dolaşıp üstüne konarlar. Bu çizgide hem hayvan sevgisi hem de Keloğlan’ın çalışması değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 32. Aycın, Ayna

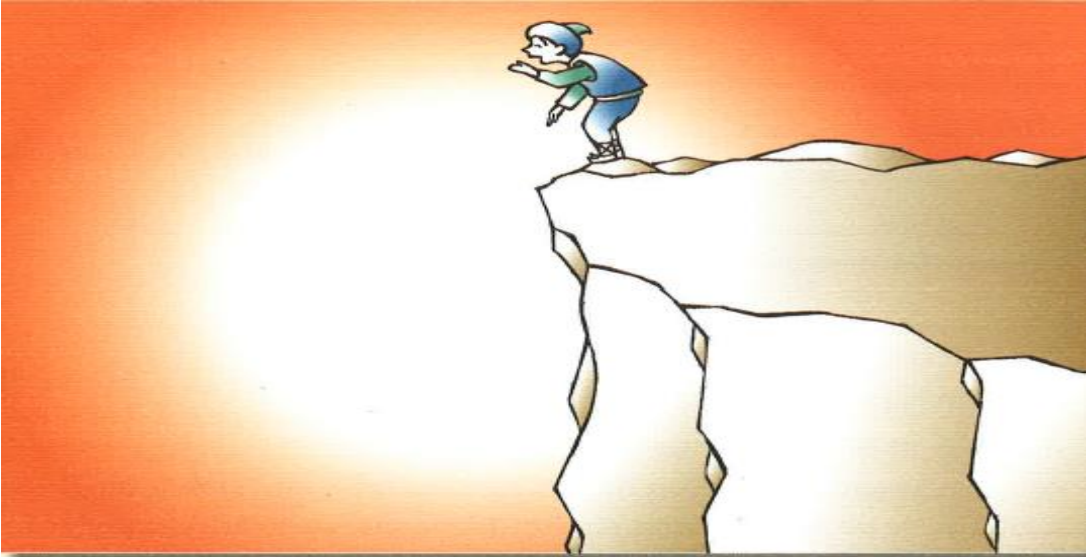
Şekil 32’de Keloğlan’ın annesinin elinde iğne vardır. Yama yapmaktadır. Keloğlanla annesi eskileri tamir eder. Ancak bundan şikâyetçi görünmemektedirler, hatta mutlu bir halleri vardır. Şekil 31 ve 32’de kanaatkârlık değeri vurgulanmıştır. Keloğlan’ın annesinin Keloğlan’a bakıp gözyaşı döktüğü görülmektedir. Oğlunu sevdiği onun için üzüldüğü anlaşılmaktadır.

Şekil 33. Aycın, Ayna

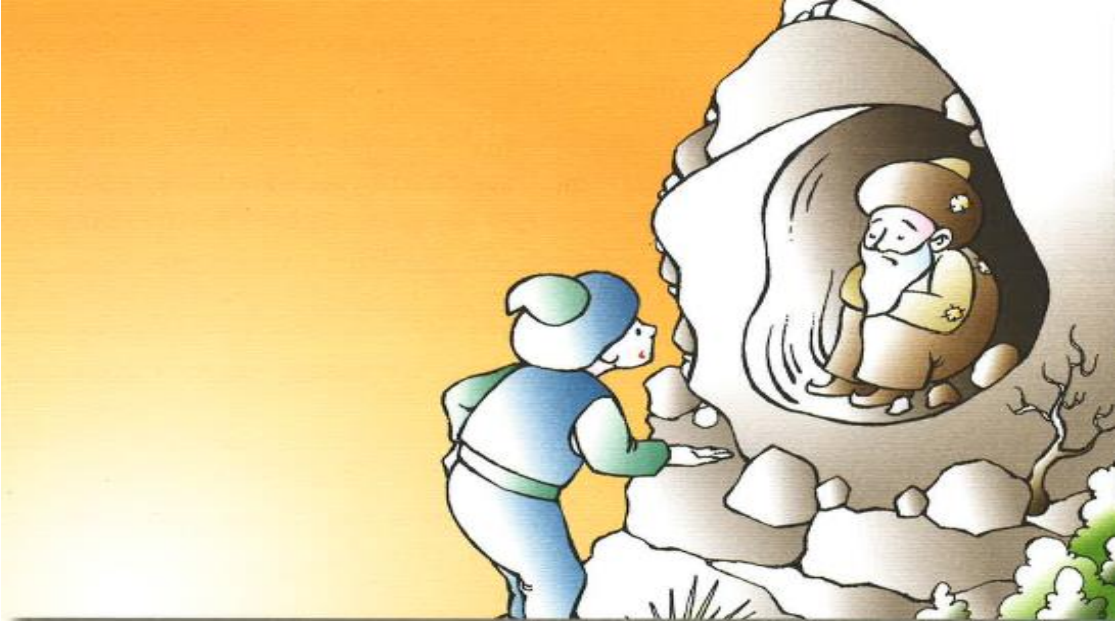
Şekil 33'te üstü başı yamalı, yaşlı bir ihtiyarın Keloğlan'a ayna verdiği görülmektedir. Keloğlan'ın diğer çizgilerde olduğu gibi saf bir duruşu vardır. Yaşadıklarına karşı doğal bir tavrı vardır. Çocuksu yüz ifadeleri çocukların çizgiyle özdeşleşmesine katkı sağlayacaktır.

Şekil 34. Aycın, Ayna

Şekil 34'te Keloğlan'ın bağıracak bir şey ya da kişiye seslendiği görülmektedir. Uçurumun kenarındadır. Aslında varacağı son noktada olduğu anlaşılmaktadır. Vazgeçip vazgeçmeyeceği okuyucuda merak uyandırmaktadır.

Şekil 35. Aycın, Ayna

Şekil 35'te aradığını bulmuştur. Azimle aramaya devam etmesiyle, Hayırcı Baba'yı bulmuştur. Sabır ve azim işlenen değerlerdir.

Şekil 36. Aycın, Ayna

Şekil 36'da ihtiyar adamın saygı uyandıran bir yaşı ve görünümü vardır. Keloğlan ise her zaman olduğu gibi büyüklerine karşı saygılı görünmekte, saygılı davranmaktadır. Ellerini önünde birleştirmiş ve bu şekilde ihtiyar adamı dinlemektedir.

Şekil 37. Aycın, Ayna

Şekil 37’de Keloğlan var gücüyle koşmaktadır. Öyle ki alnından ter damlar. Bunu Hayırcı Baba’nın kendisine “koş” demesi üzerine yapar. Büyüğünün sözünü dinlemesi ve isteğini yerine getirmesi bu çizginin işlediği değerdir.

Şekil 38. Aycın, Ayna

Şekil 39. Aycın, Ayna

Şekil 38 ve 39’da farklı bir kurgu bulunmaktadır. Keloğlan’ın her yanı gözlerle çevrilidir. Keloğlan buna çok şaşırır, anlamaya çalışır. Bu şekilde farklı çizgiler çocuğun dikkatini çekecektir. Buradaki anlatım çocuğun hayal dünyasını etkileyip çocuğa farklı bakış açıları kazandırabilir.

Şekil 40. Aycın, Ayna

Şekil 41. Aycın, Ayna

Şekil 40 ve 41 kurgu olarak birbiriyle bağlantılıdır. Önce Hayırcı Baba kızının bindiği atı yularıyla Keloğlan'a verir; sonra da Keloğlan kızın bindiği atla birlikte evine varır. Keloğlan Hayırcı Baba'ya verdiği kızın üstündeki çulu açmama sözünü tuttuğu anlaşılmaktadır. Çizgilerde sözünde durmanın değer olarak işlendiği görülmektedir.

Şekil 42. Aycın, Ayna

Şekil 42'de Keloğlan ve annesinin çok şaşırması anlatılmıştır. Bu şaşkınlığın sebebi Hayırcı Baba'nın kızını kör, topal, sağır ve dilsiz bilmeleridir. Güzel Hurikız Keloğlan'ın nasibine razı olmasının karşılığında aldığı ödüldür.

5. KELOĞLAN ALPEMBECİK GÜLPEMBEÇİK

5.1. MASALIN ÖZETİ

Keloğlan sıcak mı sıcak günlerde ağacın gölgesinde oturur, aklından yapacağı işleri hep erteler durur. Anasına da bir hal olur, üç gündür tek dünya kelamı etmez. Birden Keloğlan'ın aklına anasının hali gelir, kendi kendine üzülür. Koşar anasının yanına bakar ki anasının gözlerinden ızdırıp ve çaresizlik akar. Keloğlan anasına döşek serip yatırır, dualar ederek başında sabaha kadar bekler.

Keloğlan'ın önüne bacadan bir kuş yavrusu düşer. Keloğlan dama çıkıp yavruyu çırpınan anne kuşun yanına koyar. Anasına bir şey olursa kendinin ne yapacağını da düşünmeden edemez. Sabaha karşı Keloğlan uykuya dalar, rüyasında yavrusunu kurtardığı kuş gelip ona besmele çekip yola çıkmasını Maymun Dağı'na varıp nasibini almasını, anasının o zaman iyileşeceğini söyler. Keloğlan abdest alıp namazını kılar ve hançeriyle yayını alıp yola düşer. Vara vara bir yol çatalına varır. Hangi yola gideceğini şaşırır. Yol çatalında bir Bodur oturmaktadır. Bodur tek yolu çift gösterir. Keloğlan ona yolu sorar o da Keloğlan'a yollardan birini gösterir. Keloğlan gider gider ama hiçbir yere varamaz. Sonunda yine bir yol çatalına varır. Çatal da yine Bodur'un oturduğunu görünce hiddetlenir, üç taş alıp Bodur'a atar. Bodur'un kafasında üç şişik olur. Keloğlan'a yine yollardan birini gösterir. Keloğlan gider gider ama bir yere varamaz; sonunda yine yol çatalına varır. Bodur'u görünce bu kez daha çok hiddetlenir. Hançeri çeker Bodur'a yaklaşır ama onun gözünün kulağının olmadığını fark eder. Bodura bir tekme vurur, Bodur yana devrilir, yol doğrudur. Çatal kalmaz dosdoğru bir yol olur. Yoluna devam eden Keloğlan bir dağa varır. Maymunları görür, Maymun Dağı'nda olduğunu anlar. Maymunları takip ederken bir maymun ağaçtan düşer, kuyruğunu da ağaç köküne dolaştırır. Keloğlan ona yaklaşıncı maymun tekrar kaçmaya başlar. Koşarken çok hızlanır; bu hız içinde maymun kıl kırana tutulur. Kılları dökülür, kuyruğu düşer. Fistanı al pembe yanakları gül pembe güzel bir kıza dönüşür.

Gide gide Maymun Dağı'na geri dönerler. Keloğlan bir bakar ki güzel kız yoktur. Kuyruğu köke takılan maymun bıraktığı yerde hala kuyruğunu çekiştirmektedir. Keloğlan ne olduğunu anlamaya çalışırken maymun hal dilince gördüklerinin hayal olduğunu hatırlatır. Keloğlan kendinden yardım isteyen maymunun kuyruğunu kurtarır ve maymun kaçıp gider. Keloğlan nasibim yokmuş deyip eve dönecektir ama öncesinde bir ok atar. Ok ağaca gelir ağaçtan bir "Ah!" sesi gelir. Ağaçta fistanı al pembe

yanakları gül pembe bir kızı serçe parmağından vurmıştır. Keloğlan kızın yanına varır, kız ona her şeyin aslını anlatır. Alpembecik Gülpembecik aslında padişahın kızıdır. Her gece uyumadan duasında tatlı uyku, uykusunda da nasibini görmek ister ama hiç göremez. Bir gün bir serçecik parmağına konar; derdini ona anlatır. Aradan zaman geçer, bir gün düşünde gördüğü serçe kuş Alpembecik Gülpembecik'e gelir. Alpembecik Gülpembecik'e yola çıkmasını Maymun Dağı'na varmasını, ağacın kovuğunda eşeğe binip gelecek olan nasibini beklemesini söyler. O düş görürken sarayda arbede olur. Düşman ülkenin şehzadesi sarayı talan eder. Kız pencereden atlar yola düşer, düşman şehzade de kızı kovalar. Kız Maymun Dağı'nda maymun kılığına girip saklanır. Şehzade bir maymunu vurur, onu Alpembecik Gülpembecik sanarak alıp götürür. Kız da Maymun Dağı'nda bir ağacın kovuğunda nasibini beklemeye başlar. Anası babası kalmayan kız Keloğlan'a varır, birlikte eve giderler. Alpembecik Gülpembecik Keloğlan'ın anasının elini öper, onu başına taç eder. Ev al pembe olur, gül pembe kokar. Keloğlanın anası iyileşir, kendi hallerince bir düğün yaparlar. Muratlarına ererler.

5.2. MASALDAKİ KİŞİLER

Masalda yer alan kişiler: Keloğlan, Keloğlan'ın Anası, Bodur, Alpembecik Gülpembecik ve Kanlı Şehzade .

- a) Keloğlan: Anasını çok sever. Onun hastalığına çok üzülür. Güzel kalplidir, serçeyle dertleşir.
- b) Keloğlan'ın Anası: Hasta ve sıkıntılar içindedir, dünya kelamı etmez. Alpembecik Gülpembecik gelince iyileşir.
- c) Serçe kuş: Onu yavrusuna kavuşturan Keloğlan'ın rüyasına girerek; nasibini alması ve anasının iyileşmesi için bir yola gönderir. Alpembecik Gülpembecik'i de Keloğlanla karşılaştırmak için aynı yere gönderir.
- d) Bodur: Bir yol ayırımında oturur, Keloğlana doğru yolu şaşırtır.
- e) Alpembecik Gülpembecik: Dağ ardındaki padişahın biricik kızıdır. Uyumadan önce Allah'tan tatlı uyku ve uykusunda nasibini görmeyi diler. Kanadından vurulan serçe kuşa bakıp onu iyileştirir. Anası, babası, evi yurdu kalmayınca Keloğlan'ın anasının elini öpüp başına taç eder.

f) Kanlı Şehzade: Alpembecik Gülpembecik'in yaşadığı sarayı basar. Kaçan Alpembecik Gülpembecik'in de peşine düşer. Onu öldürdüğünü sanarak geri döner.

5.3. MASALIN ANLATIMINDA BULUNAN DEĞERLER

Sevgi: Keloğlan anasını çok sever; onun hastalanmasına hiç dayanamaz. Hasta anasının başında sabaha kadar uykusuz bekler. Anasının susup oturduğunu hiç dünya kelamı etmediğini görünce dertlenir.

Masaldaki “-*Tüh, ben ne hayırsız oğlanım! Üç gündür anamın hatırını sormamışım; hasta mıdır, küs müdür?.. Oy anam! deyip eve koşmuş*” (s. 7) cümlesinde evladın annesine duyduğu sevgi örneklenmektedir.

Yine, Keloğlan'ın annesi ona hasta olduğundan cevap veremeyince:

“-Anam!.. diye feryat etmiş.(...)

-*Bal dilin düğümlemiş bağlanmış, gül yüzün ateşlenmiş allanmış, de hele ne oldu anam? demiş Keloğlan. Boynuna sarılmış ağlamış, ağlamış...*”(s. 7-9)

Yuvasından düşen yavru kuşa anasına duyduğu sevgisini anlatmış:

“*Şimdi seni yuvana çıkarırım. Ananın yanında korkuların geçiverir. Ya ben ne yaparım anam ölürse? Kimlere ana derim? Kel eşeğimi kimler için hangi dağlara dehlerim? deyip ağlamış.*”(s. 9)

Serçekuş Keloğlan'a Maymun dağına gitmesini söyleyince Keloğlan yine annesini düşünür:

“-Oy anam!.. demiş Keloğlan. Anamı kimlere bırakır da giderim?”(s. 11) diyerek annesini yalnız bırakmak istemez.

Keloğlan'ın alpembecik gülpembecik kızı görünce onu sevdiğini:

“*O hayali fistanı alpembe yanakları gülpembe bir güzel kız görmüşüm de yüreğimden vurulmuşum*” (s. 31) cümlesinde görmekteyiz.

Sorumluluk: Keloğlan hastalanan anasına yataklar serer, onu yatırır, dinlenmesini sağlar.

Keloğlan evlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için:

“*Dön dağa oduna gidermiş, dön değirmene una...*” (s. 5) ifadesiyle sorumluluklarını yerine getirdiği anlatılmıştır.

Hayvan Sevgisi: Keloğlan bacadan düşen kuş yavrusunu dama çıkıp anne kuşun yanına koyar.

“Dayamış merdiveni çıkmış dam başına. Bir serçe kuş ciyak ciyak uçarmış. Yavrusunu görünce bir sevinmiş, bir sevinmiş... (...) yavruyu yuvaya koyup inmiş.” (s. 9)

Keloğlan kuyruğu ağaç köküne dolanıp acı çekip ciyaklayan maymunu oradan kurtarır.

“Keloğlan sevabına maymunun kuyruğunu kökten kurtarmış.” (s. 27)

Dua: Keloğlan anasının iyileşmesi için dualar eder.

“Sabahaca anasının başını beklemiş, boynunu bükmüş, can dudağıyla dualar etmiş.” (s. 9)

Masalda padişahın biricik kızı Alpembecik Gülpembecik her gece uyumadan:

“-Allah’ım, baldan tatlı uyku ver, uykuda bir düş göster; düşümde nasibimi göreyim” (s. 33) diyerek dua eder. Alpembecik Gülpembecik dua ettiği düşü göremeyince bahçede gördüğü serçekuştan da dua ister:

“Cıvı cıvı dualar et de nasibimi göreyim” (s. 33) der.

Allah İnancı: Keloğlan namazını kılar, işlerine Allah kelamı ile başlar.

Serçekuş rüyasında Keloğlan’a işine besmeleyle başlamasını söyler:

“-Cık, cık, cık!. Keloğlancık!.. Bismillah de yola çık!.. Anan Allah’a emanet, demiş kuş” (s. 11).

Keloğlan Allah’a gönülden bağlıdır, her zaman ibadetini eder:

“İğdenin dibinde abdest alıp, namaz kılmış.

-Bismillah, deyip çıkmış yola” (s. 13).

Alpembecik Gülpembecik yaşadığı sarayı basıp üstüne doğru gelen Kanlı Şehzade’yi görünce:

“-Medet Allah’ım!..deyip pencereden atlamış” (s. 36) zor durumunda Allah’tan yardım dilemiştir.

Saygı: Annesi babası, evi yurdu kalmayan Alpembecik Gülpembecik Keloğlan’a:

“-Varıp ananın elini öpelim, başımıza taç edelim. İnşallah bir şeyciği kalmaz”
(s. 38) diyerek büyüklere saygıyla davranmayı örneklemektedir.

5.4. MASALIN ÇİZGİLERİNDE BULUNAN DEĞERLER

Şekil 43. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 43'te Keloğlan elinde nazikçe tuttuğu küçük bir serçe yavrusuyla konuşmaktadır. Bir yandan da sıkıntıyla gözyaşı dökmemektedir. Çizgiyi gören okuyucu acaba kuş yaralı mı diye düşünmektedir. Keloğlan'ın merhamet sahibi olduğu bu çizgiden çıkarılabilmektedir.

Şekil 44. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 44'te Keloğlan'ın annesi hastadır. Terler içinde ve sıkıntılı bir halde yatakta uyuduğu görülmektedir. Keloğlan da annesi için duyduğu üzüntüden dolayı terler içindedir. Keloğlan'ın hasta annesinin başında beklemesi ona duyduğu sevgidendir. Keloğlan bir yandan da parmağına konan serçe kuşla konuşmaktadır. Bu çizgide verilen mesaj sevgi ve merhamettir.

Şekil 45. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 45'te Keloğlan kimsenin olmadığı yerlerde yolculuk etmektedir. Eşeginin sırtına binmiş, yayını sırtına takmış ilerlemektedir. Düşünceli bir hali olduğu görülmektedir. Burada Keloğlan'ın ne yapacağı çocuklarda merak uyandırabilir.

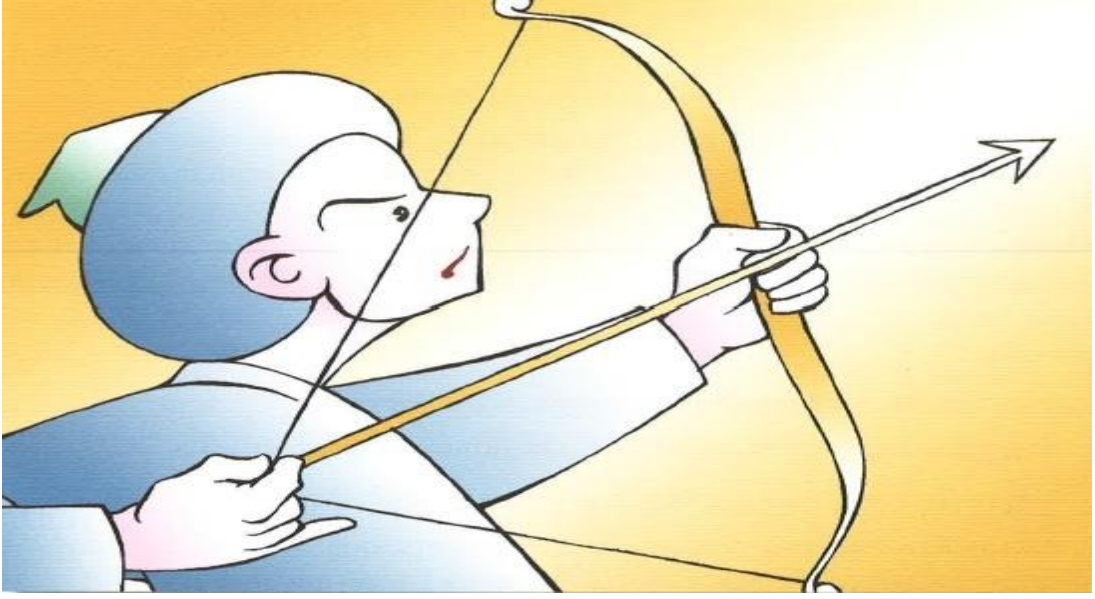
Şekil 46. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 46'da Keloğlan'ın ilk kez maymun görmesi ve şaşkın bakışları anlatılmıştır. Maymunun da Keloğlan'a bakışı çocukların dikkatini çekecek, çocuklara hayvan sevgisi aşılacak niteliğe sahiptir.

Şekil 47. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

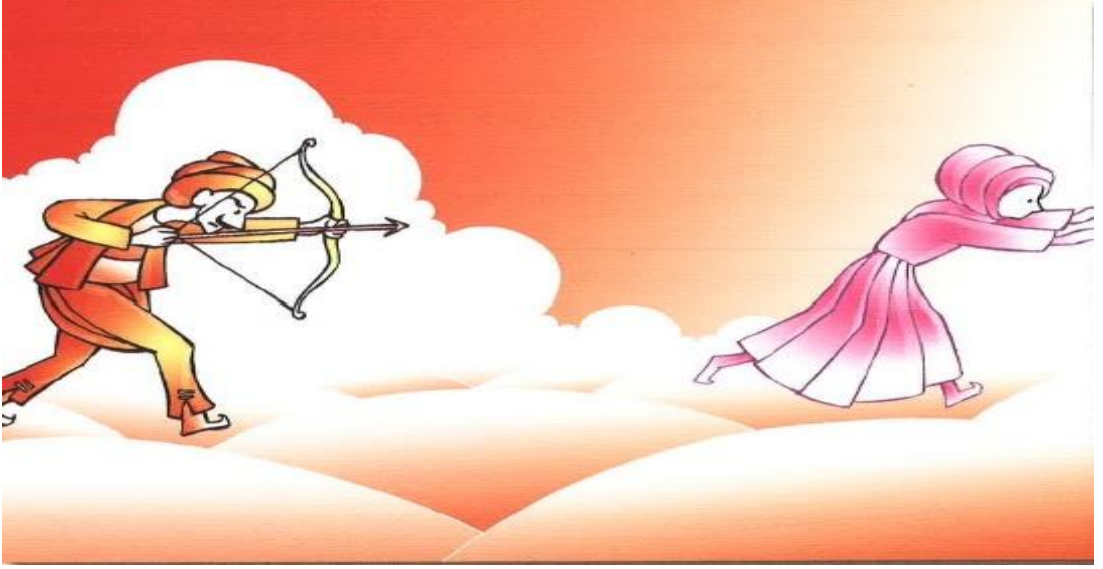
Şekil 47’de Keloğlan’ın yiğitçe bir duruşla ok attığı görülmektedir. Keloğlan bu çizgide duruşu ve bakışıyla cesareti örneklendirmiştir.

Şekil 48. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 48’de Keloğlan kuyruğu ağacın köküne dolanan maymuna bakmaktadır. Keloğlan’ın bakışında şaşkınlık kadar acıma da sezilmektedir. Zor durumda kalan hayvan tasviri yardım etme değerini içermektedir. Keloğlan da maymunu bulunduğu durumdan kurtaracaktır.

Şekil 49. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 49’da Alpembecik Gülpembecik’i elinde okuyla kovalayan kanlı şehzade çizilmiştir. Masallarda iyilik ve doğruluğu tam anlamıyla kavratılmak için kötü örnekler de gösterilir. Okuyucu bu çizimde Alpembecik ok ile öldürülecek mi diye korkar. Kanlı Şehzade’nin çizimi o karakterin olumsuz davranışını vurgular niteliktedir.

Şekil 50. Aycın, Alpembecik Gülpembecik

Şekil 50’de Keloğlan, Keloğlan’ın annesi, Alpembecik Gülpembecik ve serçekuş bulunmaktadır. Keloğlan’ın annesi oğlu ve gelinine sevgiyle tutmuştur. Yüzlerinde mutluluk ifadesi vardır. Şekilde işlenen değer sevgidir.

6. ESRÂRNÂME

6.1. ÖZET

Keloğlan bir gün miskinlik, tembellik eder. Bir iğdenin gölgesinde yatar. Anası ona eşeği alıp kıra götürmesini, otlatmasını söyler. Kıra giden Keloğlan ahlat ağacının dibine yatar. Bir zaman sonra Safoğlan çıkagelir. Keloğlan'a Hinoğlan ve Bönoğlan'la çelikçik oynadıklarını; Keloğlan'la eşleşmek istediğini söyler. Oyuna başlarlar, Safoğlan yener ancak sopa fırlar gider. Keloğlan'la sopayı aramaya çıkarlar. Dağlar, yollar aşarlar. Sonunda bir ormana varırlar. Safoğlan ormanda korkar ve korkusunun geçmesi için ezan okur. Ezan sesini duyan ve aslanın sırtında gelen yaşlı bir dervişle karşılaşırlar. Birlikte dervişin dağdaki kulübesine giderler. Safoğlan çomağın peşindedir, ancak Keloğlan'ın aradığı bir şey yoktur. Derviş Keloğlan'a hayatı aramasını söyler. O anda kulübenin kapısı açılır ve Zebella Harami içeri girer. Kulübeyi ona vermelerini yoksa onların keseceğini söyler. Derviş Baba tövbe ederse kulübeyi ona vereceğini söyler. Harami Derviş Baba'nın hikmet sahibi olduğunu görünce af diler, tövbe eder. Derviş aslanı ölümden kurtardığını, sonra da aslanın onu ölümden kurtardığını ancak kör ve topal kaldığını anlatır. Sabah olur, abdest alıp namaz kılarlar. Karınlarını doyurur, yola çıkarlar. Safoğlan çomağın, Keloğlan hayatın, Derviş Baba da öleceği yere ulaşmanın peşindedir.

Dere tepe geçerek giderler, akşam olur adım atacak halleri de kalmaz. Dinlenecek bir yer ararken uzaktan bir ışık görüp varırlar. Kulübede haramiler altın paylaşmaya çalışırlar. Derviş Baba sorularıyla haramileri zor durumda bırakır. Onları kesmeyi düşünen haramilere Derviş Baba'nın değneği aman vermez. Haramilerin korkudan sesleri çıkmaz olur. Derviş Baba haramilere tövbe etmelerini altınları sahiplerine dağıtıp helallik almalarını söyler. Sabah olunca kulübenin ardında hep birlikte namaz kılarlar, haramiler tövbe üstüne tövbe ederler. Derviş Baba yaşanan olaylarda Allah'a kul olmayı, Allah'a yalvarmayı ve büyüklüğün Allah'a has olduğunu anlatır. Safoğlan Derviş Baba'nın elindeki değnekte keramet var sanınca Derviş Baba ona ders vermek için değneği ateşe atar, değnek yanar kül olur. Yıkık bir hana varırlar. Handa bir yiğit ocağa kütük atar, ocağı harlar. Bu yiğit Cinoğlan'dır. Perikızı sever ancak peşlerinde Perikız'ın kabilesi vardır. Derdini anlatır. Keloğlan Cinoğlan'a, Safoğlan Perikız'a kardeş olur. Biri kızını ister diğeri verir. Derviş de nikâhlarını kıyar. Tekrar yollara düşerler.

Az gidip uz gidip Şırşır dereye varırlar. Burada Çoban ve oğlunu görürler. Çoban kaval çalar maval söyler oğlu ıslık çalar terane söyler. Çoban Keloğlan'a köpeğini kısıkslar, oğlu da vızır vızır taş atar. Sonra çobanın karısı ve gelinini görürler. Çoban olanı biteni anlatmak zorunda kalır. Çobanın karısı ve gelini çok hamarattır ancak çobanla oğlu zıkkımcıya bir kuzu verir aldıkları zıkkımla bir kuzu da kendileri kesip yerler ve sürüyü eve hep eksik getirirler. Üstüne bir de karısının yaptığı peynirleri satıp kazandığı parayı da çengi çadırında harcar. Keloğlan ve Safoğlan'ın yaptıklarıyla Çoban ve oğlu tövbe ederler. Karıları da onları affeder. Gide gide bir çardağa varırlar. Nur gibi bir nine çardakta oturmaktadır. Nur Nine de Derviş Baba gibi hikmet sahibidir, o da ölüm vaktini beklemektedir. Allah'ın emri Peygamber'in kavliyle Nur Nine Derviş Baba'ya varır. Derviş Baba koynundan Kuran-ı Kerim çıkararak Keloğlan'a verir. Nur Nine ve Derviş Baba yaradana kavuşurlar. Çardağın ardından hacdan dönenlerin kervanı geçer. Hacdan dönenler Derviş Baba ve Nur Nine'yi yıkayıp kefenler ardından defnedirler.

Keloğlan'la Safoğlan yollarına devam ederler. Bir ine girerler yol daraldıkça daralır sonunda karanlıkta sıkışıp kalırlar. Keloğlan azmeder ufak bir delik açılır elinin olduğu yerden. Buradan Kandilli Diyara çıkarlar. Kandilli Diyarda da değişik meydanlardan geçer değişik insanlar görürler. Keloğlan yaptığı hatalarda Safoğlan'a dersini verir.

Keloğlan'la Safoğlan bir yar başına varırlar, ayakları kayar deryaya düşerler. Balıkçı bir genç görür tanışırlar. Balıkçı genç onlara balık tutmaya izin versin diye her ay kızlarını Derya devine kurban verdiklerini anlatır. Derya devinden başka yağmur indiren sema devinden bahseder. Keloğlan her şeyi yaratanın Allah olduğunu söyler. Adaya varırlar ki balıkçı gencin kız kardeşi Derya devine sunulmak için hazırlanmıştır. Safoğlan itiraz edince adanın sultanı Cimcime Kız yerine Safoğlan'ın Derya devine sunulmasını söyler. Keloğlan'ın itiraz edip bize balık verenin Allah olduğunu söylemesi üzerine Sultan bu kez de Keloğlan'ın kurban sunulmasını söyler. Keloğlan'ı sunak kayasına bırakırlar. Keloğlan Kuran okur. Ahali sabah ölüsünü almak için geldiğinde onu Kuran okurken görür. Sultanın akıllı bir veziri Keloğlan'ın elindeki kitabı almasını söyler. Keloğlan da gereken saygıyla Kuran-ı Kerim'i sultana verir. Cimcime Kızı da Safoğlan'a verirler. Böylece onlar muratlarına erer.

Zibei Mehel denen bir diyarda adalar vardır. Bu adaların ahalileri balıkçılıkla geçinir, kızlarını Derya devine kurban verirler. Keloğlan'ın devi öldürdüğü duyulunca

diğer adaların sultanları Keloğlan'ın bulunduğu adaya koşarlar. Keloğlan onlara Derya devi olmadığını her şeyi yaratanın Allah olduğunu anlatır. Safoğlan ve Keloğlan ada ahalisine Kuran okumayı öğretirler. Keloğlan hayal mi gerçek mi bilememiş Derviş Baba'yı görür. Derviş Baba ona Hinoğlan'ın, Bönoğlan'ın, Safoğlan'ın hepsinin kendisi olduğunu söyler. Keloğlan aslında hep ahlatın dibindedir. Ahlatın dibinden kalkar ve bir ses duyar. İhtiyar bir demirci ocak kurmuş demir dövmetedir. Demirci Baba bir yandan demir döver bir yandan çomezine imanı öğretir. Keloğlan Demirci Baba'ya hayatın ne olduğunu sorar. Demirci Baba hayatın sınav olduğunu, yaratana verdiğimiz sözde durmamız gerektiğini, varılacak yerin cennet ya da cehennem olduğunu, Rabbine güvenip zikredip rızasını isteyenlerin kazandığını anlatır. Eve varır Keloğlan anası ve Cimcime kızı görür, şükreder, muratlarına ererler.

6.2. KAHRAMAN VE KİŞİLER

a) Keloğlan: Anası ve kel eşeğiyle yaşar. Dağa, oduna; değirmene, una gider. Kolay kolay korkmaz, cesaretlidir. Hayatın peşindedir. Yaşananların iyi yönünü görür. Sonunda anası ve cimcime kıza kavuşur ve hamd eder.

b) Safoğlan: Keloğlan'ın yoldaşıdır. Çoğu zaman korkar, çekingen davranır. Sesi güzeldir, herkesi etkileyen ezan okur. Yaşananların kötü yönünü görür.

c) Hinoğlan: Hin hin güler.

d) Bönoğlan: Bön bön bakar.

e) Keloğlanın Anası: Ağırbaşlı, kanaatkâr, garip bir kadındır.

f) Cinoğlan: Derviş Baba, Keloğlan ve Safoğlan'a haramilere karşı yardım eder. Müslüman olduğunu peşine düşüp Müslüman olan Perikızla evlenmek istediğini söyler.

g) Perikız: Cinoğlan'ı sever ve onunla evlenir.

h) Derviş Baba: Gözleri görmez ayakları tutmaz bir ihtiyardır. Ancak doğruları bilir ve sezer. Hakkı söylemekten çekinmez. Yaralı aslana yardım eder. Yolculuk ettiği Keloğlan ve Safoğlan'a dersler verir. Sonunda Nur Nineyle nikâhlanıp can verir.

ı) Zebella Harami: Yol kesen bir haramidir. Derviş Baba'nın kulübesini zorla almaya kalkar. Pişman olup tövbe eder.

j) Haramiler: Çaldıkları altınları paylaşmaya çalışırlar. Derviş Baba'nın konuşmasından ve diğer yaşananlardan sonra namaz kılıp tövbe ederler.

k) Çoban ve Ailesi: Çoban köpeği Keloğlan ve yanındakilere kıskıslar, oğlu da taşta tutar. Oğluyla birlikte hanımının ve gelininin değerini bilmezler, kuzuları haram yollarda ziyan ederler. Sonunda pişman olup tövbe ederler. Çobanı karısı, oğlunu da gelini affeder.

l) Nur Nine: Nur timsali yaşlı bir kadındır. Abdest alır, oruç tutar, dua eder. Dervişe varır, birlikte yaratana kavuşurlar.

m) Cimcime Kız ve Ailesi: Ağabeyi balıkçılık yaparak ailesine bakar. Cimcime kızını ailesi Derya devine kurban verecektir.

n) Sultan: Adanın yöneticisidir, ahali onun sözünden çıkmaz.

o) Demirci Baba: Çömezine sorular sorar, iman esaslarını öğretir. Hayatı arayan Keloğlan'a sözleriyle büyük hikmetler öğretir. Keloğlan'a hayır dualar eder.

p) Çömez: Gayretlidir; hem demircilik öğrenir hem de ilim.

6.3. ANLATIMDA BULUNAN DEĞERLER

Çalışkanlık: Keloğlan evinin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışır:

“Dehlermiş kel eşeği, dön dağa oduna gidermiş Keloğlan, dön değirmene una...” (s. 9)

Çobanın karısı ve gelini çalışkan insanlardır:

“Kadın hamarat mı hamaratmış, Gelin de hamaratlıkta kaynanasından geri kalmazmış.(...) Gelin kaynana her sabah koyunları sağlar, kuzuları analarına salıp emzirirlermiş.”(s. 45)

Hayvan Sevgisi: Anlatımda dağdaki derviş yaralı aslana yardım edip onu iyileştirir:

“(...) Yolum dağa düştü, yoluma yaralı bir aslan çıktı. Hemen bir ağaca çıktım. Çalılara pusmuş tilkiler gördüm. Derken, aslan yere yıkıldı, tilkiler şimşek gibi çullandılar, her biri bir yerini dişlediler.(...) Değneğimi fırlattım. Tilki oracıkta öldü. Ötekiler arkalarına bakmadan kaçtılar. Tilkiyi yüzdüm, etiyle aslanı doyurdum, derisiyle de yaralarını sardım. Bir kulübe yaptım, aslanı ocağın başına uzattım da başında bekledim. Derken derken, günler günleri kovalarken aslan iyileşti.”(s. 19)

Adalet: Derviş ve beraberinde Keloğlanla Safoğlan haramilerin haksız kazançlarına karşı çıkarlar:

“Ne güçlüsü be, diye bağırmuş Derviş; yarından tezi yok, altınları sahiplerine verip helallik almazsanız, dünyada güne güneşe çıkamazsınız, ahirette haliniz nice olur, gayrı siz düşünün!..(s.25)

Derviş Baba Safoğlan’a tokat atan Keloğlan’a arkadaşından helallik almasını söyler:

“Şimdi hemen ondan helallik al bakayım!..”(s. 31)

Büyüğe Saygı: Keloğlan annesinin ve dervişin sözlerini dinler, isteklerini yerine getirir:

“-A benim kel oğlum! İğde dibinde uyuşacağına torbayı alsan, kıra varsan, eşeği gütsen olmaz mı? demiş.

Keloğlan hemen evin kuytusundan torbayı almış, sürmüş eşeği kıra.”(s. 9)

Cimcimekız babası Sultanın kızını Safoğlan’a verme düşüncesini saygıyla karşılar:

“-İradeniz irademizdir Sultanım, demiş.”(s. 107)

Sevgi: Safoğlan’ın anası oğluna şu şekilde hitap eder:

“-Ah gözümün nuru, gönlümün süruru oğlum, demiş kadıncağız; neredeydin, nerelere gittin?”(s.119)

Misafirperverlik: Romanda çobanın karısı ve Nur Yüzlü Nine gelen misafirlere iyi davranır ve ikramlarda bulunurlar. Çobanın karısı Çoban’a:

“Bir kuzu kessen de misafirlerimize ikram etsek, demiş.”(s. 55)

Nur Nine Keloğlan ve Safoğlan’a ekmek ikram eder:

“-Hele siz buyurun yiğitler, nimeti bekletmeyin, demiş.”(s. 57)

Umut: Mağarada sıkışıp kalan Keloğlan umudunu yitirmez, şöyle düşünür:

“-Ana rahminin karanlığında kulunu bırakmayan Allah inde mi bırakacak, diye düşünmüş de Allah demekte ısrar etmiş.”(s. 68)

Öğüt: Hayatı arayan Keloğlanın serüveninde birçok durumda öğüt verilir, yol gösterilir. Derviş Baba Keloğlan’a:

“-Akıl çobandır, iman kuzudur, kurt ise kâh nefistir kâh iblistir, çoban kişinin işi kuzuyu kurda kaptırmamaktır. Böyle demiş erenler.

Keloğlan anlayacağını anlamış. ”(s. 41)

Dervış Baba Keloğlan’ın hayaline gelip oğut verir:

“-Bak a oğul, demiş, yol ararken gördüğünüz karınca yuvası mezara nispettir; karınca da insana. Dane ise fani dünyadır.(...) Karınca geçer de dane geçmez.”(s. 69)

Fakir adam Keloğlan’a değerli oğutler verir:

“Svarinin atını/ tumar edip beslemesi gibi/ bedenini helalle arıtmalı/ helalle beslemelisin/ kendine helal bir eř edinmelisin”(s. 93)

Safoğlan’ın anası oğlu ve gelinine şöyle nasihat eder:

“siz siz olun/ hayatı oyun/ evliliği oynaş sanmayın/ oyunların akşamı tez olur/ oyun bitince/ evli evine/ evi olmayan sıçan deliğine.”(s. 122)

şükür: Keloğlan ve Dervış Baba güzel olaylar karşısında sürekli hamd ederler. Dervış Baba Cinoğlan’a:

“-Bizim mşklmzn halline sizi, sizin mşklnzn halline bizi vesile kılan Allah’a hamd olsun(...)der.”(s. 37)

Abidlik: Anlatımın genelinde karakterlerin olaylara Müslümanca baktıkları görülmektedir. Abdest alıp namaz kılmaları, salâvat ve şahadet getirmeleri, ezan ve Kuran-ı Kerim okunması, hacca gidenlerin olması gibi dinin gerekleri anlatılmıştır. Safoğlan korkusunun geçmesi için ezan okur:

“Safoğlan’ın sesi hem güzelmiş hem de yanık. Korku belasına öyle bir ezan okumuş ki, dağ inim inim inlemiş, mahlkat skt edip dinlemiş.”(s. 12)

Dervış Baba, Zebella Harami, Keloğlan ve Safoğlan birlikte ibadet ederler:

“Akakta abdest almışlar. Safoğlan sabt bir ezan okumuş. (...)Akağın kıyısında namaz kılmışlar.”(s. 21)

Haramiler Dervış Baba, Keloğlan ve Safoğlan sabah vakti ibadet etmek için dışarı çıkarlar:

“Hep beraber varıp abdest almışlar. Safoğlan salmış sesini, sabt bir ezan okumuş.(...) Çiğli imen üstünde namaz kılmışlar.(...) Tvbeler, dualar, şükürler, hamdler seher yelleriyle ilđit ilđit kalkmış, bülbül sesleriyle kanatlanıp uçmuş, uçmuş, uçmuş...”(s. 27)

Yağmur yağarken Derviş Baba ve beraberindekiler, Keloğlanla Safoğlan salâvat getirirler:

“Allahümme salli ala seyyidina ve nebiiyina Muhammedin ve ala ali seyyidina Muhammed, diyerek hep bir ağızdan salavat getirmişler.”(s. 29)

Nur Nine Derviş Baba’ya ekmek ikram etmeden önce oruçlu olup olmadığını sorar:

“-Niyetli misin?

-Elhamdülillah, demiş Derviş.”(s. 57)

Nur Nine de oruç tutmak için niyetlendiğini şu şekilde anlatır:

“Abdest aldım, üç yudum su içip niyetlendim.

-Ya Rabbi cennet taamıyla iftar etmeyi nasip et, diye de dua ettim.”(s. 58)

Birlikte vefat eden Derviş Baba ve Nur Nine’yi hac kafilesi şu şekilde defneder:

“Meğer hacılar hacdan dönermiş. Kadınlar bir çadır kurmuşlar. Nur Nine’yi zemzemle yıkamışlar, ihramla kefenlemişler. Erkekler bir çadır kurmuşlar. Derviş’i zemzemle yıkamışlar, ihramla kefenlemişler. Kibleye müteveccih namaz kılmışlar. Çardağın altına çifte mezar kazmışlar.”(s. 62)

Keloğlan inde sıkışıp kalınca öleceğini düşünür ve şehadet getirir:

“Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulüh, deyip şehadet getirmiş.”(s. 71)

Safoğlan deryanın üstünde ayın yenilendiğini görünce annesinin ay yenilenirken söylediklerini hatırlayıp o da söyler:

“ay gördüm Allah/ amentü billah/ amentü billahi/ ve melaiketihi/ ve kütübihî/ ve rusülihi/ ve’l-yevmi’l-âhiri/ ve bi’l-kaderi/ hayrihi ve şerrihi minallahi teala/ ve’l-ba’sü ba’de’l-mevt/ hakkun/ eşhedü en la ilahe illallah/ ve eşhedü enne/ Muhammeden abdühü ve resulüh.”(s. 98)

Sultanın adamları Keloğlan’ı kayanın üstünde bir başına bırakıp dönünce:

“Keloğlan sabaha kadar sunakta namaz kılmış. Gelen giden olmamış. Sabahın ilk ışıklarıyla koynundan ceylan derisi el yazması Mushaf-ı Şerif’i çıkarıp okumaya başlamış.”(s. 105)

Cesaret: Keloğlan ve Safoğlan'ın diyar diyar gezmeleri, maceralara atılmaları, yeri geldiğinde krallara bile doğruyu söylemek için nara attıkları cesur olduklarını göstermektedir.

Safoğlan bir şeyi yapamayacaklarını düşündüğünde Keloğlan:

“-Gireriz inşallah,(...)”

-Yüzeriz inşallah,(...)”

-Uçarız inşallah,(...)”

-Buluruz inşallah,(...)”(s. 64-65) diyerek cesaretlendirir ve yola devam ederler.

Safoğlan Cincimekız'ı korumak için haykırır:

“Amanin, bu benim rüyamda gördüğüm kız; ben onu deve meve vermem!..”(s. 103)

Keloğlan; karşısındaki ahali ve sultanın, devin onlara balık verdiği düşüncesine karşı korkusuzca inancını söyler:

“-Balığı veren Allah'tır!”(s. 105)

Allah İnancı: Olay örgüsünde Allah inancı hâkimdir. Allah'tan başkasından korkmamak, Allah'ı anmak, Allah'a kul olabilmek, yaşananların Allah'tan geldiğini bilmek, Allah'ı sevip kudretini bilmek, Allah'a güvenip ondan güç almak işlenen değerlerdir. Derviş Baba Safoğlan'a:

“-Allah'tan korkan gayrıdan korkmaz.”(s. 13) der.

Derviş Baba, Zebella Harami'ye yalnızca Allah'a kul olunacağını söyler:

“-Kulun kölen olayım Derviş Baba, bilemedim, diye ağlamaya başlamış.

Derviş elini ateşten çeker gibi çekmiş de,

-Bre Zebella, Allah'a kul ol Allah'a!.. diye bağırılmış.”(s. 18)

Haramiler Derviş Baba'ya yalvarmaya başladıklarında Derviş Baba onlara:

“-Bre gafiller Allah'a yalvarın Allah'a! demiş”(s. 26)

Derviş Baba Safoğlan'a Allah'ı şu şekilde anlatır:

“(...)çok büyük de/ en büyük de/ ancak Allah’tır/ hükmü geçen de O’dur/ görüp gözeten de O’dur/ yardım edip ettiren de O’dur/ olmasını istediği şeye/ ‘ol’ der de oluverir/ ya da birilerini vesile kılar/ vesileyi biz/ ha görmüşüz ha görmemişiz.”(s. 32)

Çoban ve oğlunun yaptıkları kötülöklere karşı kadın, gelinine şunları söyler:
“-Allah’tan gayrı kimsemiz yoktur kızım, dua edelim, O bize yol gösterir elbet.”(s. 48)

Keloğlan Allah kelamı olan Kuran-ı Kerim’e de saygı gösterir, onu her şeyden değerli tutar:

“Mushaf-ı Şerif’i gül alır gibi almış, gül koklar gibi koklamış Keloğlan.”(s. 91)

Yardımseverlik: Anlatımda Keloğlan yol arkadaşı Safoğlan’a ve sonra ikisi birlikte Derviş Baba’ya yardım ederler.

“Safoğlan almış Derviş’i sırtına, Keloğlan düşmüş öne.”(s. 35)

Cimcimekız yardım etme düşüncesiyle çomağı Safoğlan’a verir:

“Al yiğidim, bunu koynuna sakla; kendini belki bununla korursun, kim bilir belki de devi öldürürsün, demiş.”(s. 104)

Safoğlan’ın anası ekmeğı pişirip böldükten sonra bir parçasını kenara ayırır. Oğlu ekmeğı kime ayırdığını sorunca:

“Belki bir garip gelir, demiş kadın”(s. 122)

Tövbe Etmek: İnsanların mallarını zorla alan Haramiler, kendi hatasını fark eden Safoğlan, kötülöklere batmış olan Çoban ve oğlu tövbe ederler. Yaptıklarına pişman olup değışirler. Haramiler:

“Tövbe üstüne tövbe etmişler.(...) Altınları sahiplerine vermek için gitmişler.”(s. 27)

Derviş Baba ailesini kurtarmak için çabaladıkları Çoban’a sorular sorar, Çoban da tövbe eder:

“(...) -Söyle bakalım bir daha zıkkım içer misin? demiş.

-Tövbe olsun, içmem, demiş Çoban.

-Bir daha kuzuyu kurda yedirir misin?

-Tövbe olsun yedirmem.”(s. 54)

Dua Etmek: Bulunan değerler arasında sayısı en fazla olanlardan biridir. Kahraman ve kişiler dua eder, yaratandan yardım diler. Derviş Baba her gün şu duayı eder:

“Allah’ım, rızkım yerin altındaysa üstüne çıkar, gökteyse yere indir, uzaktaysa yakına getir, haramsa helal eyle, diye dua ederim.”(s. 20)

Gelin ve kaynanası kocalarının pişman olup tövbe etmeleri için dua eder:

“Kulübede ise gelin kaynana onların tövbe edip dönmeleri için Allah’a yalvarırlarmış.”(s. 51)

Derviş Baba; Çoban, oğlu, karısı ve gelinine hitaben şöyle dua eder:

“-Allah sizin dünyanızı ve ahiretinizi bereketlendirsin, size hayırlı oğullar, kızlar ve torunlar versin.”(s. 55)

Derviş Baba Çobanın Gelinine şu duayı eder:

“(…)-Allah senin olduğun yere bereket versin, huzur versin, sükûn versin, deyip kınayı koynuna koymuş Derviş.”(s. 56)

Keloğlan meydanlardan geçerken çok şaşırır, aklının uçmasından korkar:

“-Allah’ım aklımı koru, diye dua etmiş.”(s. 80)

Keloğlan uyumadan önce şöyle dua eder:

“Bismillahirrahmanirrahim/ hayatımız ve ölümümüz/ senin elinde Allah’ım.”(s. 102)

Keloğlan Demirci Baba’dan hayır dua ister:

“Demirci,

-Berhudar ol Keloğlan, demiş, hayır dua etmiş.”(s. 133)

İlme Değer Vermek: Safoğlan’ın anası ilmin değerini oğluna kavratmaya çalışır.

“Zavallı anacığı okutmak için çırpınırmış ama Safoğlan okumazmış.(…) Anası Safoğlan’a ilim için yola çıkan fakir bir oğlanın hikayesini anlatmış.(s. 113)

Azim: Keloğlan Safoğlan’la çıktığı yolda azimli ve sabırlı davranıp zorlukların üstesinden gelir. Keloğlan mağarada sıkışıp kalınca vazgeçmemiş:

“Tâkatten düştükçe,

-Allah, deyip gayretlenmiş.”(s. 68)

Dostluk: Keloğlan ve Safoğlan birbirlerini yolda bırakmazlar, birbirlerinden güç alıp yollarına devam ederler.

Keloğlan kendisi gibi mağarada sıkışan Safoğlan’ı sıkıştığı yerden çıkarır:

“Asıla asıla onu da inden çıkarmış. Zavallı ölü müymüş diri miymiş belli değilmiş. Dağa yaslayıp oturmuş; ellerini ayaklarını ovmuş. Nice sonra Safoğlan da kendine gelmiş.(...) Birbirine yaslanıp yürümüşler.”(s. 72)

Birbirini kaybeden Safoğlan ve Keloğlan tekrar karşılaşınca çok mutlu olurlar:

“Safoğlan Keloğlan’ı gördüğüne pek sevinmiş.

Keloğlan da onu gördüğüne pek sevinmiş.”(s. 94)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşadığımız yüzyılda insanlık, hem millî değerlerin hem de evrensel değerlerin kaybedilmesine şahit olmaktadır. Türk toplumu olarak biz de değerlerimizin aşındığını görmekteyiz. Çocuklar için oluşturulan dijital ve basılı eğitim materyalleri, istenilen değer aktarımını yapamamaktadır. Bunun da ötesinde çoğunluğu olumsuz etkileriyle gündeme gelmektedir. Çocuklara toplumsal ve evrensel değerleri aktaran nitelikli edebiyat eserlerinin yaşanan bu olumsuzluklara bir nebze olsun engel olacağı düşünülebilir.

Masallar, çocuğun gelişimine doğrudan etki eden önemli bir edebî türdür. Çocuk masal kahramanlarıyla arkadaşlık kurar, hayal dünyasında onlarla yaşar. Çocuğu kendine çekebilen, ona okuma alışkanlığı kazandıran masalların eğitime katkısı büyüktür. Çocuğa kazandırılmak istenen değerlerin sezdirilmesinde de masalların önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Hasan Aycın'ın yazdığı ve çizgileriyle anlatımını kuvvetlendirdiği masalları, Keloğlan karakteri üzerinden çocuklara önemli değerler aktarmaktadır.

Hasan Aycın, çizerlik vasfıyla tanınan ve birçok albümü yayımlanan bir sanatçı olsa da anı, söyleşi, masal ve roman türünde edebî eserler kaleme almıştır. Bu araştırmada Hasan Aycın'ın çocuklar için yazıp çizdiği beş masal kitabıyla bir romanını taşıdığı değerler yönünden incelenmiştir. İncelenen masalların ve romanın değerler bakımından oldukça zengin olduğunu tespit edilmiştir. Masalların ve romanın ortak kahramanı Keloğlan olduğu için eserlerdeki değerlerin benzer nitelikli olduğunu görülmüştür. İncelenen eserlerde Keloğlan bir masal kahramanı olarak genellikle insanın saf yanını temsil etmiş, olaylar karşısında çocuksu bakış açısını yitirmemiştir. Bu yönüyle Keloğlan çocukların seveceği, özdeşim kurmada sorun olmayan bir karakterdir. Sınıf içinde yapılan uygulamalardan hareketle yazarın anlatımda kullandığı şiirsel dil ile masala ait tekerleme ve tekrarların çocukların hoşuna gittiği gözlemlenmiştir. Masal kitaplarında her bir sayfa yazıya karşılık bir sayfada resim olması anlatımı destekleyen, mesajı belirginleştiren bir sanat olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca yayınevinin “Billur Sürahi” masalının son sayfalarına ekledikleri boyama sayfaları da çocuğu faydalı bir etkinliğe yönlendirmesi açısından yararlı bir ektir.

Eserlerin genelinde konu Keloğlan'ın yaşadığı maceralardır. Keloğlan cesareti, akli ve inancıyla zorlukların üstesinden gelir. Eserlerdeki kişiler genellikle olumlu

özelliklere sahiptir. Kötüyü ve kötülüğü simgeleyen kişiler fazla kullanılmamıştır, az da olsa yer almalarının sebebi iyinin değerini kavrayabilmektir.

Masalların sayfa sayıları 35-40 arasında değişmektedir. Bu sayfa sayıları masalların hitap ettiği 8-12 yaş grubu çocukların sıkılmadan okuyacakları miktardadır. Masalların tümünde çizgi ve metin arasında uyum söz konusudur. Masallarda kullanılan çizgilerin hem çocuğun masalı anlamlandırmasını kolaylaştıracak hem de sanatsal duyarlılık kazandıracak eserler olduğu görülmüştür. Esrârname adlı roman ise 136 sayfa olup çocuklarla birlikte yetişkinlerin de okuyacağı bir yapıdadır. İncelenen eserlerde anlatımdaki değerlerin yanı sıra çizgilerde bulunan değerler de tespit edilmeye çalışılmıştır. Aycın'ın Keloğlan çizimleri saf ve temiz bir insan örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz: Ekler).

Eserlerde Türkçe Dersi Öğretim Programı amaçları ve temel ilkelerinin çoğu yansıtılmaktadır. Bu amaç ve temel ilkeler şunlardır:

Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması, Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması, Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması, Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması, Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi, Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi, okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması, Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır. (MEB, 2019: 8)

Eserlerde öğretim programında belirtilen bu amaçlara aykırı bir konu işlenmemiştir. Toplumumuzun ahlaki ve kültürel değerlerine uygun anlatım ve çizimler kullanılmıştır. Ayrıca Hasan Aycın'ın şiirsel anlatımı çocukların estetik haz duyacağı niteliktedir.

İncili Çevre adlı masalda insanın hakikatle sınanması, Elmas Yüzük masalında cennet ve cehennem ikilemiyle sınanması, Alpembecik Gülpembecik masalında sapma ile sınanması, Billur Sürahi masalında dünya hayatının dibi ile doruğu arasında sınanması, Ayna masalında ise kendisiyle sınanması ele alınmıştır.

Hasan Aycın'ın masallarının içerdiği değerlere baktığımızda; anneye saygı-sevgi, aile bağına değer vermek, dostluk, azimli olmak, şükretmek, dua etmek, tövbe etmek, ibadet etmek, ilme değer vermek, yardımsever olmak, cesur olmak, öğüt almak-vermek, misafirperverlik, adalet, büyüğe saygı, hayvan sevgisi, sorumluluk, çalışkanlık, kanaat etmek, görgülü olmak, özgüven sahibi olmak ve doğayı sevip korumanın en çok tekrar edilen erdemler olduğu görülmüştür. Bu değerler masalların anlatımı içinde örtük olarak verilmiştir. Masaldaki kişilerin olağan yaşantısı içinde birçok olumlu davranış sergilemesi çocuğun özdeşim kurmasında etkili olacaktır.

Araştırmamızda Hasan Aycın'ın incelenen masallarının konu, dil ve üslup bakımından 8-12 yaş grubuna, romanın ise 10 yaş ve üzeri çocuklara uygun olduğunu düşünüyoruz. Eserlerin şiirsel ve akıcı dili çocukları sıkmayacaktır. Bu nedenle belirtilen yaştaki çocuklara tavsiye edilebilir.

Hasan Aycın'ın çizgi türündeki eserlerinden seçimler yapılarak ortaokul düzeyindeki öğrencilere yorumlatılabilir. Çizgiyle anlatımın örneklerini görmeleri sağlanabilir. Çizgi alanında yeteneği olan öğrencilere yol gösterici olabilir.

İncelenen eserlerde bazı imlâ hatalarına rastlanmıştır. Çocuğun eseri anlama sürecini olumsuz etkilememesi için yazımda TDK esas alınmalıdır.

İncelenen beş masal kitabından sadece “Keloğlan Billur Sürahi” adlı masal kitabında boyama bölümü verilmiştir. Bu bölüm diğer masal kitaplarına da eklenebilir.

Yazarın araştırmamız dışında kalan albüm, anı, söyleşi ve roman türündeki eserleri genç ve yetişkin okuyuculara tavsiye edilebilir.

Hasan Aycın'ın, kendine has çizgi sanatının temsilcisi olarak ortaya koyduğu birçok albümü bulunmaktadır. Çizgi sanatına ilgi duyan kişiler bu eserlerden faydalanabilir.

Araştırmacılar Hasan Aycın'ın çalışmamız dışında kalan eserlerini taşıdığı eğitsel değerler açısından inceleyebilirler. Çözümlenen eserlerden uygun özellikte olanlardan değerler eğitiminde faydalanılabilir.

Edebî eserlerin değerler eğitiminde kullanılabilmesi için titizlikle seçilmiş olması gereklidir. Öğretmenlerin öğrencilere vereceği eserler; okuma ve okutmalardan, gerekli incelemelerden geçmiş olmalıdır.

Değerler eğitimi masal ve öykülerle sınırlı tutulmamalı resim, drama vb. sanatlarla da çocuğun gelişimine katkı sağlayacak çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Değerler eğitimi için okul, aile, öğretmen işbirliğiyle ve çocukların yürütücülüğüyle etkinlikler ve projeler planlanıp çocukların toplumsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlanabilir.

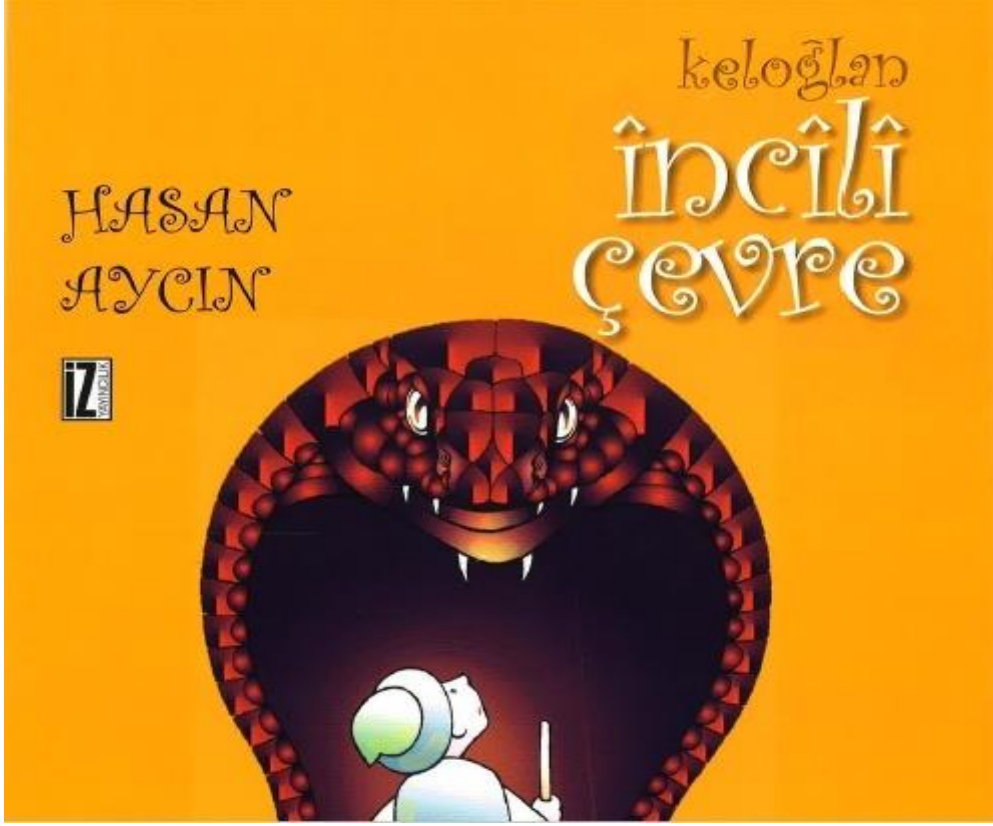
KAYNAKÇA

- Aycın, H. (2016). *Keloğlan Billur Sürahi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2016). *Keloğlan Ayna*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2016). *Keloğlan Alpembecik Gülpembecik*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2016). *Keloğlan Elmas Yüzük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2016). *Keloğlan İncili Çevre*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2017). *Esrârname* (8. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2014). *Güneşin Altında* (2. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aycın, H. (2017). *Müşahadat (Hayata Merhaba)* (4. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aydın, M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 19, 39-45.
- Baş, B. (2014). “Çocuk Edebiyatı”. İçinde; *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (Ed: A. Güzel ve H. Karatay) ss. 469-520. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başar, V., Tezcan, D., Canbey, M., Erdoğan E. (2017). *Tohum Dergisi*, 159, 36-51.
- Çamdereli, M. (2019). *Çizgiyi Okumak*. İstanbul: Ketebe Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Efe A. (2014). Okunacak Kitaplar Yazmak. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 756, 129-130.
- Eraslan S., Lekesiz Ö., Kabil İ. (2007). *Bir Garip Yolcu: Hasan Aycın*. Panel 29 Aralık 2007, İstanbul, Türkiye.
- Göçer, A. (1994). Aycın’ın Çizgileri. *Yedi İklim Dergisi*, 7(50), 63-64.
- Gönen, M. (Ed.). (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Hece Dergisi. (2005). *Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı:104-105*, Ankara: Hece Yayınları.
- Karatay, H. (2011). *Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı*. Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic, S: 6, 1398-1412.
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kutlu, M. (1993). *Dergâh Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, 4(38), 12-13.
- Lekesiz, Ö. (2003). *Hasan Aycın Çizgilerinden Örneklerle Çizgi Sanatında Dil ve Mesaj*. Ankara: Hece Yayınları.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şakar, C. (2014). Hasan Aycın: Kendi İzinde Yürümek. *İtibar Aylık Edebiyat ve Fikriyat Dergisi*, 33, 60-65.
- Şakar, C. (2016). *Hasan Aycın’ın Çizgi’si*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Sever, S. (2017). *Çocuk ve Edebiyat* (9. Baskı). Ankara: Tudem Yayıncılık.

- Şimşek, T. (Ed.). (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (Ed.). (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2017). *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü* (3. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- TDK (2012). *Yazım Kılavuzu* (27. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F. , Şahbaz, N. K.ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Uçan, H. (2005). “Çocuk Kadar Saf” Temiz Olabilmek, Kalabilmek. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104- 105, 18-23.
- Uçan, H. (2016). *Dilbilim, Göstergibilim ve Edebiyat Eğitimi* (2. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Uçan, H.(2016). *Yazınsal Eleştiri ve Göstergibilim* (2. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Uçan, H. (2017). *Görmek/Göstermek*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Userin, A. G. (2012). Hasan Aycın’la Söyleşi. *İtibar Aylık Edebiyat ve Fikriyat Dergisi*, 9, 40-42.
- Yaman, E. (2016). *Değerler Eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın A. ve Aytaş G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

EKLER

Ek.1. Araştırmada İncelenen Hasan Aycin'ın Kitaplarının Ön Kapakları

HASAN
AYCIN

keloĝlan
billur
sürahi

HASAN
AYCIN

keloĝlan
ayna

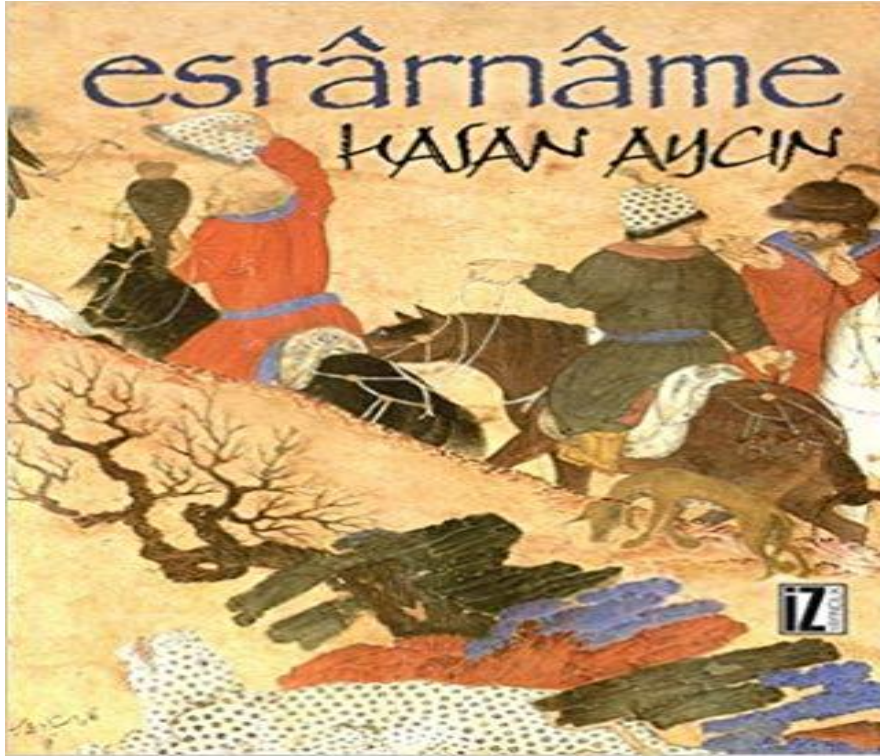

HASAN
AYCIN

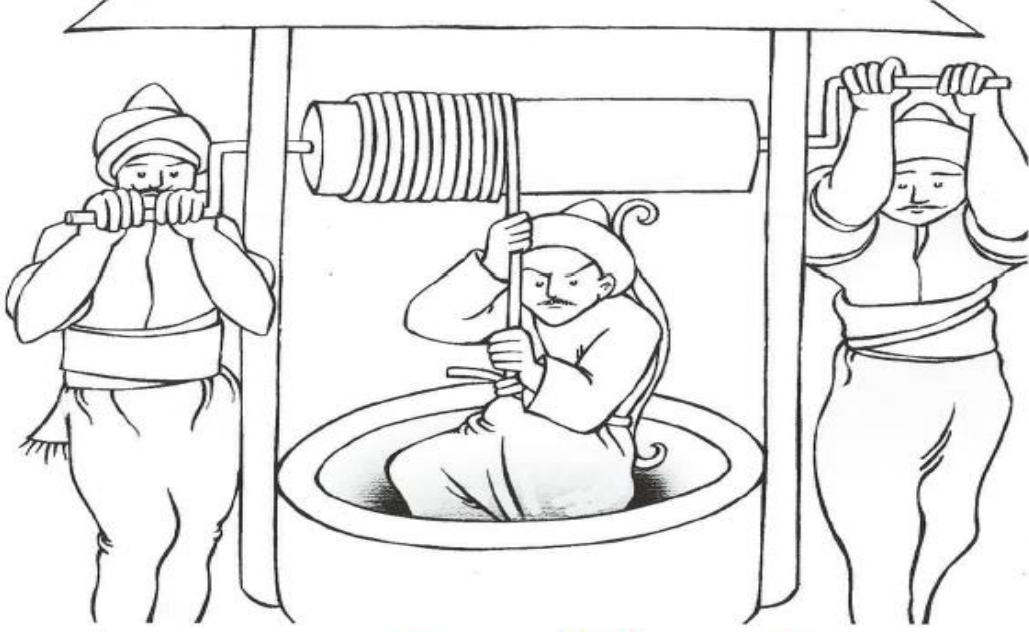

keloğlan
alpembecik
gülpembecik

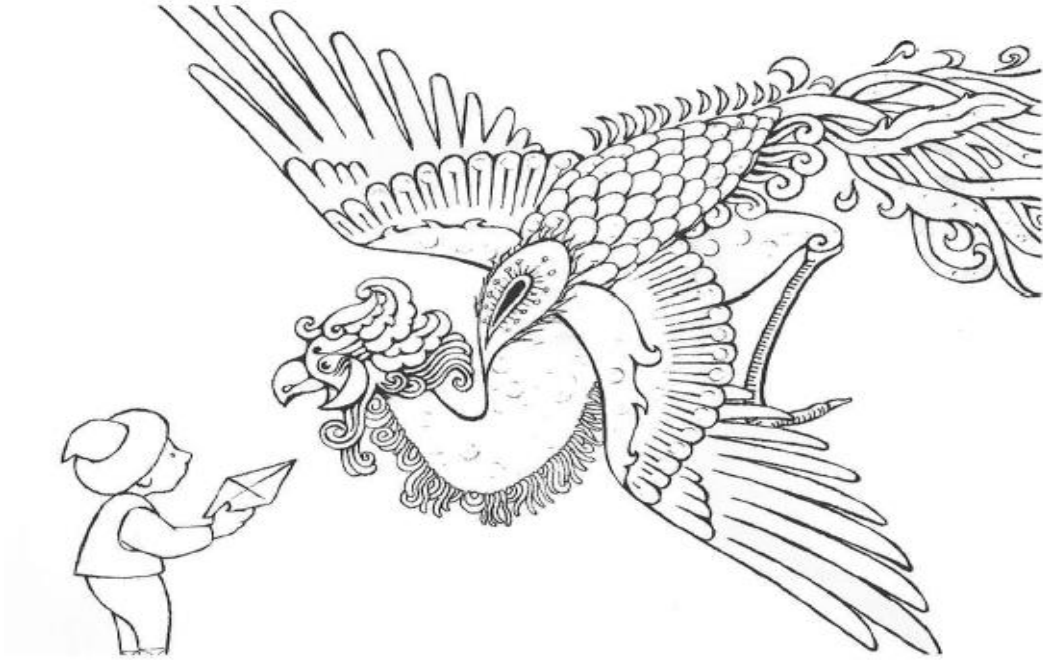

Ek.2. Araştırmada İncelenen Hasan Aycın'ın Kitaplarının “Boya-Renkendir”
Sayfaları

Boya - Renklendir

Boya - Renklendir

Boya - Renklendir

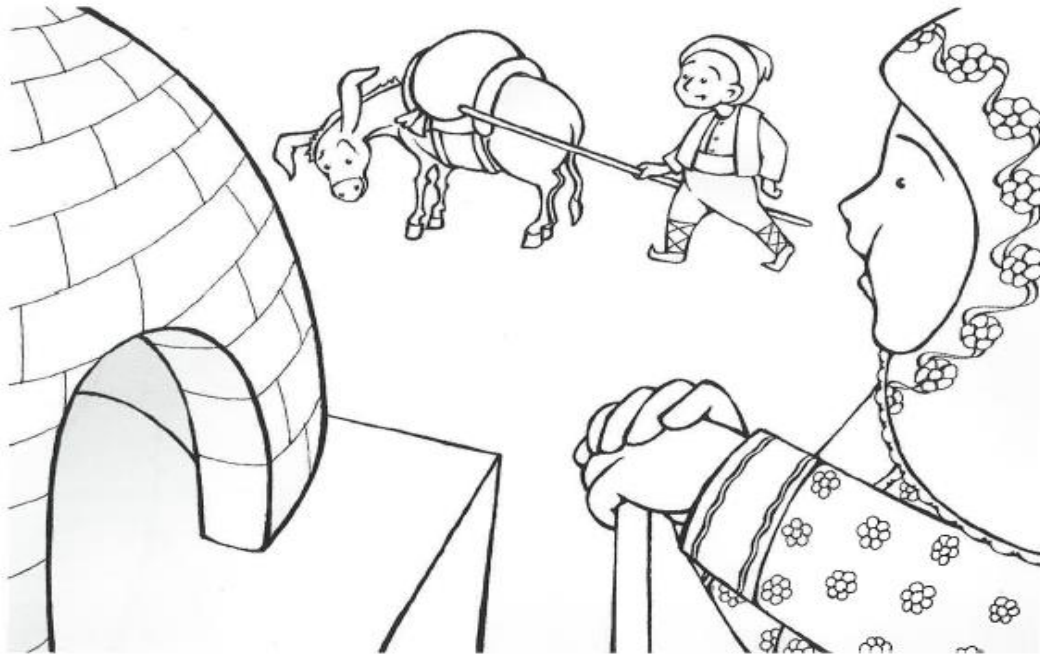
Boya - Renklendir

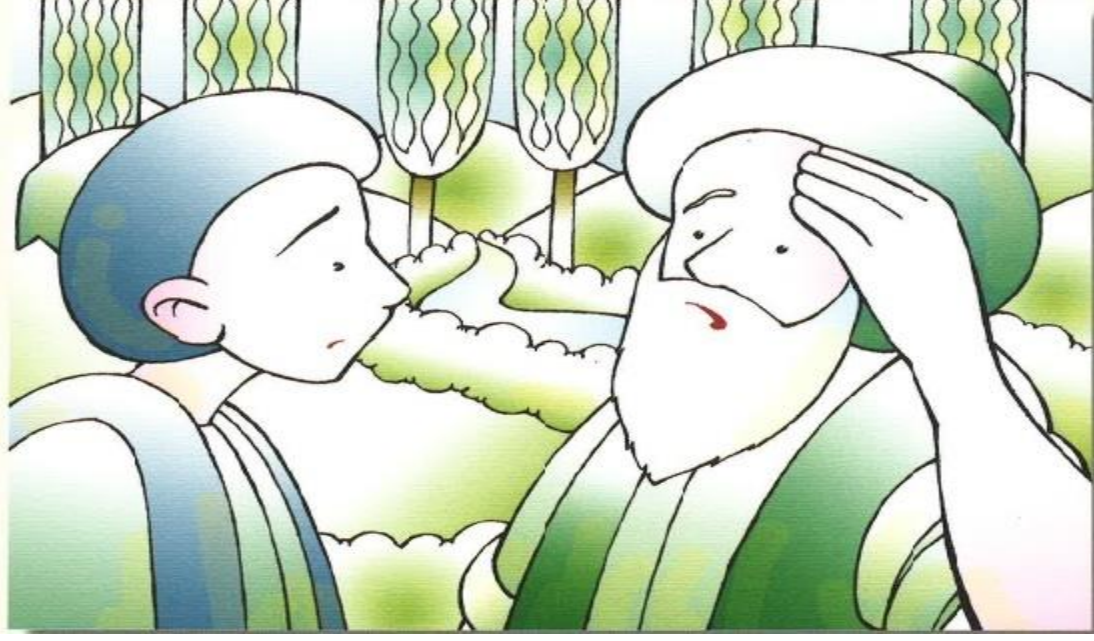
Boya - Renklendir

Boya - Renklendir

Ek.3. Araştırmada İncelenen Hasan Aycın'ın Kitaplarında Yer Alan Diğer Şekiller

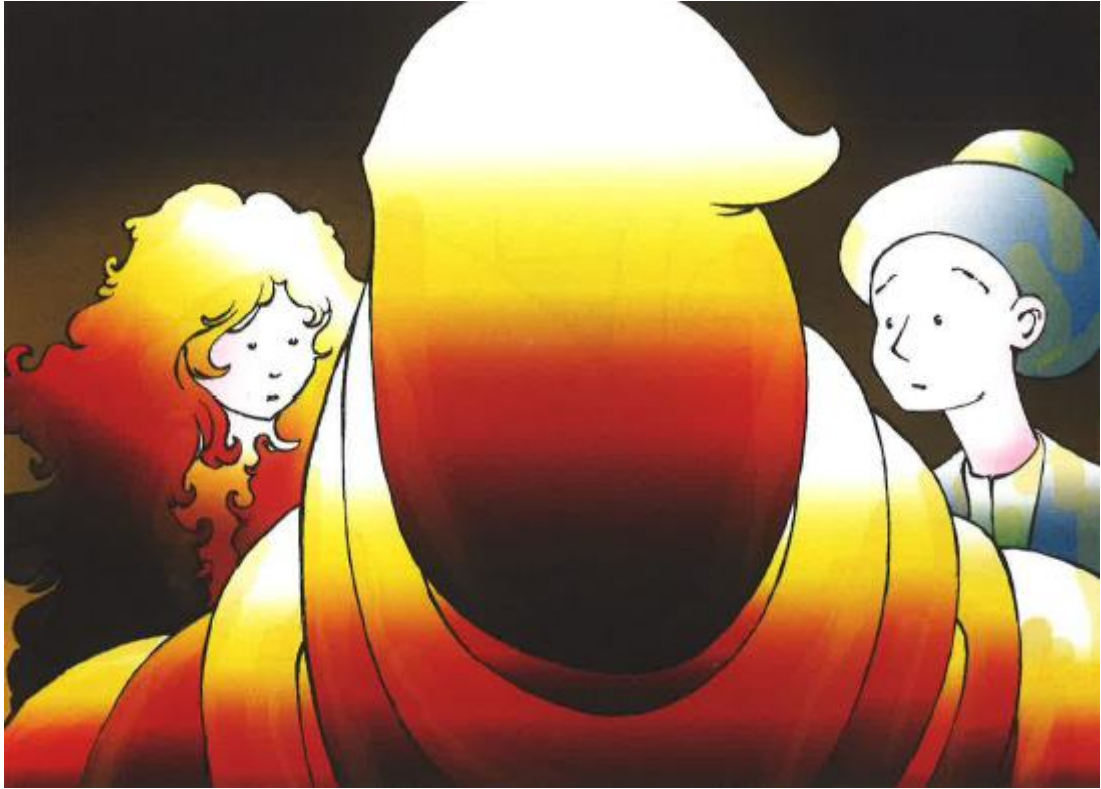

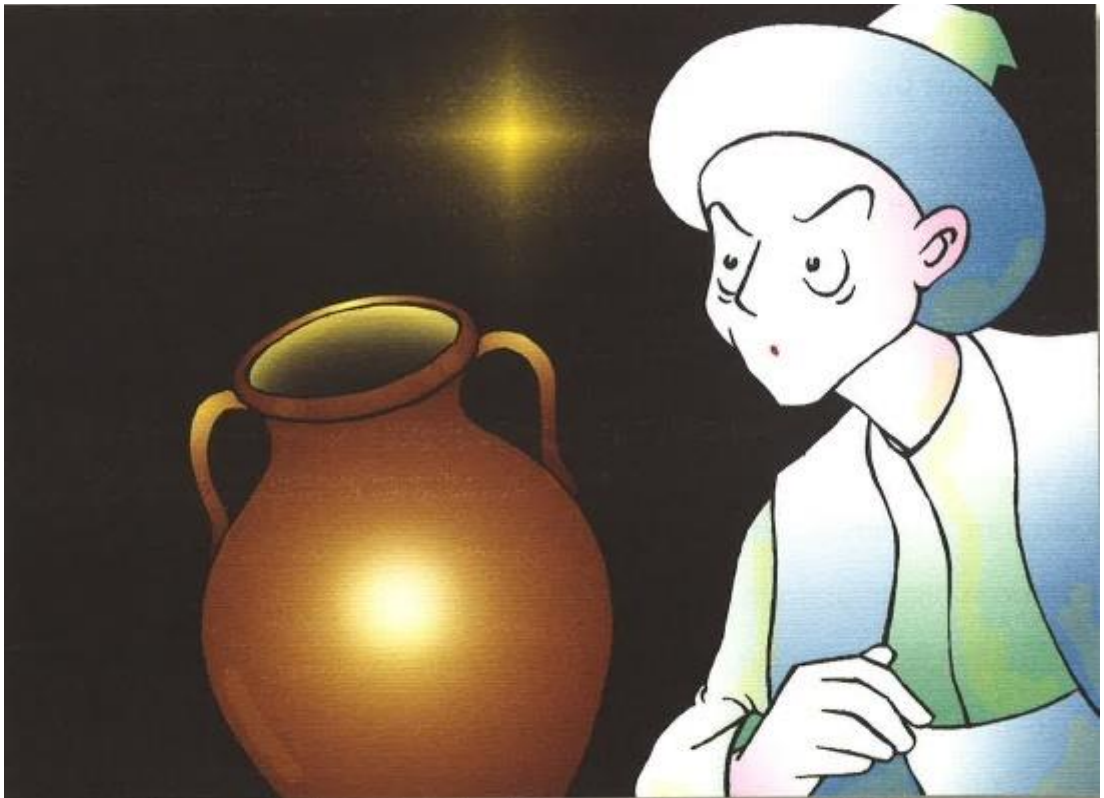

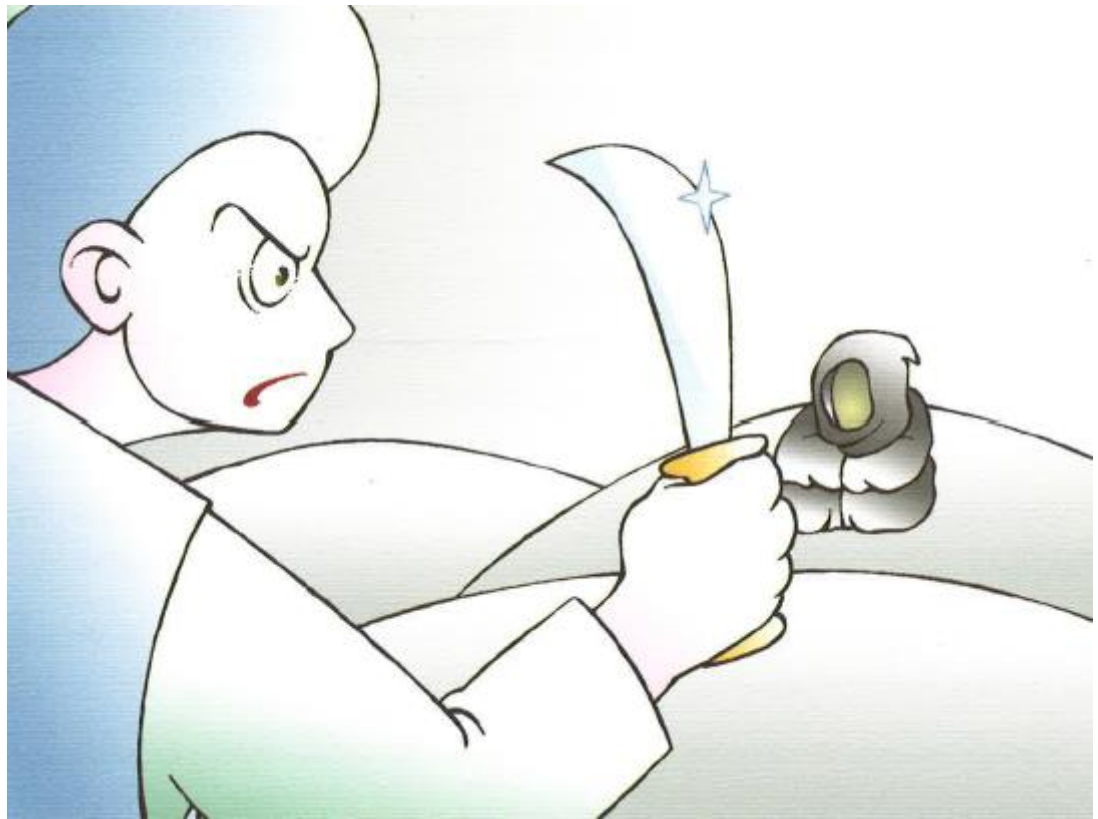

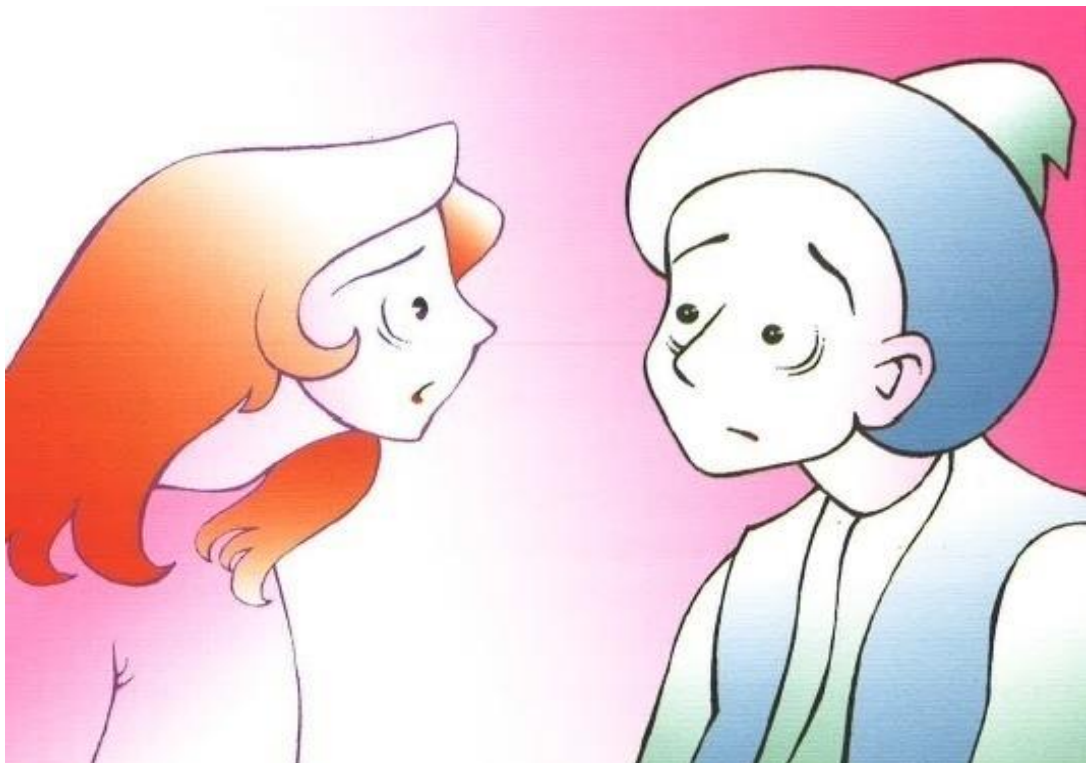

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet ERDEM, 1993 yılında Konya'nın Selçuklu ilçesinde doğdu. İlkokulu Orgeneral Bedrettin Demirel İlköğretim Okulu'nda, ortaokulu Adnan Hadiye Sürmegöz Ortaokulu'nda tamamladı. Eğitim hayatına Mehmet Hanife Yapıcı Anadolu Lisesi'nde devam etmiştir. 2015 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi- Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nda Türkçe Öğretmeni olarak göreve başlamıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır. Halen MEB'de Türkçe Öğretmenliği görevine devam etmektedir.

